Poul Dam: Socialistisk folkeparti er et tålmodigt parti. Vi plejer ikke at haste på med vore synspunkter. Vi ved, at de nok skal sejre til sidst, og det har slet ingen hast for den, der tror.

Også i denne sag har vi været tålmodige til det sidste øjeblik, håbet, at regeringen ville komme til fornuft. Det synes ikke at være tilfældet i øjeblikket.

Afstemningen vil derfor efter alt at dømme give til resultat, at det slås fast med syvtommersøm, at socialdemokratiet ønsker, at det fødevareproducerende Danmark som det eneste land inden for De europæiske Fællesskaber skal have et momssystem, hvorefter momsen hviler med samme forholdsmæssige vægt på skummetmælk som på smoking, slips og guldure. Det er interessant. Vi konstaterer det. Det er velkendt, at denne lille ordning, hvorefter mejeriprodukter blev friholdt for moms, var en væsentlig forudsætning for SFs tiltrædelse af momsforliget i 1967. Vi føler os derfor ikke mere bundet af dette forlig og agter for fremtiden at sætte alt ind på at skabe andre ordninger, hvorved momsen på fødevarer kan blive nedsat.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget
vedtoges med 60 stemmer mod 11; 77 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til finanslov for finansåret 1. april 1973-31. marts 1974.

(Anden behandling af finanslovforslaget (nr. 102) findes i tidenden sp. 4000, finansudvalgets tillægsbetænkning i tillæg D. sp. 1746).

Der var stillet 302 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der på blad nr. 503 stillet 45 ændringsforslag af økonomi- og budgetministeren, tiltrådt af Lysholt Hansen m.fl. (se tillæg D. sp. 1993).

Uden for tillægsbetænkningen var der stillet 1 ændringsforslag af Poul Dam på blad nr. 476 (se tillæg D. sp. 1992).

Uden for tillægsbetænkningen var der endvidere på blad nr. 504 stillet 8 ændringsforslag af henholdsvis Hans Kjær m. fl. (KF), Hans Kjær m.fl. (KF, V, RV) og Damsgaard m. fl. (V, RV) (se tillæg D. sp. 2012).

Uden for tillægsbetænkningen var der endelig på blad nr. 517 stillet 1 ændringsforslag af økonomi- og budgetministeren (se tillæg D. sp. 2016).

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Formanden: Efter forretningsordenen er taletiden for ordførerne i første omgang ½ time, i anden omgang ¼ time; for andre medlemmer ¼ time i første omgang og 5 minutter i anden omgang.

Lysholt Hansen: I henhold til det nu af formanden oplyste skal jeg her i første omgang nøjes med at kommentere finanslovforslagets skæbne, siden vi havde det til første behandling.

Lad mig starte med at sige, at det langtfra var noget jomfrueligt finanslovforslag, vi havde til første behandling i december. Det havde under sin tilblivelse været igennem en ganske alvorlig behandling. Fra den borgerlige regering havde den socialdemokratiske arvet et budgetoverslag for 1973-74. Det fik en fornyet gennemgang i marts 1972, og da økonomi- og budgetministeren i juni 1972 udsendte budgetteringsrammerne til brug for ministerier og styrelser, gennemførtes yderligere besparelser på godt 300 mill. kr. Kort efter kom en international valutakrise, og den gav anledning til endnu en stramning, så finanslovforslaget for 1973-74 kom til at indeholde besparelser på ca. 1,1 milliard kr. i forhold til det arvede budgetoverslag, besparelser dækkende et bredt felt, således som det fremgår af tabellen side 200 i tillægsbetænkningen af 14. marts 1973 fra finansudvalget.

Ved første behandling var der almindelig enighed om behovet for en bedre styring af

[Lysholt Hansen.]
de offentlige udgifter, og der var hos alle tilslutning til yderligere besparelser i 1973-74. Jeg erindrer, hvorledes jeg understregede, at arbejdet med at finde besparelser måtte været et anliggende, som vedrørte hvert enkelt medlem af dette høje ting, og jeg opfordrede derfor til, at der sideløbende med drøftelserne i finansudvalget blev ført spareforhandlinger inden for folketingets øvrige faste udvalg. Hver for sig rummer disse udvalg en sagkundskab, der kan supplere finansudvalget, når besparelserne skal findes. Min opfordring fik en måske lidt tøvende, men alligevel velvillig modtagelse. Og hvordan er det så gået?

Arbejdet i finansudvalget har været præget af den kendte grundige, kritiske og saglige gennemgang af finanslovforslaget. Tillægsbetænkningen af 14. marts giver et godt indtryk af arbejdets omfang og karakter, og skal jeg sammenfatte resultaterne, må det blive i 3 punkter.

For det første har der været tale om en finpudsning. Område for område er vi gået ned i de enkelte sagsforhold. Dette arbejde har givet anledning til en række ændringsforslag, hvorom der ikke er politisk strid.

For det andet har der været tale om at udarbejde mere sikre skøn over såvel statens indtægter som de lovbundne udgifter. Derudover har man indarbejdet udgifterne ved ny lovgivning i budgettet, og resultaterne ses i finansplanen af 12. marts 1973, hvor hovedtallene fortæller, at statens indtægter nok bliver 1,4 milliarder kr. større end anslået i november. Det hænger sammen med, at lønninger og priser efter alt at dømme stiger stærkere end antaget. Det koster på den anden side 450 mill. kr. til en ekstra dyrtidsportion.

Formanden: Jeg beder alvorligt medlemmerne medvirke til, at alle medlemmer fra deres pladser har chance for at høre, hvad der siges fra talerstolen.

Lysholt Hansen: De lovbundne udgifter skønnes at blive ca. 350 mill. kr. større end anslået i november. Disse tre hovedposter skulle tilsammen rumme en forbedring af den statsfinansielle stilling på 600 mill. kr. Tages de øvrige forskydninger med i billedet, bliver forbedringen ca. 650 mill. kr. Dette skønnede regeringen ikke var nok. Derfor rummer finansplanen af 12. marts en post kaldet „yderligere besparelser" på 600 mill. kr.

Dermed er vi ovre i det tredje resultat af arbejdet i finansudvalget: en klar erkendelse af, at der måtte yderligere og væsentlige besparelser til. Dette kæder arbejdet i finansudvalget sammen med arbejdet i regeringen og i folketingets faste udvalg.

Hvorledes er det så gået med dette arbejde? Ja, her må det nok erkendes, at det kun delvis lykkedes at inddrage folketingets faste udvalg i sparebestræbelserne. Der blev ikke tale om egentlige spareforhandlinger i disse udvalg, men i de enkelte partier fandt udvalgsmedlemmerne sammen om forslag, der kunne indgå i partiernes spareplaner. Disse ideer samledes i udspil, som forhandledes i folketingets politisk-økonomiske udvalg. Derfra gik forhandlingsresultaterne videre til finansudvalget, hvor de udmøntedes i de konkrete ændringsforslag til finanslovforslaget, som vi senere i dag skal stemme om.

Det første større udspil i spareforhandlingerne kom, da regeringen den 9. februar 1973 lagde en oversigt over sparemulighederne frem til forhandling i det politisk-økonomiske udvalg. Oversigten, som er gengivet på side 195-198 i tillægsbetænkningen af 14. marts fra finansudvalget, pegede navnlig på de mere langsigtede løsninger, men dog også på forslag til besparelser på finansloven for 1973-74, og med denne plan indbød regeringen folketingets partier til en drøftelse af hele den offentlige udgiftspolitik.

Det var dog ikke let at få forhandlingerne i gang i det politisk-økonomiske udvalg. I stedet for at begynde med regeringsoplægget af 9. februar valgte oppositionspartierne at udarbejde deres egne spareforslag, og da det gik så tungt i udvalget, arbejdede regeringen og den socialdemokratiske folketingsgruppe videre for sig selv. Men lidt ind i marts skete der noget. Den 7. marts kom der et konservativt spareforslag. Dagen efter forelå socialdemokratiets, og den 9. marts kom et fælles forslag fra venstre og de radikale, og dette satte gang i forhandlingerne. Det stod dog klart, at der ikke kunne ventes noget forhandlingsresultat, inden finansudvalget den 14. marts skulle afgive sin tillægsbetænkning, og derfor anmeldte

[Lysholt Hansen.]

oppositionpartierne helt i overensstemmelse med praksis deres spareplaner som ændringsforslag til finanslovforslaget, sådan som vi kan se det i dag, og det uanset de løbende spareforhandlinger. Derimod nøjedes regeringen med at sætte et tal på 600 mill. kr. ind under betegnelsen „yderligere besparelser" i finansplanen af 12. marts. Regeringen ville afvente forhandlingerne og på denne baggrund fremsætte ændringsforslag uden for tillægsbetænkningen, således som det også kan ses i dag.

Hvad rummer så de tre udspil? Hvorledes gik forhandlingerne? Og hvad blev resultatet? Ja, når vi skal karakterisere de tre udspil, vil det være rimeligt at nævne dels deres formodede statsfinansielle virkninger, dels de foreslåede foranstaltningers art.

Regeringens udspil indebar nye besparelser på 600 mill. kr. i 1973-74 og ca. 3 milliarder kr. i 1974-75, hvortil kom merindtægter på 50 mill. kr. i 1973-74 og 850 mill. kr. i 1974-75.

Venstre og det radikale venstre foreslog besparelser i 1973-74 på godt 1.500 mill. kr. For finansåret 1974-75 bragte de to partiers første udspil ikke noget tal.

Det konservative forslag rummede besparelser på små 3 milliarder kr. i 1973-74 og godt 4,1 milliarder kr. i 1974-75.

For 1973-74 var der således en betydelig afstand imellem regeringens forslag og to-partiforslaget fra venstre og radikale. Og da de konservative her ville spare dobbelt så meget som de radikale og venstre, må der siges at have været et svælg imellem regeringens forslag og de konservatives.

For 1974-75 ligger det noget anderledes. Her indebærer regeringsudspillet en bedring af den statsfinansielle situation med knap 3,9 milliarder kr., hvor de konservative ønsker godt 4,1 milliarder kr.

Ser vi dernæst på foranstaltningernes art, må regeringsudspillet siges at dække det bredeste felt. Det omfattede for det første en række udskydelser, heriblandt folkeskolereform, bistandslov, ØD-forslag, Store Bælt og Saltholm. For det andet rummede udspillet en række besparelser, også på det sociale område, og sådanne besparelser gør ondt i et parti som vort, men vi fandt dem nødvendige i et oplæg til et bredt forlig og i en situation, hvor alle områder må holde for. Bl. a. for at afbalancere de sociale besparelser indeholdt regeringens udspil som et tredje element en del skatteforslag, som skal skabe større lighed og større retfærdighed. Både formueskatten og selskabsskatten bliver sat i vejret. Der indføres kuponskat for obligationer, og der indføres en årlig registrering af rentetilskrivningerne i pengeinstitutterne, bl. a. for at bringe sorte penge under beskatning. Adgangen til at fradrage repræsentationsudgifter skal begrænses, og de ligningsmæssige fradrag i indkomsten ændres til fradrag i skatten. Det vil sige, at den lille og den store indkomst skal have samme glæde af et fradrag.

Endelig indholdt regeringens udspil i et fjerde afsnit en del almindelige ønsker om foranstaltninger, der på kortere eller længere sigt kunne bedre de offentlige finanser. På kortere sigt talte navnlig tilbageholdenhed ved lønforhandlingerne med de offentligt ansatte, særlig over for de højtlønnede. På længere sigt talte bl. a. en afkortning af studietiderne for de lange og de mellemlange uddannelser og en øget samordning af de statslige og kommunale finanser og en forenkling af standarder og normer for kommunale, amtskommunale og selvejende institutioner og ikke mindst en inddragelse af de selvejende institutioner under rammerne for de kommunale investeringer.

To-partiudspillet fra venstre og radikale rummer udskydelser og besparelser, men siger intet om beskatningen og nævner intet om de mere almene principper for styringen af de offentlige finanser.

Det konservative forslag har ligeledes udskydelser og besparelser, men i modsætning til regeringen, der foreslår visse socialt retfærdige skatteforhøjelser, og to-partiudspillet, der ikke taler om skatter overhovedet, foreslår de konservative direkte skattenedsættelser.

Ser vi på arten af de besparelser, som foreslås i de tre udspil, kan det ikke undre, at venstre og de radikale skærer dybere på det sociale område end regeringen, samt at de konservative skærer dybere end de to øvrige oppositionspartier.

Trods de omtalte modsætninger imellem de tre udspil fandt regeringen og socialdemokratiet, at et bredt forlig burde kunne skabes. Man indstillede sig på at imødekomme oppositionen bl. a. ved at indar-

[Lysholt Hansen.]

bejde nogle af oppositionspartiernes besparelsesforslag i en revideret spareplan. Blandt disse forslag kan nævnes forslaget om en dæmpet stigning i u-landshjælpen. Betænkelighederne herved var store. På den anden side fandt regeringen dårligt at kunne pålægge befolkningen nye store byrder uden at skære ned på gaverne til andre. Dertil kom ønsket om at bane vej for et forlig. Det spillede også en rolle, da man kom til spørgsmålet om at begrænse lektionernes længde i skolen til 45 minutter i stedet for 50. Den 21. marts kunne regeringen møde med en revideret spareplan, der indeholdt besparelser på 1.092 mill. kr. i 1973-74 og godt 3,1 milliarder kr. i 1974-75, altså en væsentlig imødekommelse af oppositionens synspunkter.

Det var derfor en skuffelse, at venstre og de radikale besvarede regeringspartiets reviderede spareplan med en ny VR-plan, som indeholdt besparelser på lige knap 2 milliarder kr. i 1973-74 og ca. 3,8 milliarder kr. i 1974-75. Den officielle motivering for dette skridt var den økonomiske årsoversigts sammenfattende kapitel. Denne oversigt viste, sagde de to partier, at der var brug for en langt større stramning end den oprindeligt også af dem planlagte. Sandheden er vel nok, at den økonomiske årsoversigt brugtes som et påskud for at nærme V og R til K igen fremfor at indgå det forlig, som landet har brug for, og som man måtte kunne forvente, og som det vil fremgå af de afstemninger, vi skal have senere i dag, let burde kunne have været opnået.

En nærmere gennemgang af parternes reviderede spareplaner viser i øvrigt, at forskellene imellem regeringens og venstre-radikales planer hovedsagelig kan henføres til det sociale område. Derfor kunne der ikke blive noget bredt forlig. De borgerlige partier ville ikke tage imod en fremstrakt hånd fra socialdemokratiet.

Et andet forhold, som gjorde det umuligt for regeringen at opnå forlig med venstre-radikale, var de fortsat meget store almindelige reduktioner af de rammebelagte udgifter, som venstre-radikale opererede med. Nedskæringer af denne størrelsesorden, 280 mill. kr., hvor regeringen sagde 150 mill. kr., ville slå alt for meget i stykker inden for det offentlige. Resultatet af de borgerlige partiers stejlhed blev, at regeringen måtte indgå et besparelsesforlig med SF. Den samlede spareramme blev herefter 1.016 mill. kr. i stedet for 1.092 mill. kr. Bidragende hertil var ikke mindst, at de sociale udgifter ikke behøvede beskæring i samme omfang, som hvis de borgerlige partier skulle have været med i et forlig.

Endelig nåede regeringen og SF også til forlig om de skatteforslag, som regeringen vil fremsætte, og samtlige partier — det vil jeg gerne understrege — samtlige partier erklærede sig i øvrigt indforstået med, at regeringen viser tilbageholdenhed ved lønforhandlingerne med de offentligt ansatte. Endvidere støtter samtlige partier forslagene om en nærmere samordning af de statslige og de kommunale finanser.

Det er blevet sagt, at vi under forligsforhandlingerne har ladet os drive af SF. Det er ikke rigtigt. Vi har ladet os påvirke både af oppositionen og af SF, og i den sidste runde af forhandlingerne var det alene SF, der støttede regeringen. Derfor mødte SF i sidste runde mere imødekommenhed end de partier, som gik imod regeringen.

Lad mig så til slut kommentere et enkelt af resultaterne af forligsdrøftelserne, nemlig forslaget om nedsættelse af lektionernes varighed i skolen fra 50 til 45 minutter. Det indebærer kort fortalt, at en folkeskolelærer, som i dag har 27 lektioner a 50 minutter eller i alt 1.350 minutters undervisning om ugen ved katederet, i fremtiden skal have sine 1.350 ugentlige katederminutter delt op på 30 lektioner a 45 minutter. Læreren skal med andre ord give 3 lektioner mere pr. uge, men da lektionerne er kortere bliver hans samlede skoletid uforandret. Derimod forkortes børnenes skoledag, de skal have samme antal lektioner som før, men kortere lektioner. For stat og kommune betyder dette, at man stort set kan afvikle undervisningen med en lærerindsats, som er 10 pct. lavere end i dag. For den enkelte lærer betyder det, at han eller hun inden for den samme skoletid skal afvikle 3 lektioner mere om ugen. Det vil efter mange læreres skøn give et større forberedelsesarbejde hjemme.

Nu sker der meget i folkeskolen i disse år, og gennem uddannelse, efteruddannelse og videreuddannelse af lærerne øges også deres produktivitet. Denne produktivitetsforøgelse er hidtil ensidigt kommet folkeskolen og lærerne til gode; nu ønsker vi, at den

[Lysholt Hansen.]

også skal komme resten af samfundet til gode, og det kan bl. a. ske ved at reducere lærernes forberedelsestid fra de nuværende knap 36 minutter pr. lektion til godt 32 minutter pr. lektion. Det er en kendsgerning, at lærerne i henhold til deres overenskomst til forberedelse til hver time har 0,6 time, altså 36 minutter, der skal sættes ned til 32 minutter for at imødekomme det, der har været nævnt i forhandlingerne i det politisk-økonomiske udvalg. Gør man det, kan lærerne nå de 3 lektioner mere om ugen på den samme arbejdstid.

Nye arbejdsmetoder sætter os i stand til at nå mere på samme tid, det gælder alle grupper i samfundet, og lærerne danner ingen undtagelse. Derfor er forslaget om at forkorte såvel lektionerne som lærernes forbedredelsestid et helt naturligt krav i et dynamisk samfund. At dette forslag samtidig reducerer lærermangelen og dermed svækker tilgangen til seminarier og universiteter, gør det for mig at se kun yderligere tiltalende.

Men i øvrigt har vi ikke — og det vil jeg gerne understrege — låst os fast på denne fremgangsmåde til opnåelse af den ønskede besparelse på undervisningsministeriets felt. Kan der ved de forhandlinger, som det hele tiden har været tanken at føre med de berørte organisationer, findes andre acceptable udveje for at nå frem til den angivne beløbsramme, ser vi det naturligvis gerne. Det fremgår alene og fuldt og helt af den formulering, som undervisningsministerens forslag til tekstanmærkning har fået med den tilføjelse, der ligger på folketingets bord.

Med hensyn til afstemningen om de stillede ændringsforslag såvel i som uden for tillægsbetænkningen skal jeg undlade at gå i detaljer. Jeg skal blot slå fast, at det vil vise sig, når afstemningerne er overstået, at den tilsyneladende uenighed partierne imellem dækker over den kendsgerning, at alle partier i folketinget har stemt for næsten hele regeringens spareplan, og at socialdemokratiet på tilsvarende måde har stemt for en del af VKRs besparelsesforslag, idet jeg skal anbefale, at der stemmes for ændringsforslag nr. 139 stillet af det konservative mindretal om monteringstilskud til statsstøttede kollegier, det drejer sig om en nedsættelse af bevillingen med 2 mill. kr. Ligeledes kan jeg anbefale, at man stemmer for ændringsforslag nr. 280 stillet af et mindretal, KVRs medlemmer af finansudvalget, og for de konservatives mindretalsændringsforslag nr. 281.

Det fremgår af disse anbefalinger med hensyn til afstemningen, at der fra regeringens side i enhver henseende har været vist åbenhed og imødekommenhed under disse forhandlinger, og jeg beklager, at det ikke var muligt at bryde gammel partitradition og lave det forlig, der var nødvendigt.

Hans Kjær: Hr. Lysholt Hansen indledte sin tale her med en gennemgang af de arbejdsvilkår, der har været i finansudvalget. Han omtalte, hvordan man systematisk havde gennemarbejdet finanslovforslaget i de mellemliggende måneder, stillet spørgsmål, fået svar, holdt samråd og afgivet en betænkning, hvoraf alt dette fremgår. Videre nævnte han, at man havde fortsat med de sædvanlige mellemliggende samråd op til afgivelsen af tillægsbetænkningen. Det er for så vidt en lige så sædvanlig fremgangsmåde, som det lyder. Alligevel har vilkårene jo langtfra været normale.

Vi havde fra det konservative folkeparti, en uge før tillægsbetænkningen skulle afgives, offentliggjort vort forslag til besparelser for det første og det andet finansår, hvori også indgår de kommunale besparelser, der følger deraf, og vores forslag om en sænkning af indkomstskatterne især for mellemindkomsterne i finansårets sidste kvartal, altså fra 1. januar 1974. Indtil det tidspunkt forelå der kun det af hr. Lysholt Hansen omtalte udspil fra regeringen af 9. februar med en sparevirkning for første finansår på 142 mill. kr. Men efter vores udspil tør det siges, at der kom gang i det. Slag i slag fulgte spareplanerne nu fra regeringen og fra de radikale og venstre sammen, og så kom arbejdet i det politisk-økonomiske udvalg i gang næsten i døgndrift, faktisk på samme tid som tillægsbetænkningen til finanslovforslaget havde sluttid.

Jeg skal under generaldebatten vende mere tilbage til de målsætninger, til den filosofi og de tanker, der ligger bag de forslag, vi har lagt frem i udvalget, og som begrunder de ændringsforslag, vi har stillet. Men jeg vil gerne her sige om denne proces, som vil udløse et af de mere indviklede afstem-

[Hans Kjær.]
ningsforetagender i folketinget, at regeringen kan nu ikke frasige sig sit ansvar for, at det er gået sådan. Der er talt besparelser herinde i meget, meget lange tider. Vi har haft en rum tid efter finanslovforslagets første behandling, og det er regeringens ansvar, at arbejdet først kommer i gang på så sent et tidspunkt, at arbejdsformen bliver noget uoverskuelig.

Men jeg vil da også gerne sige, at der efter min opfattelse kom resultat ud af processen. Det finder jeg indiskutabelt på baggrund af den kendsgerning, at regeringen under første behandling ikke levnede meget håb om yderligere besparelser, specielt ikke da statsministeren tog ordet sent under debatten. Vi fik noget at vide om det selvfølgelige ved nye olympiske rekorder. Man må vel også sige, at regeringens udspil af 9. februar på 142 mill. kr. heller ikke levnede meget håb om yderligere besparelser. Men nu har regeringen altså trinvis arbejdet sig op til at stå for ændringsforslag, der betyder besparelser i dette finanslovforslag på rundt 1 milliard kr.

Det må vel også konstateres som et resultat, at SF er trukket med op. Det er vel det rigtige udtryk at anvende, at de er trukket med op fra nul besparelser til den omtalte milliard kroner. Jeg synes også, det hører med i de positive træk, at en del spareforslag ganske uanset paterniteten har kunnet finde fælles støtte. Men det er klart, at ud fra den målsætning, der ligger til grund for mit partis forslag — hr. Lysholt Hansen sagde, at der var et svælg imellem vores udspil, og den opfattelse kan jeg dele — må vi beklage dybt, at den økonomiske politik, der tegner sig på baggrund af de af regeringen med SFs tilslutning stillede forslag, langtfra er tilstrækkelig til at sikre befolkningen imod nye indgreb senere og slet ikke kan give begrundet håb om den skattelettelse, vi anser for nødvendig.

Dertil kommer, at regeringen ud over de rent konkret udarbejdede forslag har indbygget en række hensigter og forpligtelser. Blandt dem er der gode hensigter, som vi har tilsluttet os, hensigter, som i høj grad har sammenfald med ting, som jeg på mit partis vegne nævnte under første behandling her i salen, men der er også et afsnit, som ikke kan finde støtte i mit parti, og det er først og fremmest afsnittet om skatteforhøjelser. Hr. Lysholt Hansen redegjorde helt loyalt for den forskel, der bestod i at regeringen ville indføre skatteforhøjelser og det konservative folkeparti sigtede mod skattelettelser. For at der ikke skal være misforståelser, vil jeg understrege, at den stramning, vi har foreslået, jo får fuld virkning, fordi vores forslag om at sænke skatterne først får virkning fra 1. januar 1974. Men det er naturligvis en ganske afgørende forskel, om man ønsker skatteforhøjelser, eller man ønsker skattelettelser. Jeg tror, der i befolkningen er en bred enighed med os i, at det ikke ligefrem er skatteforhøjelser, der sukkes efter i øjeblikket.

Vi har fået hele denne behandlingsform i de to udvalg, finansudvalget og det politisk-økonomiske udvalg, og det er under det alvorlige tidspres mundet ud i finansudvalgets tillægsbetænkning; men den må sammenholdes af dem, der vil sætte sig mere ind i disse ting, med den beretning, som blev afgivet fra det politisk-økonomiske udvalg. Det er jo et ganske overvældende stort antal ændringsforslag inden for betænkningen og uden for betænkningen samt underændringsforslag uden for betænkningen, der er kommet ud af alt dette, og der knytter sig den interessante omstændighed til det, at den tekniske løsning, man måtte anvende for at overføre spareforslagene til finanslovteknik, simpelt hen var at opfinde en ny slags konto. Det har vi alle benyttet os af, det kommer jeg tilbage til senere.

Når jeg nævner det nu, er det fordi selv dette betydelige antal ændringsforslag i realiteten dækker over væsentlig flere detaljer i forslagene, som for en stor dels vedkommende har måttet samles sammen i det, man kunne kalde for puljeforslag, simpelt hen fordi det ikke lader sig gøre at føre dem

[Hans Kjær.]

ud på de enkelte konti. Jeg kan om dette bare henvise til beretningen, der indeholder nogle bilag, hvori man vil kunne se, hvor detaljerede og hvor omfattende de spareforslag er, mit parti har stillet, fordi vi har tilstræbt at dække det bredest mulige felt.

Det er klart, at der også er fremkommet de sædvanlige ændringsforslag, der dækker over korrektioner. Også til de ændringsforslag, som oppositionspartierne rettidigt måtte indlevere inden udløbet af tidsfristen for afgivelse af tillægsbetænkning til finanslovforslaget, er der kommet korrektioner på baggrund af det hektiske arbejde, som vi har været igennem i det politisk-økonomiske udvalg. Vi har her fået noget materiale, som har gjort det nødvendigt med nogle talændringer, men helheden i vore forslag er fastholdt.

Jeg skal oplyse, at af de af regeringen stillede ændringsforslag uden for betænkningen kan mit parti tilstræde nr. 1-9, nr. 23, 28, 29, 32, 33, 37, 38, 42 og 45. De vedrører alle korrektioner af skøn, så det er jo ikke noget, der sådan set kan interessere i dagens situation. Jeg skal koncentrere mig om vor stilling til nogle af de andre forslag og vore begrundelser for denne stilling.

Jeg må straks anføre, at mit parti agter at stemme imod samtlige de af SF stillede ændringsforslag, der alle vedrører det, jeg kalder for SFs ritualforslag om nedlæggelsen af forsvaret og vor udtræden af NATO.

Vi har stillet et ændringsforslag, det er nr. 61 i tillægsbetænkningen under ministeren for Grønlands område, om en nedsættelse af beløbet til det almindelige bygge- og anlægsprogram på 7½ mill. kr. Det er overordentlig store beløb, vi har anvendt og anvender på Grønland i disse år, og vi har ment, at når der skulle gennemføres besparelser over en bred front, så var det også nødvendigt med en stramning på dette område.

Jeg vil godt nævne et særskilt forslag fra udenrigsministeren, som alle partier kan tiltræde. Det er forslaget om at yde den ekstraordinære katastrofehjælp til Island. Jeg tror, alle er enige om her i landet, at den situation, der har ramt Island, påkalder en hjælp fra os, så det kan der ikke blive diskussion om.

Inden for udenrigsministerens område hører også spørgsmålet om u-landshjælpen, og her er der jo en forskel på den fremgangsmåde, vi har valgt, og den fremgangsmåde, regeringen nu har valgt. Vores spareforslag går ud på at reducere tilskuddet til Mellemfolkeligt Samvirke og tager sigte på at nedlægge instituttet for udviklingsforskning, samtidig med at vi over en 4 års periode halverer stigningstakten i u-landshjælpen, men vi gør det på den måde, at der i det første og det næste finansår, hvor en stram økonomisk politik er særlig påkrævet, er foreslået uændret støtte. Der ligger ikke nogen holdning imod u-landshjælp bag denne indstilling, men der ligger simpelt hen den opfattelse, at vi må have orden i vores egen økonomi, sådan at den offervilje, vi præsterer, i højere grad bliver udtryk for egen offervilje end for ydelse af beløb, vi skal låne os frem til hos andre. Først når vi har nået det mål, kan vi sætte takten op til det, som vi bør op på igen.

Der er blandt det fælles gods nogle ændringsforslag inden for indenrigsministeriets område, dem skal jeg ikke komme nærmere ind på. Derudover er der inden for indenrigsministeriets område stillet nogle ændringsforslag, som går ud på besparelser inden for undervisningen på sundhedsområdet, derunder nedsættelse af antallet af lægekurser og en formindsket uddannelse af personale inden for sundhedsvæsenet; samtidig sker der en reduktion af tilskuddene til børnesanatorierne for København og omegn og Prinsesse Margarethas Kystsanatorium. Det er ikke muligt at udlede disse poster af regeringens spareforslag i beretningen, og jeg mener ikke, at vi har fået dem belyst eller begrundet under udvalgsarbejdet, så vi har ikke kunnet tage stilling til dem på denne baggrund. Vi vil ikke gå imod disse forslag. Vi finder, at de illustrerer de muligheder for generelle besparelser, som vi selv har peget på i vore ændringsforslag, men det er nødvendigt, før man tager stilling til detaljer i sådanne generelle besparelser, at man får lejlighed til at få belyst hvorfor og hvordan, og det mener vi ikke har været tilfældet under udvalgsarbejdet.

Vi har inden for boligministeriets område en korrektion af et tidligere forslag. Det fremgår af et underændringsforslag, vi har stillet. Jeg tænker på den besparelse, som vi tilsigter inden for statens byggeforskningsinstitut.

[Hans Kjær.]

Af de ændringsforslag, der er stillet af regeringen, er der nogle, vi agter at stemme imod. Vi agter at stemme imod ændringsforslag nr. 132 i tillægsbetænkningen. Det drejer sig om rentesikringen til to boligbyggerier i Fredericia og Korsør. Det er en foranstaltning, som vi har taget standpunkt imod i finansudvalget, og vi vil følge denne indstilling her.

Det samme gælder en række ændringsforslag, der tilsammen dækker omkostninger på op imod 40 mill. kr. i det første finansår i forbindelse med delvis erhvervelse og delvis indleje i kontorhuset i Æbeløgade. Den konservative folketingsgruppe finder det uantageligt i en tid, hvor sigtet må være decentralisering og begrænsninger, og vi er gået imod bevillingen hertil i finansudvalget og vil stemme i fortsættelse heraf også i dag.

Vi har foreslået at ophøre med udlån til byggemodnings- og grundkøbslån. Vi har korrigeret tallet, da vi har fået oplyst under arbejdet, at der forelå visse forpligtelser, men princippet i det fastholder vi.

Jeg omtalte indledningvis de ændringsforslag, som vi uden videre kunne tilslutte os, fordi de indeholder korrektioner. Der er dog en enkelt af de poster inden for socialministeriets område, som giver mig anledning til nogle bemærkninger. Det drejer sig om stigningen i udgifterne til refusion af kommunernes omkostninger til drift af alderdomshjem og plejehjem. Skønnet for 1973-74 er forhøjet med 90 mill. kr. Lad det være sagt straks, at det er ikke en diskussion, om vi skal tiltræde dette eller ej, jeg vil ind på, for det er jo udgifter, som er afholdt, og som skal dækkes i henhold til lovgivningen, men når det nu viser sig, at det samlede omkostningsbeløb i forbindelse med kommunernes udgifter på dette område nu er så nær de 2 milliarder kr. for 1973-74, så synes jeg nok, det understreger nødvendigheden af, at vi på et område som dette, som på mange andre, må forsøge os med nytænkning. Jeg skal derfor erindre om, at der i vores spareforslag er rejst den tanke, at man for at bremse op for denne fantastiske omkostningsstigning kan indføre som et mere almindeligt princip, at der bliver muligheder for at yde et tilskud på 10.000 skattefri kroner til familiepleje, også for derved at neddæmpe investeringsudgifterne på dette område. Men det er ikke kun investeringsudgifterne, det er på mange områder også driftsomkostningerne, der løber fra os. Jeg håber, at man i socialudvalget vil tage dette vort forslag op til virkelig seriøs drøftelse.

Der er stillet en række ændringsforslag, der drejer sig om kompensation for bortfaldet af tilskud til mejeriprodukter; dem agter vi at stemme imod. Jeg tror, der er givet begrundelse nok ved behandlingen af forslagene her i salen tidligere.

Et særligt forslag inden for undervisningsministerens område vil jeg gøre nogle bemærkninger om. Vi har foreslået ved hjælp af to ændringsforslag en overflytning af en del af uddannelsesstøtten fra stipendier til uddannelsesudlån. Det dækker over en principholdning, som også på længere sigt må siges at gennemføre besparelser. Vort sigte er, at stipendier skal reserveres for de yngre, medens resten af statens støtte i højere grad må overføres til långivning, idet pengene da vender tilbage igen. Vi har foreslået at overføre et beløb på 110 mill. kr. fra disse stipendier til udlån.

Nu har de radikale og venstre sammen stillet et ændringsforslag om at lade statslånene til de uddannelsessøgende helt udgå og afløse af de statsgaranterede udlån, der formidles af pengeinstitutterne, hvor der altså er forudsat en tilsvarende regulering af udlånsloftet. Vi finder i den konservative folketingsgruppe denne tanke interessant, men vi har også nogle betænkeligheder. Hele spørgsmålet bør efter vor opfattelse nærmere analyseres. Vi mener, at man derunder må overveje, om det er muligt, i hvert fald i en overgangstid, at supplere en sådan overførsel med et tilskud til hel eller delvis dækning af renterne, da det jo kan være en voldsom overgang for mange at gå helt over fra rentefri låntagning til rentebærende låntagning. Vi beklager, at tiden har været for knap til, at vi har kunnet opnå en afklaring af fordelene og ulemperne ved forslaget, som vi som sagt finder interessant, fordi det hviler på principper, som vi i realiteten er tilhængere af. Vi ser meget gerne, at forslaget ikke uden videre henlægges, men som konsekvens af de endnu uafklarede overvejelser vil vor stilling her i dag være at undlade at stemme vedrørende det af de radikale og venstre stillede ændringsforslag. Med samme begrundelse vil vi undlade at

[Hans Kjær.]

stemme om undervisningsministerens ændringsforslag inden for samme område.

Blandt de ting, vi er enige om, er en udskydelse af 4. etape på Roskilde universitet. Det har næppe noget formål at diskutere, hvem der har paterniteten til denne udskydelse. Jeg vil gerne gøre den bemærkning, at i sig selv giver udskydelsen af 4. etape kun en meget beskeden virkning på dette finanslovforslag, men det er jo blevet klarlagt under udvalgsarbejdet, at der reelt ikke er andre muligheder nu, fordi man er fuldt kontraheret. Jeg vil imidlertid gerne — også med baggrund i det røre, der har været omkring undervisningen på Roskilde universitet — henstille, at man nøje overvejer betimeligheden af at pumpe flere unge ind i en uddannelsesform, som der nu er indledt en analyse af under ledelse af en svensk professor, førend man ved, om denne uddannelsesform overhovedet kan føre til noget fornuftigt. Man bør nøje overveje, om den tilsigtede aflastning af Københavns universitet, som lå i opførelsen af Roskilde universitet, kan opretholdes, derved at nye undervisningshold kommer ind under former, hvormed man har erfaringer. Jeg ved, at der ikke i disse tanker er direkte kroner at hente som besparelser, måske i første omgang endda tværtimod, men jeg vil hævde, at der er en reel besparelse samfundsmæssigt set, hvis man undgår en risiko for, at mange unge spilder tid på en uddannelse, der kan vise sig uanvendelig. Jeg henstiller derfor både til undervisningsministeren og til udannelsesudvalget, at man ikke uden videre slipper dette problem.

Økonomi- og budgetministeren har stillet et ændringsforslag uden for tillægsbetænkningen, det er nr. 40, som skulle give undervisningsministeren bemyndigelse til at fastlægge lektionslængden til 45 minutter i stedet for 50 minutter. Vi fik jo en redegørelse fra hr. Lysholt Hansen, som gik helt ned på delminutter; jeg tror, det var 23, eller var det 23½ minut, man skulle bruge til forberedelse? (*Lysholt Hansen:* Det var 32 minutter!). 32 minutter. Det må være svært sådan lige at skille det af, men all right, det kan jo gøres, der var ca. 7 mennesker til stede. Jeg har bemærket i forbindelse med det røre, der er opstået omkring dette spareforslag, at det fra flere sider hævdes, at det har fået tilsagn om støtte fra alle partier i folketinget. Af historiske grunde må jeg anføre, at dette ikke er korrekt. Jeg må understrege, for at der ikke skal være nogen misforståelse, at jeg siger ikke dette, fordi vi ønsker at solidarisere os med ulovlige strejker, hvad enten de foretages af lærere eller elever — det være så langt fra vores indstilling. Jeg skal henvise til de i beretningen fra det økonomiskpolitiske udvalg optrykte bilag 3 og 4. Deraf fremgår det, at mit parti har foreslået en konkret besparelse ved en udvidelse af elevkvotienten, elevantallet pr. lærer, med gennemsnitlig 2 elever. Vi har derudover foreslået generelle besparelser og har om dette anført i bilag 4, at der bl. a. inden for undervisningsministerens område, og for øvrigt også inden for socialministeriets og indenrigsministeriets områder, foreligger en række muligheder for at opnå særlige besparelser gennem en mere effektiv personaleanvendelse ud over de konkrete punkter, som vi har opstillet i vor spareplan.

Det er vor opfattelse, at det er de enkelte ministerier og regeringen som helhed, der må fremkomme med de nødvendige forslag, men vi har ikke ment på det foreliggende grundlag at kunne tiltræde forslaget om lektionslængden, som det er formuleret i regeringens spareoplæg.

Ministeren har jo selv over for udvalget oplyst, at resultatet beroede på forhandlinger, da det var omfattet af aftaler. Vi har derfor fastholdt vores egne forslag og ikke tilsluttet os ministerens udformning.

Nu er det jo oplyst, at der er stillet et underændringsforslag, om jeg så må sige, ét minut i 12 — eller også var det ét minut i 9. Midt i den stabel af papirer, som folketinget velsigner én med, ligger der altså nu et underændringsforslag på dette område. Jeg vil gerne spørge undervisningsministeren, om dette underændringsforslag er ensbetydende med, at regeringen har frigjort sig fra sin tidligere indstilling, således at man nu står frit med hensyn til at nå de sparemål inden for undervisningsområdet, som vi er enige om skal nås. Jeg vil gerne høre svaret, for det har været lidt vanskeligt for mig at overveje vores stilling efter underændringsforslagets fremkomst. Af svaret vil det så afhænge, om vi kan ændre den holdning, vi ellers havde, nemlig at vi hverken ville stemme for eller imod.

[Hans Kjær.]

Vi har også foreslået en række besparelser inden for det kulturelle område, og jeg er sikker på, at mange har forståelse for, at vi foreslår bortfald af tilskud til ø-lejre, en besparelse på 5 mill. kr. på det kgl. teaters drift, nedlæggelse af filmskole og teaterskole, ophør med at betale offentlige tilskud til filmfestivals osv. Det er ganske betydelige beløb, der ligger inden for dette område.

Jeg skal til slut nævne de problemer, der er opstået omkring begrebet budgetreguleringskonto, som er en ny opfindelse. Man har her måttet samle alle de forslag, som ikke direkte har kunnet henføres til bestemte konti, samt de forslag, der forudsætter enten ny lovgivning eller administrative omlægninger. Tilsvarende er gået igen i det radikale venstres og i regeringens af SF tiltrådte spareforslag, og der er det ejendommelige i det, at der inden for disse talmæssige forslag er områder, som vi er enige om alle sammen, men som altså ikke kan komme til afstemning, idet der samtidig i beløbene er indeholdt forslag, som vi ikke er enige om. Lad mig bare pege på, at inden for børnetilskudsområdet har det konservative folkeparti alene foreslået den besparelse, der vedrører misbrugsmulighederne ved papirløse ægteskaber. For folkepensionen har vi alene foreslået den besparelse, der er omfattet af den utilsigtede fordel, som gifte kvinder mellem 62 og 66 år opnåede med virkning fra 1. januar i år. Men vi har ikke accepteret indtægtbestemte reguleringer på disse områder, som vi finder vil stride mod vor opfattelse af opsparingsfremmende politik.

Vi har heller ikke indregnet de opstillede besparelser på boligområdet. Deri ligger ikke, at vi vender os imod, at der skal ske besparelser på boligområdet, men det første år går denne besparelse jo alene på virkningerne af ophævelsen af boligmomsen, og vi vil ikke forpligte os over for løsrevne enkeltheder. Vi må her afvente resultatet af forhandlingerne i boligudvalget, førend vi kan tage stilling. Vi har klart taget afstand fra regeringens skatteoplæg; vi vil hverken straffe parcelhusejere eller erhverv med skatteforhøjelser, som kan begrundes i, at det offentlige forbrug er for stort. Vi mener, det er en gal vej at gå.

Jeg skal anbefale på mit partis vegne at stemme for de ændringsforslag, vi har stillet. Man vil dermed opnå besparelser på ca. 3 milliarder kr. det første finansår og godt 4 milliarder kr. det efterfølgende finansår. Dertil kommer afledede besparelser på mere end ½ milliard kr. det første år og ca. 1 milliard kr. det efterfølgende år inden for det kommunale område.

Kun ved at følge disse forslag kan man sikre en økonomisk politik, som både kan skabe den nødvendige opbremsning i den stærke inflatoriske udvikling, som vi nu ser, og samtidig forhindre risikoen for nye byrder og skatter og i stedet for muliggøre de skattelettelser i 1974, som efter vor opfattelse skal til, hvis man skal genskabe interessen for en arbejdsindsats, som befolkningen føler at de kan få noget ud af.

Christophersen: Folketinget skal i dag ved finanslovforslagets tredje behandling tage stilling til et usædvanlig stort antal ændringsforslag, og blandt disse findes jo forslag fra alle partier med en meget betydelig økonomisk rækkevidde.

Baggrunden for disse forslag er, at de seneste uger har bibragt os alle en fælles erkendelse af, at statens udgifter i det kommende finansår vil udvikle sig i et ganske uacceptabelt tempo, medmindre man foretager ændringer i det finanslovforslag, som regeringen fremlagde til debat for snart 4 måneder siden.

For venstres vedkommende erkendte vi behovet for besparelser allerede ved dette finanslovforslags første behandling, og denne erkendelse er kun blevet styrket af udviklingen i de 4 måneder, der er gået. Jeg skal senere i dag beskæftige mig mere indgående med de økonomiske forhold, der udgør baggrunden for, at vi under de sidste 3 ugers forhandlinger nåede frem til den konklusion, at det endog måtte være meget betydelige budgetreduktioner, der skulle til. Men de enkelte ændringsforslag, som vi i dag behandler, er jo også fremkommet ud fra en anden vurdering. De er fremsat ud fra en bedømmelse af, på hvilke helt konkrete områder der rent faktisk er mulighed for at gennemføre hurtigt virkende begrænsninger i udgiftsstigningerne, og også ud fra en bedømmelse af, hvilken type besparelser der er mest hensigtsmæssig i forhold til det samlede politiske mål.

For venstre har det været ganske afgøren-

[Christophersen.]

de, at man i denne situation i videst muligt omfang søgte at opnå besparelser på selve det statslige forbrug af ressourcer af enhver art. Kun ved en direkte og en indirekte begrænsning af statens beslaglæggelse af arbejdskraft og varer og dermed den kapital, der i så høj grad er brug for i samfundet og især i de ekspanderende dele af erhvervslivet, kun ved en sådan begrænsning af statens beslaglæggelse af denne realkapital vil det være muligt at få frigjort de ressourcer, som erhvervslivet har brug for i en opgangsperiode. I det omfang denne type besparelser ikke har været tilstrækkelig til at føre os frem til det ønskede finanspolitiske mål, har vi dernæst lagt vægt på at foretage udgiftsbegrænsninger, som på en fornuftig måde har kunnet sanere eksisterende lovgivning og rydde op i forældede statslige udgifter. Og så har vi endelig lagt vægt på at foretage besparelser på områder, hvor nye statslige aktiviteter har været planlagt, men hvor disse uden større skade eller ulempe for nogen har kunnet udsættes et år eller to.

Det er klart, at disse synspunkter, som jeg her refererer, ikke alene er baggrunden for de forslag, som venstre sammen med det radikale venstre har fremsat ved denne tredje behandling af finanslovforslaget. Disse synspunkter må naturligvis også være baggrunden for den måde, hvorpå vi så vurderer de andre spareforslag, der er fremlagt til behandling; vi lægger altså vægt på i vor vurdering også af disse andre spareforslag, at de må være konkrete, de skal være veldokumenterede, de skal kunne gennemføres hurtigt, og de må i sig selv bidrage til den begrænsning af det offentlige ressourceforbrug, jeg talte om før.

Jeg skal nu knytte nogle kommentarer til nogle af de mere væsentlige ændringsforslag.

Det gælder jo for en række af de forslag, venstre og det radikale venstre har fremsat, at de svarer ret nøje til de forslag, som også regeringen i hvert fald på et tidligt tidspunkt fremlagde. Det gælder bl. a. vort forslag til en konkret begrænsning af lovreserven. Her har regeringen jo erklæret sig indforstået med en del af de tanker, vi gjorde os, og det omvendte har også gjort sig gældende. Der er nok en enighed mellem regeringen på den ene side og venstre og det radikale venstre på den anden side af en størrelsesorden på omkring 100 mill. kr. Men der er altså også nogle forskelle, og jeg synes godt, jeg her vil nævne to.

Den ene forskel er holdningen til det offentliges opkøb af Dampskibsselskabet på Bornholm af 1866. Jeg skal ikke gøre meget ud af det, men jeg vil dog godt understrege, at her synes vi, at vi står over for et eksempel på, hvordan det offentlige ikke skal forsøge at løse et lokaliseringspolitisk problem. Der er ikke megen idé i, at det offentlige engagerer sig i nogle betydelige investeringer, i nogle betydelige driftsudgifter, hvis det alligevel, som det er tilfældet i denne sag, kun fører til, at man løser en del af det bornholmske fragtproblem. Derfor forelagde vi som et led i vort spareforslag den tanke, at man i stedet fra det offentliges side lod Dampskibsselskabet arbejde videre i sin nuværende form, men at man reserverede et mindre beløb som et almindeligt fragttilskud til det bornholmske erhvervsliv. Det kunne have øget besparelsesmulighederne med en snes millioner kroner, og jeg tror egentlig, det havde været fornuftigt også ud fra mere langsigtede vurderinger af, hvordan vi vil løse øsamfundenes problemer, om man havde valgt denne løsning.

Men der er en større forskel, som der måske er grund til at bruge lidt flere ord på, i synet på selve lovreservens størrelse. Mens venstre og det radikale venstre anlagde den opfattelse, at lovreservens nedbringelse fuldt ud skulle glide ind i spareplanerne, måtte vi jo under forhandlingerne konstatere, at regeringen havde en anden opfattelse. Den har fastholdt sin tanke om, at der skal ydes særlige kompensationer for bortfald af mælketilskuddet, og derfor er regeringens forslag til begrænsning af lovreserven i et vist omfang kun udtryk for en ompostering af beløbene, idet vi ser en sum på, så vidt jeg erindrer, omkring 115 mill. kr. dukke op et andet sted, nemlig i socialministeriets budget.

Denne udgiftsforøgelse kan mit parti ikke medvirke til. Vi vil stemme imod. Vi finder, det er forkert, at man på et tidspunkt, hvor der i øvrigt gøres forsøg på alvorligt at begrænse de offentlige udgiftsstigninger, fuldkommen uafhængigt af disse forsøg foretager en udgiftsforhøjelse, endda på områder, der har spillet en ganske central rolle i sparedrøftelserne, og hvor man fra regeringens

[Christophersen.]

side oprindeligt fremlagde langt, langt mere vidtgående forslag end dem, vi fremkom med, forslag, som vi imidlertid var indstillet på at forhandle positivt om.

Jeg skal minde om, at regeringens første spareoplæg — det er også et svar til hr. Lysholt Hansen, der var så overbevist om, at hvis der var nogen, som ønskede at skære dybt på det sociale område, så var det i hvert fald ikke socialdemokratiet — jo indeholdt begrænsninger på børnetilskuds- og pensionsområdet, som på årsbasis ville andrage ca. 1.100 mill. kr. I regeringens andet oplæg var dette beløb reduceret til knap 600 mill. kr., men alligevel var det jo et overordentlig betragteligt beløb, langt større end noget beløb af tilsvarende art, som man kan finde i de øvrige spareforslag, der blev fremlagt.

Nu er så dette beløb yderligere reduceret. Jeg ved ikke rigtig, hvor vi befinder os med hensyn til beløbsstørrelsen — jeg håber, regeringen er klar over det, men man kan jo godt have en vis tvivl om det — men realiteten er altså, at mens regeringen fra forhandlingernes start udmærket var klar over, at vi her havde med et udgiftsområde at gøre, hvor det kunne være fornuftigt at foretage begrænsninger, ja, så veg regeringen under forhandlingerne skridt for skridt fra sine forslag. Og den omstændighed, at den altså nu kommer med sine forslag om kompensation for mælketilskuddets bortfald, gør jo, at det store sparefremstød på disse områder efterhånden er blevet overordentlig beskedent. Det er, hvis jeg må udtrykke det kort, et udtryk for svigtende politisk mod og manglende konsekvens, det forslag, som her er fremlagt fra regeringens side.

Mens vi vil stemme imod kompensationsforslagene, vil vi derimod i konsekvens af vor stilling til selve lovreservens størrelse stemme for regeringens forslag til begrænsning af lovreserven, hvis der skulle ske det, at vores og det radikale venstres fælles forslag på dette punkt ikke vedtages.

På et andet væsentligt område har regeringen imidlertid være mere standhaftig under spareforhandlingerne. Dér er dens forslag opretholdt, de er kommet ud i form af ændringsforslag til finanslovforslaget i en fornuftig form. Det drejer sig om de foreslåede besparelser på undervisningsministeriets budget, og her kan vi naturligvis — det svarer ganske nøje til, hvad vi gav udtryk for også under udvalgsdrøftelserne — medvirke ved vedtagelsen af det forslag til tekstanmærkning med senere foretagne rettelser, som er fremsat vedrørende begrænsning af lektionernes længde.

Vi ved jo, at dette område er overordentlig ømtåligt, fordi det bringer stærke organisationsinteresser i funktion. Jeg vil imidlertid gerne understrege to ting i hele denne sammenhæng. Venstre har jo allerede på et meget tidligt tidspunkt understreget, at vi her står over for et spareforslag, som naturligvis må gøres til genstand for forhandling mellem staten og de implicerede organisationer. Vi har imidlertid også understreget — og det vil jeg gerne sige klart ved denne lejlighed — at det pågældende beløb både kan og skal spares. En reduktion af f. eks. lektionernes længde er pædagogisk forsvarlig, og ligesom det er tilfældet på mange andre områder, må de offentligt ansatte inden for undervisningsområdet forstå, at det i sidste instans er folketinget her, som afgør, hvordan samfundets knappe ressourcer skal fordeles. Undervisningsområdet kan ikke ene af alle friholdes fra kravet om en større produktivitet — her deler jeg ganske det synspunkt, som hr. Lysholt Hansen fremlagde — og efter mit partis skøn er ulemperne beskedne i sammenligning med de økonomiske fordele, der ligger i forslaget.

Vi kan derfor tilsige undervisningsministeren vores absolutte støtte i denne sag, men vi er naturligvis samtidig af den opfattelse — det tror jeg vi alle er — at det væsentlige ikke er forslagets præcise gennemførelse, men at besparelserne får det ønskede omfang, og derfor lægger vi vægt på de ændringer, der er sket i tekstanmærkningen. De giver ministeren den fornødne handlefrihed, og dermed burde denne sag egentlig også kunne samle alle partier i denne sal.

Også på et andet område har regeringen fastholdt et af de forslag, som den på et tidligt tidspunkt fremkom med. Det drejer sig om begrænsningen i hjælpen til udviklingslandene. Man kan sige, det er sørgeligt, at vores velstående land nu må løse sine økonomiske problemer ved også at inddrage dette område i sine spareovervejelser. Men dertil er vi altså kommet. Vi kan uden større begejstring medvirke ved dette forslags gen-

[Christophersen.]

nemførelse. Det er klart, at den konkrete fordeling af besparelserne, der har fundet sted på udenrigsministeriets budgetter, har vi ikke haft lejlighed til at drøfte, hverken i finansudvalget eller i det politisk-økonomiske udvalg, men vi går ud fra, at det er ministeriets fornuftige skøn, der her er lagt til grund, og vi vil altså medvirke ved gennemførelsen af disse forslag.

Ud over de her nævnte konkrete ændringsforslag vil jeg godt lige gøre en bemærkning til de forslag til besparelser på visse konti på indenrigsministeriets budget, som er dukket op i regeringens ændringsforslag. Det drejer sig om tilskud, driftsudgifter til skoler for medicinsk personale og helbredelsessanstalter, og vi vil ikke afvise, at disse forslag kan være velbegrundede, men vi vil indtage den holdning, at da det ikke er et emne, der på noget tidspunkt har været drøftet, og som vi heller ikke har haft lejlighed til at få undersøgt, hverken i det politisk-økonomiske udvalg eller i finansudvalget, vil vi undlade at stemme om disse forslag. Deri ligger ikke nogen afstandtagen fra dem; der ligger blot det i vores holdning, at vi ikke mener, vi kan deltage i en afstemning, fordi vi mangler et rimeligt grundlag for en beslutningstagen.

Jeg skal så vende mig til den største post på regeringens liste over ændringsforslag, det drejer sig om dens forslag til en budgetreguleringskonto på 860 mill. kr. Vi er jo alle enige om, at det af budgettekniske grunde er nødvendigt at operere med en sådan konto, hvis man på finansloven ønsker at markere nogle besparelseshensigter, som enten forudsætter en ændring af lovgivningen på en række punkter, eller hvor besparelserne skal fordeles på et meget stort antal enkeltkonti. Hvad vi savner i regeringens forslag, er en specifikation af disse 860 mill. kr. eller i hvert fald en fordeling af beløbet på hovedområder, sådan som det eksempelvis er sket i venstres og det radikale venstres forslag til en budgetreguleringskonto. Den eneste bemærkning, der overhovedet er givet til dette forslag fra regeringens side — et forslag, som dog udgør 85 pct. af regeringens samlede besparelsesplan — er følgende ganske korte sætning:

„Besparelser vil blive tilvejebragt dels gennem lovforslag, dels ved andre foranstaltninger, hvorved dispositionsadgangen over bevillinger opført på finansloven begrænses".

Det er en så rummelig bemærkning, en så intetsigende bemærkning, at jeg håber, at regeringen forstår, at den for os er aldeles utilstrækkelig, hvis vi skal medvirke til dette forslags gennemførelse. Vi må have noget mere at vide. Er det anlægsudgifter, er det driftstilskud, er det anlægslån, er det tilskud, eller hvad er det, det drejer sig om? Er det på socialministerens eller undervisningsministerens budget, eller er det på nogle helt andre ministeriers budgetter, disse beløb skal hentes? Det står der intet om i denne bemærkning, og hermed konstaterer vi, at regeringen er på, kan vi sige, et tilbagetog i forhold til sine oprindelige spareplaner, i hvert fald med hensyn til tydeligheden på det sproglige plan. Det er muligt, at indholdet er uændret, men så synes jeg, man skulle oplyse folketinget om det. I regeringspartiets tidligere spareplaner var det jo fornuftigvis anført, hvad det var for områder, man forventede kunne bidrage til denne budgetreguleringskonto. Derfor synes jeg, at økonomi- og budgetministeren skulle oplyse os om det i dag, hvis han er i stand til det.

Som følge af vores og regeringens forskellige opfattelse af, hvor store de samlede besparelser bør være i den nuværende situation, er der naturligvis også en forskel i det antal ændringsforslag, regeringen har stillet, og dem, vi har stillet sammen med det radikale venstre. Jeg vil gerne fremdrage et par af vores væsentlige forslag; det var jo netop dem, jeg sigtede til før, da jeg talte om specifikationen på budgetreguleringskontoen. Vi har foreslået en reguleringskonto på 1.333 mill. kr. Vi foreslår for det første en begrænsning af den statslige bygge- og anlægsvirksomhed med 285 mill. kr. Det er en besparelse, som vi under udvalgsdrøftelserne fik et indtryk af at også regeringen i og for sig mente var sagligt velbegrundet; det var en beløbsstørrelse, der var acceptabel. Vel, det betød, at en række igangsættelser måtte udsættes, men det var noget, som lod sig administrere. Og det er jo et forslag, som vi har fremsat netop, fordi det kan føre til den begrænsning i det offentlige ressour-

[Christophersen.]

ceforbrug, som vi mener er væsentlig på et tidspunkt, hvor der sker et stærkt opsving i hele byggesektoren.

Dernæst foreslår vi en begrænsning af de statslige udgifter til de boligpolitiske formål med 130 mill. kr. i det kommende finansår og 1.500 mill. kr. i 1974-75. Jeg vil godt understrege, at vi ikke hermed sigter til det beløb, som kan fremskaffes ved en isoleret ophævelse af loven om momsgodtgørelse. Det er også en bemærkning til hr. Hans Kjær, som var inde på den tankegang. Vi sigter derimod på det beløb, som vi mener de offentlige budgetter bør aflastes med ved en samlet boligpolitisk løsning, hvori momsgodtgørelsens eventuelle bortfald naturligvis bør indgå, men hvor også en lang række andre støtteformer må revideres og formindskes.

En tredje post, jeg gerne vil nævne, er vores forslag om en generel reduktion på 2 pct. af visse dele af de rammebelagte udgifter. Her har vi naturligvis med et forslag at gøre, hvor besparelserne må fordeles på et meget stort antal bevillingskonti, det er klart. Til gengæld er det et tal, som efter vores opfattelse er realistisk. Det er 280 mill. kr. ud af 14,2 milliarder kr. Det er ikke mere, end hvad en almindelig produktivitetsfremgang og en strammere anvendelse af bevillingerne må kunne indbringe, og jeg synes, at vi under drøftelserne i det politisk-økonomiske udvalg i øvrigt er blevet præsenteret for en lang række eksempler på, hvordan der inden for den offentlige sektor kunne findes mindre eller større sparemuligheder, som naturligt hørte ind under et sådant beløb. Og så har vi jo samtidig — jeg ved ikke, om det kan virke stimulerende på regeringen, det har det øjensynlig ikke gjort — foretaget den tilføjelse, at det stod åbent for økonomi- og budgetministeren at hente en del af dette beløb ind ved ikke at bruge løn- og prisreserven fuldt ud.

Jeg skal så til slut berøre nogle mindre spørgsmål og nogle mere enkeltstående problemer, som har været inddraget i alle disse drøftelser om finanslovens endelige udseende.

Jeg skal først sige lidt om den meget omfattende liste af spareforslag, som foreligger fra det konservative folkepartis side. Vi i venstre underkender naturligvis ikke, at der bag disse forslag ligger en god vilje til at foretage væsentlige begrænsninger i de offentlige udgiftsstigninger, og på enkelte punkter svarer denne liste jo også ganske nøje til, hvad venstre og det radikale venstre har foreslået. Det gælder f. eks. forslaget om afskaffelse af statens bolig- og byggefond, udlån til byggemodning og grundkøb.

For størstedelen af forslagenes vedkommende har vi imidlertid den opfattelse, at de ikke virker helt realistisk, og jeg må sige, at under udvalgsarbejdet har de vurderinger, som blev fremlagt for folketingsudvalget, ikke overbevist os om noget andet. En væsentlig post på det konservative folkepartis spareforslag er budgetreguleringskontoen på 2.245 mill. kr., hvoraf ikke mindre end 1.285 mill. kr. hidrører fra et forslag om en generel budgetreduktion på 5 pct. af de rammebelagte udgifter, 285 mill. kr. på anlægsudgifterne og 300 mill. kr. på de lovbundne udgifter.

Selv om vi på visse punkter fra venstres og det radikale venstres side har et forslag, som ligner dette — jeg tænker på vores forslag til begrænsning af anlægsudgifterne, og jeg tænker på den generelle reduktion på 280 mill. kr. af visse rammebelagte udgifter — er der dog her tale om et langt større beløb, end vi kan forestille os det vil være muligt at finde meget hurtigt og på en fornuftig måde. Og da vi ikke mener, at man bør give befolkningen et urealistisk indtryk af de muligheder, der er for hurtigt virkende budgetbegrænsninger, vil vi heller ikke kunne medvirke ved gennemførelsen af dette forslag. Vi vil om dette som til de fleste andre af det konservative folkepartis spareforslag undlade at stemme. Dog skal jeg sige, at vi i konsekvens af vores holdning ved tidligere lejligheder vil stemme for det konservative folkepartis forslag om fjernelse af

[Christophersen.]
bevillingen til oprørsbevægelser, frihedsbevægelser m. v., og at vi vil stemme imod de to forslag om reduktion af landbrugsministeriets udlån og tilskud til landbrugsmæssige formål. Vi mener ikke, der er noget samfundsøkonomisk og heller ikke noget erhvervspolitisk perspektiv i på denne måde at indskrænke den offentlige bistand på disse områder.

Til slut skal jeg blot konstatere, at vi jo nu ved de forestående afstemninger vil opleve, at dette tings partier fordeler sig på forskellige hovedgrupper. Det beklager mit parti. Vi havde gerne set, at der kunne have været tilvejebragt en bred politisk enighed om et tilstrækkeligt omfattende sæt af realistiske besparelser. Jeg skal senere i dag vende tilbage til konsekvenserne af, at dette ikke har kunnet lade sig gøre, og nu blot sige, at vi altså under afstemningen vil stemme for regeringens forslag i det omfang, de svarer til vore egne forslag. Men deri ligger ikke, at vi mener, at disse forslag fra regeringens side har nogen samlet tilfredsstillende virkning. Der ligger alene heri et ønske fra venstres side om at markere, at vi føler et ansvar for, at finanslovforslaget i videst muligt omfang får et udseende, som svarer til vore ønsker.

Grethe Philip: Efter flere måneders grundigt arbejde i finansudvalget med mange skriftlige spørgsmål og svar og adskillige samråd har vi nu været igennem et par hektiske uger med afgivelse af tillægsbetænkning, med oppositionens ændringsforslag samt med ændringsforslag og underændringsforslag uden for tillægsbetænkningen.

Jeg tror, de øvrige finansudvalgsmedlemmer vil være enige med mig, når jeg siger, at der er et misforhold mellem den opmærksomhed, der står omkring gennemgangen af finanslovforslaget op til tidspunktet for tillægsbetænkningens afgivelse og den publicity, der har været inden og uden for dette hus omkring spareforhandlingerne.

Mange af de drøftelser, der har været ført i det politisk-økonomiske udvalg, har dog hvilet på tidligere udarbejdet materiale til finansudvalget og på senere drøftelser herom i samme udvalg. Vi burde nok overveje, hvordan vi i højere grad her i salen kunne få drøftet de problemstillinger og nyttiggjort det omfattende materiale, der kommer frem under gennemgangen af finanslovforslaget.

Den brogede mangfoldighed af ændringsforslag og underændringsforslag, der griber ind over hinanden, har en historisk forklaring, som jeg ikke her skal bruge tid på. Jeg vil nøjes med at beklage, at regeringen først efter afgivelsen af tillægsbetænkningen fik sig taget sammen til de sparedrøftelser, vi har ventet på i adskillige måneder. De resulterede som bekendt i regeringens egne spareændringsforslag uden for betænkningen og i forskellige korrektioner af de i tillægsbetænkningen af oppositionen fremsatte ændringsforslag.

I den spareplan, det radikale venstre og venstre sammen har fremlagt, og som i sin helhed fremgår af den af det politisk-økonomiske udvalg afgivne beretning, har vi forfulgt forskellige formål. Vi har stilet imod en betydelig finanspolitisk stramning, der særlig viser sig i tilbageholdenhed i statens beslaglæggelse af ressourcer, altså af personale og af varer. Og vi har ønsket at brede besparelserne ud over et bredt felt, således at der også sker en besparelse på overførselsudgifterne for derved at modvirke ellers nødvendige skatteforhøjelser.

Om ændringsforslagene kan jeg vedrørende det radikale venstres stilling oplyse, at vi kan tiltræde regeringens ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Derudover er vi medforslagsstillere til forslag om nedsættelse af statens udlån til byggemodnings- og grundkøbslån. Vi har noteret os, at disse lånemuligheder ikke synes at være særlig attraktive; vi foreslår derfor bevillingen nedsat med 58 mill. kr.

Endvidere foreslår vi, at bevillingen på 201 mill. kr. til statens studielån udgår, idet vi forudsætter, at statsgarantien for uddannelsessøgendes studielån i sparekasser og banker udvides tilsvarende, og at der sker en modsvarende forhøjelse af pengeinstitutternes låneloft. Jeg gør udtrykkelig opmærksom på, at vi ikke foreslår en ændring af stipendieordningen, der i særlig grad har betydning for at skabe mere ligelig adgang til uddannelse, uafhængigt af de pågældendes økonomiske forhold. Det er i de ganske unge år, vi finder de sociale stopklodser for uddannelsen; vi lægger derfor vægt på, at der fortsat ydes denne form for støtte til unge i de højere skoleklasser og i de første

[Grethe Philip.]

studieår. Men på et tidspunkt, hvor der skal holdes igen på de offentlige udgifter, finder vi det rimeligt, at de unge selv i højere grad bidrager til at betale deres leveomkostninger i de senere faser af uddannelsestiden ved at betale renter af lån også under studietiden.

Det radikale venstre foreslår, at tillægsbevillingsreserven sættes ned med 75 mill. kr., sådan at den kommer ned på samme beløb som for indeværende år.

Desuden foreslår vi lovreserven nedsat med 221 mill. kr. Nedsættelsen betyder bortfald af statsligt indskud i Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk i næste finansår. Jeg vil gerne understrege, at det radikale venstre ikke hermed har ønsket at tage principiel stilling til ønskeligheden af et sådant statsligt indskud i kommende år.

Vi foreslår endvidere, at statens overtagelse og drift af Dampskibsselskabet på Bornholm af 1866' ruteforbindelse til Bornholm opgives. Jeg henviser herom til vor stilling, som der er givet udtryk for den under den nylig stedfundne debat her i tinget.

Endvidere går vi ind for, at lovforslaget om økonomisk demokrati bortfalder, en besparelse på 15 mill. kr., og at Saltholmprojektet udsættes, det vil sige ligeledes en besparelse på 15 mill. kr. i finansåret 1973-74. Vi har med tilfredshed konstateret, at disse to besparelser også indgår i regeringens spareprogram. Regeringen har endelig, om end meget sent, erkendt, at tiden ikke er inde til at iværksætte disse ambitiøse og økonomisk krævende projekter.

Vi er også enige med regeringen i, at Storebæltsbroen må udsættes et år, og at der i det hele må holdes stærkt igen på anlægsvirksomheden under ministeriet for offentlige arbejder. Jeg nævner i denne forbindelse det radikale forslag om at opgive tunnelbanerne og begrænse anlægget vedrørende Lyngbyvejens indførelse til København.

Endelig foreslår vi, at den påtænkte forhøjelse af børnetilskud og pensioner i forbindelse med bortfald af tilskuddet til mejeriprodukter opgives — jeg henviser også her til tidligere folketingsdebat — og at bevillinger på 1 mill. kr. i forbindelse med levnedsmiddellovens iværksættelse udskydes.

Det radikale venstre tilslutter sig regeringens forslag om udsættelse af en senere etapeudbygning af Roskilde universitetscenter. Jeg mener personlig, at hen hetz, der har været rejst imod Roskilde universitetscenter, skyder langt over målet, men på den anden side er der vel næppe tvivl om, at en noget langsommere udbygning også vil give en bedre og roligere udvikling af uddannelsen på denne højere læreanstalt.

Det radikale venstre kan også tilslutte sig forslagene om begrænsning af statens erhvervelse af rekreative arealer og begrænsning af apotekerfondens udlån og af udlån til vækstkommuner.

Vi kan ligeledes tilslutte os forslaget om, at stigningen i u-landsbistanden beskæres med 27 mill. kr. Det vil nok skære nogle i hjertet. Det har jo i mange år været en af de sager, vi i det radikale venstre har været særlig optaget af, men vi mener, at sparekniven også må ramme dette område. Hvad angår regeringens forslag til fordeling af besparelser på de forskellige former for u-landsbistand tager vi dog det forbehold, at vi bør være åbne over for rokeringer, hvis det senere skulle vise sig ønskeligt.

Regeringen stiller forslag om indføjelse af en ny tekstanmærkning til undervisningsministeriets budget § 20. Det drejer sig om en bemyndigelse til undervisningsministeren vedrørende fastsættelse af lektionslængden. Hvis underændringsforslaget vedtages — og vi vil være positive over for det — betyder det, at der også gives en bemyndigelse til ministeren til at fravige andre bestemmelser i skolelovgivningen, der kan give besparelser af tilsvarende omfang. Det radikale venstre er af den opfattelse, at undervisningsområdet, der i udgiftsmæssig henseende er det næststørste på statens budget, ikke kan friholdes, når det gælder store, samlede besparelser. Vi er enige med regeringen i, at man bør gå ind i en nærmere drøftelse om muligheden for at opnå besparelse ved nedsættelse af lektionernes minuttal, men jeg vil gerne understrege, at det for os drejer sig om at give ministeren en bemyndigelse til et forhandlingsoplæg til nærmere drøftelse med lærerorganisationerne.

Formålet har bl. a. været at slippe af med de dyre overarbejdstimer. Det vil kunne ske på forskellig måde. Vi bør efter vor opfattelse ikke på forhånd lægge os alt for fast på

[Grethe Philip.]
detaljerne. De må gennemdrøftes med lærerne, således at en tilsigtet besparelse opnås, uden at det pædagogisk får uheldige virkninger, og således at der ikke bliver tale om en urimelig forøgelse af arbejdsbyrden.

Jeg vil også understrege, at vi i det radikale venstre lægger vægt på, at overvejelserne om lektionstidens længde ikke begrænses til folkeskolen, men omfatter alle uddannelser med lektionsopdeling, altså f. eks. også handelsskoler, tekniske skoler m. v. Vi tillægger det også betydning, at der samtidig foretages ændringer inden for de højere uddannelser, således at undervisningspligten kommer til at veje tungere til end hidtil i forhold til forskningsforpligtelsen for de enkelte lærere. Jeg ville være glad, om undervisningsministeren her i dag ville bekræfte, at man også stiler mod at ændre holdstørrelserne dér, hvor de i de ældre skoleklasser og på seminarierne, bl. a. i forbindelse med de valgfri fag, er blevet uacceptabelt små.

Jeg nævner disse ting i forbindelse med underændringsforslaget om en ny tekstanmærkning, fordi det for det radikale venstre er en afgørende forudsætning, at man sætter ind med rationaliseringer over et bredt felt inden for uddannelsessektoren.

Jeg beklager, at vi i spørgsmålet om lektionstid har fået et nyt eksempel på, at en stærkt forenklet fremstilling af et kompliceret spørgsmål fører til misforståelser og vrede. På den måde lægges der alt for ofte gift for en god idé, der burde kunne drøftes igennem i en afslappet atmosfære. Vi kan vel heller ikke helt benægte, at flere af ministrenes udspil i denne sag har været unødigt kluntede og for nogle har føltes meget udfordrende. Men jeg har tillid til, at undervisningsministeren vil vise sig at have en heldig hånd ved de videre forhandlinger. Og mon det dog ikke også skulle være muligt at få de kundskabstørstende unge i skolen i tale?

Hermed er jeg nået frem til forslaget om oprettelse af en særlig budgetreguleringskonto. Vi foreslår sammen med venstre at der via denne konto foretages besparelser på de lovbundne udgifter og visse større grupper af rammebelagte udgifter til et samlet beløb af 1.333 mill. kr. I teksten til forslaget er der gjort nærmere rede for, hvorledes besparelserne tænkes fordelt på udgiftsområder. Jeg skal ikke gennemgå hele denne liste, men henvise til, hvad hr. Christophersen allerede har sagt om de tanker, der ligger bag de vigtigste poster, der er tænkt inddækket under denne konto. Men jeg vil dog gerne selv knytte enkelte yderligere kommentarer hertil.

Flere af beløbene i vore ændringsforslag er korrigerede i forhold til ændringsforslaget i tillægsbetænkningen. Det er sket under indtryk af de oplysninger, der blev lagt frem af regeringen under drøftelserne i det politisk-økonomiske udvalg. Andre tal er samstemt med tilsvarende forslag fra regeringen, således som de foreligger i den nylig afgivne beretning fra det politisk-økonomiske udvalg.

I vort forslag indgår en besparelse på 130 mill. kr. ved omlægning af statens samlede støtte til boligformål. Jeg pointerer, at vi har medtaget denne besparelse ud fra en forudsætning om, at vi i fællesskab kan finde frem til en samlet løsning af boligpolitikken.

Da regeringen gennemførte den såkaldte store dagpengereform, ophævedes varighedsbegrænsningen for udbetaling af sygedagpenge. Det radikale venstre var dengang og er fremdeles af den opfattelse, at dette var en fejldisposition, både ud fra en social og ud fra en økonomisk synsvinkel. Vi foreslår derfor genindførelse af varighedsbegrænsning efter tilsvarende regler som de i dag gældende. Derved vil staten umiddelbart kunne spare ca. 250 mill. kr. Trækker vi fra denne besparelse de ekstra udgifter, der i første omgang via forskellige sociale konti vil blive påført kommunerne til et samlet beløb af ca. 50 mill. kr., hvoraf staten bærer de 75 pct., får vi en nettobesparelse for staten på godt 216 mill. kr.

Det drejer sig altså om et beløb af en anselig størrelse. Jeg skal ikke her genoptage hele debatten om dagpengereformen, men kun nævne, at talrige udtalelser fra mennesker, der arbejder i det daglige med revalidenter, har overbevist mig om, at det for mange af de langvarigt syge vil være en yderst tvivlsom fordel, hvis vi på ubegrænset tid giver dem den relativt høje dagpengeydelse. Det fremmer nemlig ikke klientens interesse for revalidering til et i mange tilfælde lavere betalt arbejde. Kommunerne

[Grethe Philip.]
har næppe heller kræfter til i de nærmeste år at yde den omfattende støtte til de langvarigt syge, der har været forudsætningen for ophævelsen af varighedsbegrænsningen.

Jeg skal gerne vedstå, at det er uden nogen større glæde, at jeg er medforslagsstiller til en begrænsning af statens udgifter til børnetilskud. Det var da heller ikke med i vore spareforslag i første omgang, men vi lod os af socialdemokratiets forslag overbevise om, at det var nødvendigt med en begrænsning også på dette område. Vi har i børnetilskuddene en post, der er stærkt stigende, og der kan efterhånden nok sættes spørgsmålstegn ved, om dette er i overensstemmelse med den rette sociale prioritering. Regeringen var som sagt selv inde på tanker om en samlet beskæring af tilsvarende størrelse, der dog — det skal siges her — senere er fraveget. Planen omfattede dengang indkomstreguleret børnetilskud. De seneste dages debat og det materiale, der er fremlagt i det politisk-økonomiske udvalg, viser overordentlig store vanskeligheder og betænkeligheder ved indførelse af sådanne indkomstregulerede børnetilskud.

Fra radikal side har vi ikke lagt os fast på en bestemt form for beskæring. Vi må dog i hvert fald se nøjere på dyrtidsreguleringen, der er vel gunstig i betragtning af, at børnetilskuddene i modsætning til alle andre sociale ydelser er skattefri. At det nu er nødvendigt at sætte ind med begrænsning af tildelingen af særlig store børntilskud til de såkaldte papirløse ægteskaber, kan der tilsyneladende blive bred tilslutning til her i salen, ligesom vi også synes at kunne blive enige om at lade den generelle moderskabsydelse afløse af en skønsmæssigt tildelt ydelse, hvor der virkelig er behov for en støtte.

Hr. Lysholt Hansen ville i sit indlæg her i dag gerne give det et skær af, at det radikale venstre i sine spareplaner er gået meget hårdere frem end socialdemokratiet. For den historiske sandheds skyld bør det dog erindres, at regeringen fremlagde sociale besparelser — jeg henviser til beretningen fra det politisk-økonomiske udvalg — der for 1973-74 udgør godt 300 mill. kr. og for 1974-75 mere end 700 mill. kr., heraf for 1974-75 forslag om beskæring af børnetilskuddene med 465 mill. kr. Jeg synes, det heraf tydeligt fremgår, at socialdemokratiet også har været langt inde i overvejelser om, at det sociale felt måtte yde sit betydelige bidrag til besparelserne.

Jeg har hermed i store træk redegjort for de ændringsforslag, det radikale venstre kan anbefale at stemme for. Jeg anbefaler, at man stemmer mod de af socialistisk folkeparti stillede forslag vedrørende forsvaret og civilforsvaret samt de af det konservative folkeparti stillede forslag nr. 103 og nr. 104 vedrørende forskellige udlån til landbruget.

Hvad angår de spareforslag, som vi ikke har kunnet tilslutte os, vil vi ved afstemningen undlade at stemme.

De konservative har fremsat en stor og på visse punkter meget detaljeret spareplan. Visse dele indgår i det spareforslag, der er fremsat af venstre og det radikale venstre. Andre forslag finder vi ikke tilstrækkeligt klarlagte til, at vi kan stemme for dem. Nogle af dem har vi heller slet ikke sympati for, det gælder f. eks. flere af de kulturelle besparelser, herunder forslaget om en sønderlemmende nedskæring af det kgl. teaters bevilling.

Det konservative folkepartis samlede spareforslag er af et sådant omfang, at vi finder det ganske urealistisk med henblik på gennemførelse allerede i 1973-74. Statens rammebevillinger er allerede hårdt ramt af sparekniven, og vi anser det for umuligt i praksis yderligere at skære så dybt som foreslået af de konservative.

Regeringen har stillet forslag om en negativ post, budgetreguleringskontoen på 860 mill. kr. I den ledsagende tekst til denne post angives, som det allerede tidligere er nævnt, kun meget summarisk, at besparelsen vil blive tilvejebragt dels gennem lovforslag, dels ved andre foranstaltninger. Det er jo ikke meget oplysende. Stemmer vi for dette, giver vi regeringen en blankoveksel, der lyder på, at vi moralsk forpligter os til at bakke senere besparelsesforslag på 860 mill. kr. op, hvori de end måtte bestå. Det er en uacceptabel situation for oppositionen. Der er i regeringens og SFs spareforslag i den af det politisk-økonomiske udvalgs nylig afgivne beretning en del, vi er enige i, men det samlede sigte er efter vor mening for lavt, noget, jeg vil komme tilbage til i den efterfølgende debat om finanslovforslaget i sin helhed. Nok så afgørende er det, at vi på ingen måde føler os trygge ved den

[Grethe Philip.]
fordeling af besparelser på enkeltposter, regeringen har fundet frem til i de seneste tosidede forhandlinger med SF. Om det, der herom er kommet frem i pressen, er korrekt, ja, det skal jeg lade være usagt, men vi har i hvert fald her ved afstemningen om finanslovforslaget ikke tilstrækkelig sikkert grundlag for at støtte regeringsforslaget. På de givne vilkår agter vi derfor at undlade at stemme ved afstemningen om regeringens forslag om budgetreguleringskontoen.

Lütken: Man kan diskutere, om den opdeling af debatten, der er foretaget i dag, og som finansudvalget formand, hr. Lysholt Hansen, har redegjort for, er rigtig. Jeg føler i hvert fald, at det er lidt vanskeligt at adskille debatten om ændringsforslagene, som jo bl. a. omfatter hele spareproblematikken, fra den økonomiske situation i almindelighed, som har ført til disse spareforslag; men jeg bøjer mig, ligesom andre har gjort, under den praktiske lov, at det vel nok proceduremæssigt er nemmest at have med at gøre med den opdeling.

Hr. Lysholt Hansen har givet en, skal vi kalde det historisk-politisk oversigt over sparerunden, herunder også forløbet, siden vi havde finanslovforslaget til første behandling, og der er ingen grund for mig til at gentage, hvad der allerede er sagt. Jeg skal i stedet søge at redegøre for mit partis stilling til nogle af de mere politisk betonede ændringsforslag, især vedrørende spareproblematikken.

Indledningsvis skal jeg dog gøre opmærksom på, at SF jo på et enkelt, men særdeles væsentligt punkt har en anden stilling end samtlige folketingets andre partier. Det drejer sig om stillingen til forsvaret og vort medlemskab af NATO. Når SF har ønsket at spare de militære udgifter under forsvarsministeriet, udskrivningsudgifterne under indenrigsministeriet samt udgifterne under udenrigsministeriet i anledning af vort medlemskab af NATO, skal det ikke ses alene som et spareforslag. Det drejer sig ganske vist om et stort beløb, over 3 milliarder kr., men vor stilling er udtryk for, at vi ikke har nogen tro på, at disse udgifter medfører nogen sikkerhed for vort land. Det er ikke min hensigt at starte en forsvars- og sikkerhedspolitisk debat, men blot at markere, at sådan er altså vor stilling.

Vi har i øvrigt i denne forbindelse bemærket os, at de 4 øvrige partier, der har indgået forsvarsforliget, har været enige om, at der ikke skulle spares på de militære udgifter. Når man har ønsket at nedskære over en bred kam, dvs. på samtlige ministeriers budgetter, er forsvarsudgifterne udtrykkeligt holdt udenfor. SF beklager denne holdning; vi tror, det havde været klogt, om de 4 partier også havde ønsket at skære ned på de militære udgifter. Det ville sikkert være blevet forstået af befolkningen. Nu vel, vi råder i SF kun over 17 mandater i folketinget — i hvert fald endnu — og vi kan ikke gennemtrumfe besparelser på dette område mod folketingets øvrige partier, men vi kan stemme imod disse udgifter, og det vil vi gøre.

Jeg skal nu gå over til en redegørelse for mit partis stilling til spareplanerne, idet jeg erindrer om, at jeg ved første behandling udtalte, at vi så med ikke ringe skepsis på mulighederne for store nedskæringer på det foreliggende finanslovforslag, som jo allerede var nedbarberet som allerede omtalt af hr. Lysholt Hansen. På den anden side udtalte jeg, at SF ikke ville modsætte sig at deltage i forsøg på at gennemføre rimelige besparelser.

For at en besparelse i vore øjne skal fremtræde som rimelig, må visse forudsætninger være opfyldt. Der må således helt klart ikke være tale om besparelser, der har social slagside, således at det bliver de dårligst stillede, der skal bære de største byrder. Vi er ej heller meget for og har ikke megen tiltro til det, vi kan kalde „salamimetoden", dvs. den, der går ud på at fastsætte generelle procentvise nedskæringer af budgetterne over en bred front i samtlige ministerier. Ved sådanne besparelser ved man ikke rigtig, hvad der faktisk sker, og man slår utvivlsomt alt for meget i stykker inden for den offentlige sektor ved den slags generelle nedskæringer. En tredje forudsætning for, at SF kan acceptere nedskæringer på finansloven, har været, at disse ikke foretages isoleret, og uden at der medfølger mere langtvirkende og langsigtede foranstaltninger.

De forslag, der har været fremlagt fra V

[Lütken.]

og R sammen og fra K, har alle lidt af den svaghed, at de manglede den sociale balance. De skar for dybt i den sociale sektor, og det har jo ikke været muligt at få forslagene ændret i mere social retning. Det var endvidere karakteristisk, at meget væsentlige dele af besparelserne skulle opnås ved den såkaldte „salamimetode", og endelig har interessen hos de borgerlige partier for de langsigtede foranstaltninger været så forholdsvis ringe, især inden for skatteområdet. Det har fra disse partiers side stort set drejet sig om at gennemføre en mere traditionel og kortsigtet nedskæring.

Ser vi på regeringens og socialdemokratiets oplæg til spareforhandlinger, har billedet heldigvis været noget anderledes. Regeringen startede ganske vist med at fremlægge spareforslag, der skar dybt i den sociale sektor. Værst var forslaget om, at børnetilskud til det første barn skulle bortfalde efter 3 år. Det var klart, at SF ikke kunne acceptere disse første forslag til besparelser, fordi vi fandt, at de var uafbalancerede i social henseende og også for uigennemtænkte. Men regeringen var jo villig til forhandlinger, og resultatet er blevet, at besparelserne inden for den sociale sektor i regeringens endelige forslag er blevet nedbragt fra 414 mill. kr. til 170 mill. kr., og det hilser vi naturligvis med megen glæde. Herved opnåedes nemlig, hvad jeg vil betegne som en rimelig social balance i sparebuketten.

Når dertil kommer, at vi i den allersidste runde om besparelserne på det sociale område kunne enes om, at der ikke skal røres ved aldersgrænsen for børnetilskud, var der for os ingen tvivl om, at man havde nået et efter omstændighederne meget fornuftigt resultat. Det skal ikke skjules, at netop dette spørgsmål har vi lagt meget vægt på, idet vi fandt, at hvis man nedsatte aldersgrænsen fra 18 til 16 år, så foretog man en handling, der i meget høj grad var i strid med det sigte, vi har vedrørende de erhvervsfaglige uddannelser for de 16—19-årige. I regeringens oplæg til besparelser er der ikke tale om at benytte salamimetoden. Man skærer altså ikke delvis i blinde.

Endelig er det vigtigt for os at fastslå, at der i regeringens oplæg indgik væsentligt mere end øjeblikkelige besparelser, idet der også indgik afsnit om skatteforslag og andre langsigtede foranstaltninger, forslag som stort set alle falder inden for rammen af, hvad SF har ønsket, ikke mindst skatteafsnittet, som jeg vil tillade mig at tage nogle punkter ud af, således at man kan se, hvad det egentlig er, der er tale om.

Der er tale om, at man vil forøge formuebeskatningen i 1974. Merprovenuet er anslået til 100 mill. kr. Der er tale om, at man vil udskyde ændring af afskrivningsreglerne for maskininvesteringer; det skulle kunne give ca. 400 mill. kr. Der er tale om skærpelse af selskabsskatten m. v., som vil kunne give 210 mill. kr. Der er tale om, at bundfradraget ved aktieselskabsskatten afskaffes. Det skulle give 75 mill. kr. mere. Der er tale om at indføre kuponskat og registrering af rentebetalinger; det skulle kunne give et par hundrede millioner — og adgangen til at fradrage repræsentationsudgifter skal begrænses. Vi ved jo alle, at det netop er et område, hvor harmen i befolkningen er meget stor.

Adgang til at fradrage renter af forbrugerlån skal begrænses, adgangen til at fradrage gaver skal begrænses — det er også vanskeligt at se, hvad det har med den skattepligtige indtægt at gøre, at man giver gaver — og der skal foretages en omlægning, således at fradragene foretages i skatten i stedet for i indkomsten. Det er jo en socialt rimelig ting, for herved får både den store og den lille indtægt det samme fradrag i kroner, og ikke, således som det ofte er nu, at det er er den mest velhavende, der også får det største økonomiske udbytte af et fradrag. Endelige skal der ske en ændring af reglerne om momsfradrag vedrørende anskaffelse og drift af personbiler.

Der er her faktisk tale om en hel skattereform i en retning, som vi kun kan være tilfredse med. Der er dels tale om, at man gennemfører en socialt retfærdigere, indtægtsmæssigt retfærdigere, beskatning, dels om at man indfører en form for beskatning, der i højere grad er egnet til at bekæmpe inflationen.

Vi ved alle, at et af de emner, der for øjeblikket optager befolkningen mere end noget andet politisk emne, er spørgsmålet om skatterne i Danmark, og det er rimeligt, at der er udbredt harme hos mange, ikke mindst lønmodtagere, over de mange fradragsmuligheder, som ikke mindst det pri-

[Lütken.]
vate erhvervsliv er begunstiget med, og som først og fremmest kommer de bedst stillede til gode. Jeg tror, at megen utilfredshed vedrørende skatterne ikke går så meget på deres højde, selv om — det skal da siges med det samme — de er høje og for høje, som på, at der er en urimelig fordeling af skattebyrden. SF har i årevis talt for, at man ved en skattereform udvidede beskatningsgrundlaget, således at der herved skabtes muligheder for en nedsættelse af trækprocenterne. Det er bl. a. det, der nu forsøges skabt mulighed for at gennemføre.

Det skal ikke skjules, at det skattepolitiske oplæg i regeringens spareplan har været stærkt medvirkende til, at SF har kunnet støtte dette oplæg også på punkter, vi ikke var så begejstrede for. Men der har selvfølgelig i en sådan spareplan været ting, som ikke er umiddelbart morsomme at være med til at gennemføre.

Den ændring, der foreslås af regeringen, og som, forstår jeg, støttes af alle partier her, eventuelt minus de konservative, som jo har nogle andre måder at spare på inden for undervisningsområdet, men i øvrigt altså støttes meget bredt, undervisningsministerens forslag her om at skære katedertimelængden ned fra 50 til 45 minutter, forekommer vel ikke i sig selv på nogen måde urimelig. Det, der har medvirket, tror jeg, til den meget voldsomme reaktion fra lærerside, er jo nok, at det sker pludseligt og uden normale forhandlinger om løn- og arbejdsvilkår. Endvidere har den opfattelse gjort sig gældende, at der kun var tale om, at folkeskolens lærere skulle rammes, og ikke at hele undervisningsområdet skulle ses efter i sømmene. Det er klart, at det fremkalder kraftige reaktioner fra den gruppe, som føler, at netop den er pillet ud. Jeg forstår i og for sig godt, at man i folkeskolelærerkredse kan være fortørnet, for det må jo siges, heldigvis da, at det mildt sagt ikke er den måde, de plejer at blive behandlet på af deres arbejdsgiver, staten. Det ville være for meget forlangt, hvis man mente, at lærerne skulle modtage et sådant besparelsesforslag med nogen ligefrem glæde.

Begrundelsen for besparelsesforslaget er jo ønsket om at begrænse ressourceforbruget i den offentlige sektor. Inden for denne sektor er undervisningssektoren en meget stor del, og ingen kan formentlig forestille sig spareplaner, der ikke på en eller anden måde skærer også i denne sektor. Den foreslåede ændring, der jo er et forhandlingsoplæg, om end et stramt, må ses som en begyndelse på en begrænsning af det offentlige personaleforbrug ikke blot inden for undervisningssektoren, men i det hele taget.

Det er klart, at der inden for undervisningssektoren er grupper, der er bedre stillet økonomisk og arbejdsmæssigt end folkeskolens lærere, og det er klart, at der bør ses efter, om der kan spares ressourcer også inden for disse områder. Jeg tror nemlig, at der er meget væsentlige beløb at spare inden for denne sektor, for så vidt angår både ungdomsundervisning, seminarie-, gymnasie- og universitetsområdet, og det må selvfølgelig være et åbent spørgsmål, om der skal forfares over for disse andre områder på præcis samme måde, som det er sket, for så vidt angår folkeskolen. Men der er nok ingen tvivl om, at der også inden for dette område er givet, skal vi kalde det forberedelsestimer for undervisningen, som er af langt større format end det, folkeskolelærerne har. Måske kan det også være rimeligt, at der er det f. eks. inden for universitetet, men spørgsmålet er dog, om ikke man skulle se på meget af det også.

Nu er det jo sådan med folkeskolelærerne, at nogle af dem rent faktisk udnytter hele den forberedelsestid, de har, ja, der er måske endda nogle af dem, der bruger mere tid til forberedelse, end der faktisk aflønnes, og disse mennesker har naturligvis en rimeligere grund til at være fortørnede end den gruppe — og det er jo nok langt den største — som ikke udnytter den aflønning, de får for forberedelser, til faktisk at forberede sig i hele det aflønnede tidsrum. Men der er jo ikke andet at sige til dette, end at det, der her bliver gjort — eller eventuelt bliver gjort, hvis det bliver den løsning, man endelig kommer til efter forhandlingen — er et forsøg på, skal vi sige at gøre det gennemsnitligt rimeligt, således at den gennemsnitlige lærer, om man kan tale om en sådan, får en rimelig aflønning for den tid, han har til forberedelserne.

Jeg tror, det måske ville hjælpe, hvis man fra økonomi- og budgetministeren kunne få en udtrykkelig erklæring om, at nu er det folkeskolens lærere, man vil se efter i søm-

[Lütken.]
mene med hensyn til deres løn- og arbejdsvilkår og skære disse måske lidt luksusbetonede frynser af, men at det må være en helt given forudsætning for at gøre dette, at man tager hele området af offentligt ansatte ind under en lignende undersøgelse. Det er muligt, at man skal køre undervisningsområdet igennem først, men jeg tror, det vil lette meget på den harme, der er i folkeskolelærerkredse, hvis man gennemfører et tilsvarende eftersyn med hensyn til andre områder.

Så er der endnu et område, som vi fra SFs side heller ikke er meget glade for at skulle være med til at skære ned på, det er ulandshjælp og udviklingsbistand. Det er et af de spørgsmål, som SF i høj grad har været interesseret i at få en højere stigningstakt på igennem årene. Nu er det jo heldigvis sådan, at selv om der bliver skåret ned på dette område i regeringens forslag, som vi jo støtter, bliver der ikke tale om en direkte nedgang; der bliver tale om, at stigningstakten bliver sat ned i den periode, hvor vi selv har svære økonomiske bekymringer.

Jeg ved godt, man kan sige, at de bekymringer, vi økonomisk har, er ingenting imod de bekymringer, man har i u-landene, men det vil nok alligevel være vanskeligt at sige, at hele denne sektor uanset de økonomiske forholds udvikling i Danmark, uanset at der skæres ned på den sociale sektor i Danmark, skulle holdes fri. Derfor kan vi altså acceptere, at man også skærer i dette område, men vi håber, at det ikke vil være en nedskæring, som vil holde sig alt for længe; vi håber, at der vil blive tale om igen at kunne komme ind i den oprindelig planlagte stigningstakt.

Jeg kan anbefale, at man stemmer for de af hr. Lysholt Hansen omtalte ændringsforslag — det er regeringens og enkelte af de borgerlige partiers forslag — og derudover kan jeg anbefale, at man stemmer for SFs ændringsforslag inden for det sikkerheds- og militærpolitiske område.

Rohrsted: De forskellige spareplaner, der er forelagt for det kommende finansår — i et enkelt tilfælde for de kommende finansår — omfatter alle sammen nedskæringer i bistanden til udviklingslandene, og det er dette punkt, jeg vil gøre et par bemærkninger om.

Danmark er på dette område indgået i internationale forpligtelser om et større udviklingssamarbejde, senest ved vedtagelsen af strategien og planen for FNs andet udviklingstiår ved indledningen til dette tiår. Disse internationale forpligtelser bør vi kunne leve op til; så fattigt et samfund er Danmark ikke, at vi ikke skulle kunne det. Vi tilhører et af jordens rigeste samfund.

For det andet er der grund til at påpege, at de pågældende beløb på finanslovforslaget i mange tilfælde afspejler igangværende bistandsprojekter, f. eks. anlæg af uddannelsesinstitutioner, landbrugsanlæg, veje, sundhedscentre og meget andet, der er led i større samlede planer for opbygning i udviklingslandene. Disse større samlede opgaver må man alvorligt frygte vil blive ramt ved de påtænkte nedskæringer i stigningstakten for udviklingsbistanden, og jeg vil gerne pege på, at succesen for løsningen af bistandsopgaver i høj grad afhænger af, at man er i stand til at bero på, hvilke midler der vil være til stede ofte flere år i forvejen. Kun på denne måde kan en tilstrækkelig grundig planlægning foretages.

På et finanslovforslag ser disse tal jo pæne og runde ud, men hver for sig er de udtryk for bistand på områder, hvor der er et skrigende behov for assistance. Hvis det danske samfund manglede de ting, der her er tale om at udviklingslandene mangler, ville vi kunne forsvare begrænsningerne, men sådan er det ikke.

For det tredje står Danmark over for løsningen af en meget omfattende bistandsopgave i de kommende finansår: hele bistanden til Vietnam efter krigsafslutningen skal sættes i gang. Dette vil betyde, at store midler inden for den samlede ramme til udvik-

[Rohrsted.]
lingsbistand skal anvendes netop i den kommende tid til løsning af denne opgave. Hvis midlerne så ikke vokser, hvem vil det da gå ud over, hvem vil så ikke kunne påregne fortsat dansk bistand? Det vil blive de lande, hvor vore forpligtelser i dag må siges at være begrænset til mere indledende undersøgelser over egnet dansk indsats. Det må alvorligt befrygtes, at det bliver bistanden til Bangladesh, det vil gå ud over. Derfor er en begrænsning i stigningstakten yderligere uheldig netop nu.

Efter disse mere generelle synspunkter vil jeg om de foreliggende ændringsforslag til finanslovforslaget sige, at jeg ikke kan medvirke til reduktionerne i udviklingsbistanden. Dette gælder både ændringsforslaget stillet af det konservative folkeparti og ændringsforslaget stillet af socialdemokratiet og støttet af venstre, de radikale og SF.

Da imidlertid det konservative folkepartis forslag til reduktioner i stigningstakten i udviklingsbistanden er et led i en større sammenhængende politik, der er kendetegnet ved fremlæggelsen af vort kombinerede spare- og skattelettelsesforslag på ca. 3.000 mill. kr. stående over for den her omtalte post på ca. 50 mill. kr., og da jeg i øvrigt finder, at samtlige andre af os foreslåede begrænsninger i de offentlige udgifter både er nødvendige og rigtige, vil jeg i konsekvens heraf markere mit standpunkt til begrænsningerne i udviklingsbistanden ved at afholde mig fra at stemme. Såfremt det konservative folkepartis ændringsforslag forkastes, vil jeg tillige afholde mig fra at stemme ved afstemningen om regeringens forslag til begrænsninger i stigningstakten.

Jeg kan sige, at de fremsatte synspunkter og konklusioner deles af min partifælle fru Lis Møller.

(Kort bemærkning).

Lysholt Hansen: Til hr. Rohrsted vil jeg gerne i anledning af hans bemærkninger sige, at vel vil der ske begrænsning i u-landsbistandens stigningstakt, men jeg synes, man skal være opmærksom på, at trods de to reduktioner i stigningstakten i foråret og nu vil der alligevel være en stigning på 67 mill. kr. pr. 1. april 1973. Jeg vil også gerne gøre opmærksom på, at efter det forslag, der ligger, og det er jo specielt det konservative ændringsforslag, der ligger her, ydes der ikke bevillinger af nogen art til Mellemfolkeligt Samvirke til foretagendet som sådant, men til direkte oplysningsformål og til at administrere vort frivillighedsprogram, og det vil altså sige, at hvis det konservative ændringsforslag går igennem, er det det arbejde, der må begrænses.

Guldberg: Blandt de ændringsforslag, der er til behandling, findes under § 14, nr. 132, oprettelsen af en ny konto: rentesikring til 2 boligbebyggelser i henholdsvis Fredericia og Korsør, ansat til 1.750.000 kr.

Det refererer til en sag, som tidligere har været omtalt også her i salen; og for så vidt det kun var det, der allerede er behandlet i finansudvalget i forbindelse med aktstykket — og hvor det parti, jeg tilhører, men i øvrigt også de konservative, ikke kunne gå ind for aktstykket — behøvede vi selvfølgelig ikke at markere os yderligere i forbindelse med denne sag.

Men der er et par grunde til, at jeg tager ordet og gerne vil nævne den her igen. For det første dette, at modstanden mod aktstykket oprindelig var baseret på en anden opfattelse af, hvad aktstykket gik ud på, end den forklaring, jeg senere har fået. For det andet, at de to sager, som er nævnt her under ét: Fredericia og Korsør, er forskellige, og at der i hvert tilfælde for Korsørs vedkommende, som er den, jeg har haft lejlighed til mest at sætte mig ind i, er et andet synspunkt til stede, som jeg ikke mener er til stede for Fredericias vedkommende, i hvert tilfælde ikke mig bekendt.

Jeg vil først gerne sige, at i den korte tid, jeg har været medlem af finansudvalget, har jeg fået meget respekt for det samarbejde, der udøves, uanset, har jeg indtryk af, hvem der har ledelsen af dette udvalgs arbejde, udøves med henblik på at sikre en nøjagtig og omhyggelig orientering og et sikkert og rigtigt grundlag for de umådelig mange og ofte meget indviklede og detaljerede sager, der kommer frem. Jeg vil gerne benytte lejligheden, også fordi jeg nu kommer med et spørgsmål til formanden for finansudvalget, hr. Lysholt Hansen, til at sige, at det er bestemt mit indtryk, at hr. Lysholt Hansen som formand har vogtet — jeg ved ikke, om man har lov at sige ualmindelig nidkært,

[Guldberg.]
for jeg har ikke noget sammenlignings-grundlag — men i hvert tilfælde så nidkært, som man kan forlange det, over, at de ting, der behandles i finansudvalget, virkelig bliver gennemarbejdet, oplyst til bunds, og at de oplysninger, vi får, er helt i overensstemmelse med de virkelige forhold.

Jeg vil også gerne sige, at ingen kan have været med i finansudvalgets arbejde og dets mangfoldighed af dokumenter uden at vide, at det er næsten umuligt, at man ikke, når man tager fat på en sag og begynder at vende den op og ned, vil kunne finde detaljer, der ser anderledes ud, end man egentlig havde ventet ved den første gennemlæsning af aktstykket. Jeg tror også, det er umuligt for administrationen at udforme de enkelte aktstykker sådan, at man ikke bagefter skulle kunne sige, at der er en enkelthed eller et andet, man griber ned i, som man egentlig godt ville have vidst i første omgang.

Jeg mener nok, at det under de sager, jeg har været med til, skete, skal vi sige ikke så sjældent — og det kan jo kun være udtryk for, at det ligger i sagens natur — at vi, når vi tog sager op til nærmere undersøgelse, fandt, at der var et og andet, som vi ikke havde været klar over, da vi begyndte med det. Jeg synes altså ikke, at man af den grund skal hverken kritisere behandlingsmåden eller den administration, der lægger sagerne op.

Men det er jo en form for statistisk kontrol, der udøves, og hvis den viser sig i et vist antal tilfælde at afsløre ting, som man måske synes havde været væsentlige, er det ikke så rart. Og i denne sag og specielt vedrørende overtagelsen af byggeriet i Korsør vil jeg gerne sige, at det er min opfattelse, at det aktstykke, vi fik — jeg taler ikke om, hvad der senere mundtligt måtte være oplyst; boligministeren har jo svaret på et spørgsmål fra mig i den forbindelse — måtte forstås som væsentligt og gældende et principielt spørgsmål og derfor ikke inde under den fejlmargen, som er helt rimelig og uundgåelig, og at det på et væsentligt område i hvert tilfælde gav et andet indtryk end det, vi fik ved en nærmere og senere bearbejdning af det.

Jeg nævner det altså, og jeg håber, at hr. Lysholt Hansen vil bidrage på dette punkt, idet jeg, når jeg rejser sagen her, gør det først og fremmest ud fra den betragtning, at der kan jo ske fejl, og jeg vil bare for mit vedkommende sige, at jeg synes ikke, den skriftlige fremstilling af denne sag er på den højde, som den skal være i forhold til finansudvalget. Jeg skal ikke her diskutere, om der er givet en mundtlig korrekt opretning af det, det er der sådan set ingen grund til at diskutere, fordi det er en anden sag. Aktstykket og det skriftlige må jo også, i hvert tilfælde på de væsentlige og principielle punkter, være i orden.

Når jeg hæfter mig så meget ved den sag, er det også, fordi den forskel, der lå mellem det, jeg i hvert tilfælde troede, da jeg som medlem af finansudvalget var med til at behandle den, og det, jeg senere har fået at vide at jeg havde fået at vide, er, at der ikke var aftalt en pris. Det undrer mig sådan set, som den normale metode i finansudvalget jo dog er, at når man tager et aktstykke, så ved man også, hvad det koster, og her må man altså sige, at det er senere oplyst, at der ikke var handlet vedrørende ejendommen i Korsør. Det er også senere oplyst, at der er truffet en aftale mellem de to parter, hvor jeg tidligere her fra denne talerstol har gjort opmærksom på, at der er så megen forbindelse mellem dem også, at jeg ikke synes, det er det allerbedste eksempel. Det er dér, den adskiller sig fra sagen i Fredericia og Vejle: at der mellem de to parter er truffet en aftale om en købesum, som naturligvis må være truffet under forbehold af ministerens godkendelse, en aftale, der, så vidt jeg kan se, indebærer, at overdragelsen fra det private byggeri til et boligselskab, hvor der også er interesser, som har været med i det private byggeri, sker til et beløb, hvor der er fortjeneste på, og det må jo være bestemmende også for, hvad aktstykket kommer til at koste, om ministeren tager dette eller ej. Og jeg vil da også gerne ud over det spørgsmål, jeg har rettet til finansudvalgets formand, spørge ministeren, om han har taget nogen beslutning i denne sag, om han, når dette finanslovforslag er vedtaget og dette ændringsforslag formentlig bliver vedtaget med et flertal her i salen, føler sig berettiget til at acceptere denne handel uanset den pris, der måtte være, eller om det er ministerens hensigt at sige nej til det forslag,

[Guldberg.]
som er fremsendt til ham. Det synes jeg er ret væsentligt for os at få at vide, og jeg synes, det har en betydning i forbindelse med stillingen til det.

Jeg vil altså gerne hermed motivere, at selv om vi har haft lejlighed til i finansudvalget under aktstykkets behandling at sige nej til dette ud fra nogle principielle synspunkter, må vi også markere det ved afstemningen her i salen.

Bernhard Baunsgaard: Jeg vil gerne sige et par ord om den nedskæring, der finder sted med hensyn til bistanden til u-landene, og skal meddele på egne og en del andre radikales vegne, at vi ikke kan støtte det forslag, der er om nedskæring af udviklingsbistanden.

Allerede da finanslovforslaget blev fremsat, havde regeringen foretaget en nedskæring på 80 mill. kr. i det oprindeligt foreslåede beløb på 5 års planen. Nu kommer til de 80 mill. kr. en yderligere nedskæring på 27 mill. kr. Danmark har, som det vil være bekendt, sammen med andre lande lovet at følge henstillingen fra FN om, at vor udviklingshjælp skal beløbe sig til 7 promille af bruttonationalindkomsten, og ifølge loven fra samlingen 1970-71 skal vi nå dette mål ved 5 års budgetter. Den rytme, som er blevet lagt, er nu slået helt i stykker, og mens hjælpen for det kommende finansår oprindelig var fastsat til ca. 6 promille, er det nu foreslåede beløb snarere 5 promille. Det er en alvorlig retardering, og tidspunktet, hvor vi kan opfylde vort løfte, er dermed forsinket i 3 år.

Situationen er efter vor opfattelse så meget mere uholdbar, som Danmark er et af verdens mest velstående lande, når man sætter velstanden i forhold til indbyggertallet. Det er yderligere stærkt foruroligende, at nedskæringen sker på et tidspunkt, hvor der af mange forskellige årsager er ekstra brug for støtte til udviklingslandene fra de rige lande.

Indenrigsministeren *(Egon Jensen):* Både hr. Hans Kjær og hr. Christophersen var inde på spørgsmålet om nedsættelsen af bevillingerne til børnesanatoriet for København og omegn og til Prinsesse Margarethas kystsanatorium. Dér vil jeg gerne gøre den bemærkning, at hvad angår disse helbredelsesanstalter, er det begrundet i, at det drejer sig om tuberkulosens bekæmpelse. Efterhånden som dette kapitel heldigvis er ved at være ude, er der sket det, at man på disse sanatorier i stedet for helbredelsesmæssige foranstaltninger har haft sociale foranstaltninger for børn, som er anbragt. Det er begrundelsen for, at vi nu, efter at der er sket ændring i patientklientelet og som led i almindelige besparelser, skærer tilskuddet ned, noget, som sker i overensstemmelse med Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse, idet de forskellige kystsanatorier efterhånden bliver overflødige, medmindre man kan bruge dem inden for socialforsorgen.

Undervisningsministeren *(Knud Heinesen):* Hr. Hans Kjær spurgte mig om, hvad hensigten er med underændringsforslaget uden for tillægsbetænkningen til ændringsforslag nr. 40 til § 20.

Hertil vil jeg gerne svare lidt udførligt, at forslaget om en afkortning af lektionslængden ikke var indeholdt i regeringens første oplæg til drøftelserne i politisk-økonomisk udvalg. Jeg fik et samrådsspørgsmål om, hvilke besparelser en afkortning af lektionslængden ville medføre, og spørgsmålet blev besvaret både mundtligt og skriftligt, og ved samtlige besvarelser tilkendegav jeg, at en afkortning af lektionslængden var aftalestof, og at en ændring af disse aftaler selvsagt forudsatte forhandlinger med de respektive lærerorganisationer.

Da jeg erfarede, at der i politisk-økonomisk udvalg var bred tilslutning til, at man ved forhandlinger søgte denne besparelse opnået, blev dette besparelsesområde indarbejdet i regeringens andet oplæg til politisk-økonomisk udvalg, hvor forslaget igen vandt tilslutning.

Herefter har jeg i de sidste dage haft en første forhandlingsrunde med de berørte lærerorganisationer. Ved disse forhandlinger har jeg fremlagt forslaget om en afkortning af lektionslængden og et hertil svarende forslag, for så vidt angår universiteterne og de højere læreanstalter, som er alle bekendt, samtidig med at jeg har sagt, at organisationerne kunne fremkomme med andre forslag, som kunne indgå i forhandlingerne, men at den angivne besparelse skulle nås, og at der

[Undervisningsministeren.]
skulle sigtes på besparelsesforslag, som gav en varig produktivitetsforbedring i undervisningssektoren.

Organisationerne har herefter skitseret forskellige andre besparelsesmuligheder, som i øjeblikket er til teknisk gennemgang i ministeriet. Efter at disse andre besparelsesmuligheder er fremlagt ved forhandlingerne i går og i forgårs med lærerorganisationerne, har jeg fundet det hensigtsmæssigt at stille nævnte underændringsforslag, som gør det muligt at realisere et forhåbentligt forhandlingsresultat indeholdende flere mulige besparelseselementer. Jeg tror således, så vidt jeg kan bedømme det, at underændringsforslaget skulle svare til det konservative folkepartis indstilling.

Hr. Hans Kjær fremdrog i sit indlæg selv en passage i et bilag til beretningen fra politisk-økonomisk udvalg, som står på side XIX, og hvori det hedder:

„Bl. a. inden for undervisningsministerens sagsområde foreligger en række muligheder for at opnå særlige besparelser gennem mere effektiv personaleanvendelse, ud over de konkrete punkter, som er nævnt i den konservative spareplan."

Da vi jo nu leder efter flere besparelsesmuligheder, synes jeg, det var af stor interesse, om hr. Hans Kjær kunne oplyse, hvad der ligger fra det konservative folkepartis side i forslaget om en mere effektiv personaleanvendelse i uddannelsessektoren ud over de konkrete punkter, som er nævnt i den konservative spareplan.

Fru Grethe Philip spurgte i samme sammenhæng, om jeg også ville overveje at forøge holdstørrelserne, hvor det var muligt, og det kan jeg besvare bekræftende. Bestræbelser herpå indgår allerede i den første sparerunde og er også indeholdt i vore aktuelle overvejelser.

Jeg skal slutte med at sige, at jeg tror, at en væsentlig årsag til de første lærerreaktioner, som vi har oplevet vedrørende det foreliggende besparelsesforslag, er, at man ikke var klar over, at det fra første færd i denne sag har ligget helt klart både fra folketing og regering, at der skulle føres reelle forhandlinger med de berørte lærerorganisationer. Derfor vil jeg gerne understrege endnu en gang, at det hele tiden har været meningen; det har også hele tiden været muligt at få oplyst, at det var meningen, det ligger klart i offentligt tilgængelige dokumenter for den 20. marts og fremefter. Nu tror jeg faktisk, at alle har forstået det.

Boligministeren *(Helge Nielsen)*: Det spørgsmål, hr. Guldberg har stillet, har vi jo ved tidligere lejligheder drøftet her i folketinget, senest i en spørgetid, hvor hr. Guldberg også var inde på dette problem.

Det byggeri, som det drejer sig om, firmaet Teicherts byggeri på Tyreengen i Korsør, har jo det særkende, at det er et statsstøttet byggeri. Det er et byggeri, som i øvrigt den tidligere boligminister Hastrup har godkendt prisen på; det er, synes jeg, nødvendigt at få dette med ind i vurderingen af denne sag.

Jeg vil afvise den kritik, hr. Guldberg har gjort af dette aktstykke, og den måde, som denne sag er behandlet på. Det beløb, som vi fra boligministeriet har indsat i aktstykket, er den pris, som altså tidligere har været godkendt af boligministeriet, plus den forventede finansieringsudgift, der ville være på det tidspunkt, da færdigfinansieringen af byggeriet skulle foretages. At det har stået helt klart, at der ikke har været handlet her, at den pris, der er anslået, ikke har været den endelige pris, ligger jo i, at parterne ikke har kunnet handle. Korsør boligselskab har ikke kunnet handle, før en accept fra boligministeriet foreligger; det er jo den kontrol, som vi fra ministeriets side har med de almennyttige selskaber. Der er altså ikke, synes jeg, nogen dunkle punkter i dette spørgsmål.

Til det sidste spørgsmål, som hr. Guldberg stiller mig, om der er taget en beslutning, vil jeg klart sige, at der er endnu ikke taget beslutning, vi har stadig væk sagen til behandling. Om jeg vil acceptere den handel, der her er foreslået, afhænger af de forklaringer, som de pågældende parter kan give mig på i dag uafklarede spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Guldberg: Kun dette, at ministerens henvisning til, at prisen er godkendt i forbindelse med godkendelse som statsstøttet byggeri uden rentesikring under den foregående boligminister, har ikke noget med sagen at gøre, for der er nu engang forskel på

[Guldberg.]
godkendelse af prisen for et byggeri, der indeholder egne leverancer og udføres på egen risiko, og så den godkendelse, der skal foretages i forbindelse med en rentesikring, hvor det er det offentlige, der i realiteten betaler forskellen.

Derfor er ministerens svar på det punkt ikke tilfredsstillende, og jeg er heller ikke tilfreds med ministerens svar med hensyn til, hvad hans hensigter er. Må jeg spørge rent ud: har ministeren i sinde at godkende en pris, der indeholder en vis fortjeneste, når et privat byggeri, der indeholder egne leverancer og er gennemført uden licitation, overdrages til et socialt selskab, og staten rykker ind og sørger for, at det kan lade sig gøre økonomisk?

Boligministeren *(Helge Nielsen):* Min forklaring på prisansættelsen eller det anslåede beløb i aktstykket hænger, som jeg før sagde, klart sammen med den pris, der tidligere af den forrige regering har været godkendt. Dermed er ikke afgjort, hvilken pris jeg eller ministeriet vil godkende som handelspris, og det er altså det, der i øjeblikket er uafklaret. Jeg kan ikke sige mere om det, før jeg har fået nærmere forklaring vedrørende disse punkter, og får jeg ikke en tilfredsstillende forklaring, bliver handelen ikke godkendt.

Socialministeren *(Eva Gredal):* Fru Grethe Philip redegjorde for det radikale venstres ændringsforslag med hensyn til at indføre varighedsbegrænsning i dagpengeloven. Jeg kan absolut ikke tilslutte mig et sådant forslag. Vi har med dagpengeloven tilstræbt en ligestilling mellem arbejdere, funktionærer og tjenestemænd; ved at indføre en varighedsbegrænsning i dagpengeloven ville arbejderne igen blive sat yderligere tilbage i forhold til de andre grupper, og det er noget, vi ikke kan gå med til.

Jeg deler ikke fru Grethe Philips bekymringer med hensyn til, at folk ikke skulle ønske at blive revalideret. Alle sager vil blive taget op efter 3 måneders forløb og vurderet i deres helhed. Jeg gør opmærksom på, at halvdelen af alle sygdomstilfælde ligger inden for de første 5 uger. Efter 3 måneders forløb er der ikke flere sager tilbage, end at det skulle være muligt for kommunerne fuldt forsvarligt at følge sagerne op.

(Kort bemærkning).

Grethe Philip: Jeg bemærkede, at socialministeren som begrundelse for ophævelse af varighedsbegrænsningen henviste til, at der skulle være ligestilling med andre grupper i samfundet. Men så vidt jeg har forstået det, er det sådan, at man netop har ophævet varighedsbegrænsningen for tjenestemænd under henvisning til, at man nu har ophævet varighedsbegræsningen i den sociale lovgivning.

(Kort bemærkning).

Nathalie Lind: Kun den korte bemærkning, at når der igen i denne sal tales om ligestilling med andre befolkningsgrupper, må regeringen erindre sig, at der er én gruppe, der ikke er kommet med, nemlig de selvstændige.

Socialministeren *(Eva Gredal):* Vi har jo drøftet disse spørgsmål mange gange før her i folketinget, og de selvstændige er kommet med; de kommer med efter 5 ugers forløb, og jeg kan ikke se, at der er nogen ulige stilling til de øvrige. Det er kommunerne, der går ind i billedet efter 5 uger; de første 5 uger betaler arbejdsgiveren selv, også for sig selv.

Formanden: Hr. Bendix har ordet for en kort bemærkning. Så henstiller jeg, man indstiller de korte bemærkninger. Der er lejlighed til debat også i eftermiddag.

(Kort bemærkning).

Bendix: Vi er adskillige, som interesserer os for den sag, boligministeren lige har svaret på spørgsmål om. Jeg mener, at boligministerens svar var det i og for sig naturlige svar, men den naturlige konsekvens af svaret må vel egentlig også være, at boligministeren tager ændringsforslag nr. 132 tilbage. Derfor vil jeg gerne spørge, om boligministeren drager den konsekvens af sit fremførte synspunkt, at ændringsforslag nr. 132 tages tilbage.

Boligministeren *(Helge Nielsen):* Nej.

Formanden: Hr. Flemming Jensen har ordet for en kort bemærkning. Jeg minder stadig om, at vi har debat hele dagen.

(Kort bemærkning).

Flemming Jensen: Det er blot en bemærkning til undervisningsministeren, som vælger den udvej over for mit partis ordfører, hr. Hans Kjær, at sige: ja men så må I jo komme med nogle forslag i forbindelse med spørgsmålet om personaleanvendelse inden for folkeskolen.

Man kunne måske erindre om, at der var engang en adelsmand — sammenligning i øvrigt ufortalt — som sagde: hvi bærer vi gyldne kæder? Det må vist være ministerens opgave, men jeg skal da gerne, hvis det kan hjælpe, pege på, at der er f. eks. områder som de valgfri fag. Vi står over for en skoleordning, der skal have nærmere samarbejde med ungdomsskolen. Var det ikke rimeligt, om han her anvendte f. eks. kvotienten 12 mod de tal, man bruger nu? Jeg kunne pege på sammenlægning af drenge-pige-fag, jeg kunne pege på støtteundervisningen, hvor man, så vidt jeg ved, mange steder opererer med 2-4 elever, jeg kunne pege på det, der sker i åbenplanskolerne, som man vel også kunne kigge nærmere på, i det hele taget undervisningsområdet under ét. Men jeg vil gerne sige, at det må være naturligt, at når man peger på disse ting — og det skal også være understreget fra det konservative folkepartis side — må det være sket i et samarbejde og i en forhandling med lærerorganisationerne, så vi ikke en gang til kommer i den situation, vi er i i disse dage.

Økonomi- og budgetministeren *(Per Hækkerup):* Jeg har kun to bemærkninger at gøre, idet jeg går ud fra, at vi i øvrigt i eftermiddag får lejlighed til at føre den mere generelle diskussion omkring vores økonomiske og derunder vores finansielle politik.

Jeg forstår på hr. Hans Kjær, at han forsøgte at fremstille det sådan, at det konservative parti var et skattenedsættelsesparti, mens regeringen var en skatteforhøjelsesregering. Jeg tror også, vi skal tage den diskussion under den generelle del, men jeg vil gerne erindre om, at det dog er under denne regering, der er sket en nedsættelse af beskatningen derved, at vi nedsatte folkepensionsbidraget, mens der ikke skete noget tilsvarende under den borgerlige regering.

Men jeg vil gerne sige, at det, der her er tale om, er jo ikke, at regeringen kommer og foreslår generelle skatteforhøjelser, men at regeringen foreslår visse justeringer af beskatningen, som ikke har fundet sted igennem længere tid, hvad der har betydet, at skattebyrden er blevet mere ulige fordelt. Det er det, man ønsker at rette op, og det kan dog ikke siges at være nogen ufornuftig foranstaltning, i hvert fald ikke hvis man har et almindeligt retfærdighedssynspunkt over for beskatningens hvilen på de forskellige dele af befolkningen.

Hr. Christophersen og til dels fru Grethe Philip var inde på spørgsmålet om, hvad der skjuler sig under de 860 mill. kr. Jeg forstår ikke, at hr. Christophersen ikke har været i stand til at finde ud af det. Det står i beretningen fra det politisk-økonomiske udvalg, og jeg ved ikke, om det var nødvendigt at genoptrykke den, når den i forvejen lå på folketingets bord, og når vi vel alle sammen var klar over, at denne beretning, der indeholdt de forskellige spareplaner, ville indgå i debatten her.

Men jeg skal da gerne for fuldstændigheds skyld nævne — det er hr. Christophersen, jeg især taler til — at sådan som de 860 mill. kr. er sammensat, drejer det sig om 177 mill. kr. på det sociale område, det drejer sig om 130 mill. kr. på det, der lige har været diskuteret med undervisningsministeren om lektionstid og lektionsantal, det drejer sig om 130 mill. kr. inden for boligministerens område, og så drejer det sig om de 423 mill. kr., som vi skal gennemføre besparelser af igennem dispositionsbegrænsninger over bevillingerne inden for rammerne, dvs. anlægs- og driftsudgifternepå de rammebelagte områder.

Til debatten om u-landsbistanden skal jeg i og for sig ikke føje noget; dér har finansudvalgets formand svaret. Men jeg må lige fremhæve det lille synspunkt, når hr. Rohrsted talte om vor meget store velstand, at det naturligvis er rigtigt, vi har en meget stor velstand — og det er ikke alene regeringens skyld, det skyldes naturligvis også et dygtigt erhvervsliv, at vi har det — men vi er samtidig i den situation, at vi ikke har en sådan orden i vores økonomi, at vi kan undlade at låne i udlandet. Og det kan virke lidt paradoksalt, at vi bliver ved med at foretage så store lån i udlandet og samtidig skal holde en stigningstakt i vore egne gaver eller låneydelser til udviklingslandene, som vi altså mere eller mindre reelt finansierer

[Økonomi- og budgetministeren.]
ved de penge, vi låner fra andre lande uden for vort eget område og uden for u-landenes kreds. Jeg synes, det skal tages med i betragtning, inden man alt for voldsomt prøver på at vurdere den beskedne nedsættelse af stigningstakten i u-landsbistanden, der er tale om.

(Kort bemærkning).

Grethe Philip: Kun en kort bemærkning til hr. Lysholt Hansen, som i sit første indlæg beklagede sig over, at det radikale venstre og venstre i deres spareprogram ikke havde haft de store langsigtede syner. Det har jo den forklaring, at da vi i første omgang kom frem med vores forslag, var det ændringsforslag til finanslovsforslaget, og i finanslovforslaget kan man jo af gode grunde ikke angive, hvad man tænker sig at have af udgifter i de kommende år.

Endelig en enkelt ting til indenrigsministeren: jeg forstod, at besparelserne på børnesanatorierne var sket under hensyntagen til et nyt skøn over behovet for pladser, men jeg vil gerne sige, at i teksten er det ikke formuleret sådan. Dér står der:

„Nedsættelsen sker som led i sparebestræbelserne og som følge af ændringer i patientklientellet."

Hvis teksten bør korrigeres, vil jeg gerne have det at vide her, da det kan få indflydelse på vores afstemning.

Hans Kjær: Ja, også jeg forstod, at indenrigsministerens oplysninger indeholdt dels konsekvensændringer, dels spareforslag, som jeg fortsat mener vi ikke har fået redegjort for i fuldt omfang.

Til undervisningsministeren skal jeg kun sige den ene bemærkning, at det kan da kun glæde mig, hvis undervisningsministeren mener, at det undervisningsforslag til ændringsforslag nr. 40, der nu er fremkommet, er en imødekommelse af det konservative folkepartis synspunkter. Jeg skal studere nærmere konsekvenserne af indholdet, for som sagt er det noget, der blev omdelt mellem et hav af papirer, som vi får hver dag herinde, i morges, da man kom ind ad døren, så det var såmænd et rent held, man opdagede det. Til økonomi- og budgetministeren kun den ene bemærkning, at det var ikke mig, der forsøgte at fremstille det konservative folkeparti som et skattenedsættelsesparti og socialdemokratiet som et skattestigningsparti. Jeg henviser til, at det var hr. Lysholt Hansen, der i sin gennemgang af forskellene trak denne forskel op på en efter min mening korrekt måde, der aldeles rigtigt illustrerede den forskel, der er på disse områder i behandlingen.

Må jeg så sige til de øvrige ordføreres indlæg her, at både hr. Lysholt Hansen og hr. Lütken var inde på bestræbelserne for at nå den sociale balance som motivering for de skatteforslag, som er indeholdt her, men i øvrigt jo kun meget ringe redegjort for — altså en hel del af dem er hensigter, som er meget vanskelige at vurdere. Der er f. eks. spørgsmålet om obligationsskatten; det er ikke noget nyt skatteforslag, renterne af obligationer er jo beskattet i forvejen, det er et spørgsmål om en anden teknik, som kan lyde sympatisk, hvis man kan få sorte penge frem, men der er intet oplyst om, hvilke administrative omkostninger der vil følge af forslaget, og det er ikke nye administrative omkostninger, vi har brug for.

Men jeg har meget, meget vanskeligt ved at forstå, at det, at man vil indføre en kapitalvindingsskat på parcelhusejerne, skulle være med til at opretholde en social balance, eller at det, at man vil indføre nye højere skatter for erhvervslivet, skulle være udtryk for, at man vil opretholde en social balance. Ja men der findes da minsandten også folk inden for erhvervslivet, som bor i parcelhuse. Og hvad med alle de mennesker, som nu står over for virkningerne af en ny ejendomsvurdering og forslaget om en forhøjelse af formueskatten? Er der mon én eneste af dem, der vil finde, at dette er udtryk for en social balance? Jeg tvivler meget.

Det giver mig anledning til at gøre et par enkelte bemærkninger til fru Grethe Philips betragtninger. Fru Grethe Philip sagde, at det radikale venstre, og måske fruen i særdeleshed, ikke kunne tilslutte sig de besparelser, vi havde foreslået inden for det kulturelle område. Ja, det er jo et standpunkt at tage, det er et valg, politik er jo et valg. Men jeg må måske referere til, at i det radikale venstres forslag til besparelser er indeholdt ca. 200 mill. kr. på børnepengeområdet, og de kulturelle besparelser, som vi foreslog, drejede sig om 18-20 mill. kr., så vidt jeg kan huske i hovedet. Det vil nok undre

[Hans Kjær.]
mange mennesker, om man har den opfattelse, at tilskud til folks feriefornøjelser i ølejre er en kulturel indsats, som går forud for de andre, eller f. eks. tilskud til deltagelse i filmfestivals. Jeg må sige, at jeg deler i hvert fald ikke opfattelsen.

Så taler fru Grethe Philip specielt om det kongelige teater med et så stærkt udtryk som „vores sønderlemmende nedskæring". All right, det er igen et standpunkt, men der ligger jo ikke i vort forslag, at vi vil nedlægge nationalscenen. Forholdet er det, at driftsudgifterne på nationalscenen nu når op på 70 mill. kr. om året, og det, vi har foreslået, er en afdæmpning af det med 5 mill. kr. Hvis det er sønderlemmende, ja, så er det fru Grethe Philips vurdering. Men det er vel også en vurdering i befolkningen, som skal møde byrder, for der er jo byrder, når man skal spare, det kan ingen skjule; er det nu så sønderlemmende, eller er det mon ikke rimeligt, at man prøver på at lægge et loft over væksten på dette område? Der er ingen, der kan være i tvivl om, hvad mit parti mener om denne ting.

Både hr. Christophersen og fru Grethe Philip var inde på vor budgetreguleringskonto, som jo ganske rigtigt indeholder væsentligt større tal end de andre budgetreguleringskonti. Jeg har henvist til bilagene til beretningen fra det økonomisk-politiske udvalg, hvor man nøje kan finde specificeret alle de konkrete forslag, som vi ikke har kunnet putte ind i de andre poster, som vi har brugt denne til, efter ganske samme teknik som regeringen og de øvrige partier.

Men tilbage er der et spørgsmål om generelle besparelser. Det har vi forklaret i et bilag, der også findes i beretningen. Ja, man kan selvfølgelig også her vurdere det. Jeg skal da ikke skjule, at hvis man vil nå målet, må man også midlerne, selv om midlerne kan gøre ondt, og jeg skal heller ikke skjule, at det er et betydeligt større beløb, end vi regnede med tidligere; i september måned fremsatte vi forslag om en besparelse på 2,2 mill. kr., men jeg vil ikke ligefrem påstå, at vi fik hjælp fra nogen sider i folketinget. Men jo tidligere, man havde gennemført besparelserne, jo mindre havde man kunnet nøjes med for at nå de økonomiske virkninger som vi mener skal til.

Hr. Christophersen var lidt blødere i sine udtalelser, han kaldte nogle af vore forslag for ikke helt realistiske; fru Grethe Philip kaldte dem for urealistiske. Jeg må forstå det sådan, at man fra de andre partier nu bebrejder os, at vi vil spare mere. Det må vi tage til efterretning, men jeg føler mig overbevist om, at den bebrejdelse deles ikke af befolkningen.

Christophersen: Hvis hr. Hans Kjær havde lyttet lidt nøjere efter, hvad jeg sagde, ville han have bemærket, at jeg på ingen måde bebrejdede det konservative folkeparti, at det ville spare meget; det vil vi jo alle sammen gerne. Det, jeg tillod mig at fremføre en vis tvivl om, var, hvorvidt de forslag til besparelser, der blev opereret med, var realistiske; hvis det er sådan, at det, man gerne vil spare, altså alligevel ikke kan spares, har det jo ikke særlig meget med besparelser at gøre, og det er sådan set det, sagen drejer sig om: hvor hurtigt virker det? Og her tror jeg da, vi alle er enige om, at hvis man var begyndt noget tidligere, havde det set ganske anderledes ud. Vi tror — og det ligger jo også i det forslag, vi fremlagde, og det svarer ganske nøje til, hvad det konservative folkeparti nåede frem til — at man i 1974-75 kan nå op på ganske betydelige besparelser, på ca. 4 milliarder kr. om året.

Men det, der jo er det afgørende spørgsmål ved behandlingen af dette finanslovforslag, er: er det overhovedet teknisk muligt med virkning fra 1. april at foretage et omfattende indgreb i ansættelsesforhold, i gennemført planlægning osv. af det omfang, som ligger i tanken om en 5 pct.s begrænsning af de rammebelagte bevillinger? Det har vi stillet os tvivlende over for, og det er, som Hans Kjær siger, naturligvis altid et skøn, men det skøn har vi nu tilladt os at

[Christophersen.]

anlægge, ikke mindst på baggrund af, at der stort set ingen vækst er i de rammebelagte bevillinger på selve finanslovforslaget. Jeg skal blot nævne det som en enkelt kommentar for at klargøre, hvad der er baggrunden for vores holdning; der ligger ikke nogen bebrejdelse i det. Alle, der vil spare, mener vi sandelig er på rette vej.

Økonomi- og budgetministeren var inde på nogle af de bemærkninger, jeg fremkom med om budget-reguleringskontoen, og sagde, at han forstod ikke, hvordan vi kunne være i tvivl om, hvad de 860 mill. kr. dækkede over, for det fremgik jo af beretningen fra det politisk-økonomiske udvalg.

Nu vil jeg for det første sige, at for os er det ikke helt tilstrækkeligt, når det er et finanslovforslag, vi skal vedtage, at man så skal støtte sig på nogle bemærkninger i en beretning fra et andet udvalg. Så havde det dog være ganske naturligt, at man i bemærkningerne til kontoen på selve finanslovforslaget havde foretaget en specifikation; det havde måske nok haft en noget mere forpligtende virkning end nogle almindelige betragtninger i en beretning fra et udvalg.

Men så kommer vi til spørgsmålet om, hvorvidt det nu også er sådan, at man ud af beretningen fra det politisk-økonomiske udvalg virkelig kan læse sig til, hvad de 860 mill. kr. dækker, og jeg må da sige, at jeg har læst den beretning, og jeg har svært ved at finde andet tal end de 860 mill. kr. Nu nævnte økonomi- og budgetministeren her en specifikation, og den var jeg da taknemlig for, men han nævner bl. a., at man på det sociale område vil spare 177 mill. kr. Det tal finder vi jo ikke i beretningen fra det politisk-økonomiske udvalg, dér finder vi en henvisning til, at man mellem socialdemokratiet og socialistisk folkeparti er enig om at spare et bestemt beløb på det sociale område, og der henvises så til de punkter i regeringens spareoplæg, der hedder 14-20, og inden for den ramme, som findes i disse punkter, inden for denne ramme, som altså i regeringens oprindelige forslag vel var på omkring 270 mill. kr., skal man så finde de 177 mill. kr. Og det kan da godt være, at regeringen er i stand til det, men foreløbig har den jo ikke kunnet oplyse, hvad de 177 mill. kr. består i, og vi andre, der skal tage stilling på grundlag af denne beretning og på grundlag af bemærkningerne til kontoen på finanslovforslaget, må så ud fra det spinkle materiale, der foreligger, drage den konklusion, at regeringen altså ikke foreløbig har været i stand til at foretage en specifikation.

Noget tilsvarende gælder jo begrænsningen af dispositionsadgangen på 423 mill. kr. Dér kan jeg forstå, at det er punkterne 26 og 27 i regeringens spareforslag, der henvises til, idet man dog gør den bemærkning i beretningen, at nu forhøjes der med 23 mill. kr., og hvis vi går om til de to punkter, viser det sig, at det er en almindelige reduktion af rammebevillinger og udsættelse af statslige bygge- og anlægsarbejder.

Nu havde vi jo det indtryk af drøftelserne i det politisk-økonomiske udvalg, at begrænsningen i anlægsudgifterne på 250 mill. kr. var et absolut maksimum. Ministeren vil erindre, at venstre og det radikale venstre startede med et noget større beløb, 400 mill. kr., men vi fik at vide, at 250 mill. kr. var et absolut maksimum, og at det endda kunne gribe ind i igangværende arbejder. Så er det altså de 23 mill. kr., kan vi forstå på det, ministeren nu siger, som skal lægges over på begrænsningen af rammebevillingerne. Dér havde vi nu det indtryk under forhandlingerne, at det var et af de områder, hvor regeringen mente der var de ringeste besparelsesmuligheder.

Nu kan jeg forstå, man har fået en anden opfattelse, og det ønsker jeg da til lykke med, men man kan sådan set ikke forvente, at vi andre på baggrund af nogle forholdsvis uforpligtende og generelle betragtninger fra regeringens side, hvor man forhøjer nogle beløb og måske sætter andre ned, efter at udvalgsarbejdet er afsluttet, skal kunne tage stilling til de 860 mill. kr. Så medmindre ministeren er i stand til at give en langt mere overbevisende forklaring, tror jeg, vi må fastholde det synspunkt, som jeg gav udtryk for, at vi godkender, at der ligger en vilje bag, om end beløbet er for ringe, men den sammensætning, beløbet har fået, er for os så usikker, at vi ikke kan medvirke ved gennemførelsen og vil undlade at stemme om dette ændringsforslag.

Lütken: Hr. Hans Kjær er jo ikke glad for, at der indgår et skatteafsnit i regerin-

[Lütken.]
gens besparelsesforslag. Nu må man ikke glemme, at vi lever i en tid, hvor trækprocenterne for ganske almindelige håndværkere og arbejdsmænd er nået op i nærheden af 50 og i visse tilfælde derover, og så stikker det jo endnu kraftigere i øjnene for denne lønmodtagergruppe, at der inden for det private erhvervsliv findes folk med villaer og biler, og hvad ved jeg, med privatforbrug af en helt, helt anden størrelse, der svarer en meget, meget lille skat. Det, der ligger her som led i spareplanerne, er et forsøg på at komme noget af dette til livs, men jeg tror, vi kan diskutere det yderligere i næste runde.

Det, der sådan set var mit hovedærinde heroppe, var at spørge økonomi- og budgetministeren endnu en gang, fordi jeg ikke har fået svar på det: hvorledes forholder det sig, er vor opfattelse rigtig, når vi siger, at man, hvad angår de offentligt ansatte, vil søge at gå hele området igennem efterhånden, således at vi får fjernet, ikke hvad der er rimelige løn- og arbejdsvilkår, men hvad man kan sige er disse ekstra ting, som ved den ene og den anden lejlighed er kommet ind i løn- og arbejdsforhold og for den øvrige befolkning ofte fremtræder som urimelige privilegier? Kan vi være sikre på, at det er regeringens hensigt at udvide fra folkeskolelæreområdet til hele området for de offentligt ansatte? Jeg tror, der er mange, der vil være interesseret i at få et ganske klart svar på det.

Nathalie Lind: For at udelukke mytedannelser om, at venstres og de radikales forslag om at ophæve varighedsbegrænsningen i dagpengeordningen ville betyde, at der blev skabt en social forringelse og nye skel mellem arbejdere og funktionærer, har jeg en enkelt bemærkning til socialministeren.

Det, ministeren antydede før, er forkert; det er en forkert fremstilling, der gives. Forholdet er det, at i dag, den 29. marts 1973, har vi en 1-årig varighedsbegrænsning for de mennesker, der er omfattet af sygelønsordningen, hvor funktionærerne slet ikke er med. Fra den 1. april sker der det, at både lønarbejdere, funktionærer og selvstændige, ganske vist først efter 5 uger, kommer med ind under dagpengeordningen og efter regeringens forslag kan oppebære dagpenge i ubegrænset tid. Det, vort ændringsforslag går på, er, at man for alle grupper bibeholder en 1-årig varighedsbegrænsning, og derfor har jeg taget ordet for at sige, at virkningen af vort forslag ville ramme alle tre grupper nøjagtigt ens, og derfor er ministerens påstand om, at der ville blive skabt nye skel, forkert. I øvrigt ville der heller ikke være tale om en social forringelse; der ville blot ske det, at en ønsket social udvikling ikke blev gennemført på nuværende tidspunkt.

Lysholt Hansen: Jeg skal gøre det meget kort. Jeg vil gerne lige sige til hr. Guldberg, der bad mig gøre en bemærkning til spørgsmålet om behandlingen af sagen om Korsør, at så vidt jeg erindrer sagen, blev der af ministeren i et samråd i finansudvalget givet tilsagn om, at når sagen var klaret af, ville finansudvalget blive orienteret, og det regner jeg med. Jeg var selv med og interesseret i opklaringsarbejdet af denne sag, og jeg regner med — det har ministeren i hvert fald lige bekræftet over for mig — at sådan vil det komme til at foregå.

Jeg skal i øvrigt ikke sige mange ting i denne anden omgang. Jeg synes, det var meget karakteristisk, at hr. Christophersen sagde følgende: på enkelte punkter svarer de konservatives spareplan til VRs, men for størstedelen er den urealistisk, derfor vil vi undlade at stemme om de konservatives ændringsforslag. Jeg kan næsten ikke sige det bedre, og derfor har jeg faktisk ikke mange kommentarer at føje til.

Jeg må måske lige have lov at sige et par ord til fru Grethe Philip og hr. Christophersen om deres partiers spareforslag på ca. 201 mill. kr. vedrørende studielån. Det er jo ikke noget lille beløb i den samlede VR-spareplan, de forslår skal udgå og afløses af statsgaranterede lån i banker og sparekasser, der så til gengæld skal have lov at løfte deres låneloft tilsvarende. Formålet med de ting, vi foretager os på besparelsesområdet, har jo ikke været at genere folk. Formålet har været at opnå en statsfinansiel virkning, der betød, at flere midler blev stillet til rådighed for det private erhvervsliv, for erhvervslivet i det hele taget, til investering og færre til rådighed for forbrug på de områder, hvor der ikke skabes ny produktion. Jeg tror, fru Grethe Philip må give mig ret

[Lysholt Hansen.]
i, at det, man foreslår her, er i hvert fald ikke noget, der får nogen statsfinansiel virkning med hensyn til at nå de mål, som er tilsigtet både med vor og med VRs plan. Realiteten er jo, at når man udvider låneloftet, er det pengepolitikken, man giver en lettelse, og det eneste, der opnås ved det her, er i virkeligheden, at de unge studerende kommer til at betale noget mere. De kommer nemlig til at betale en højere rente af statslånene, end de gør i dag, når de får statsgaranterede lån. Den statsfinansielle virkning er lig nul, ganske enkelt. Den finansielle virkning er lig nul, virkningen på samfundsøkonomien er lig nul, og jeg forstår egentlig ikke, at man ikke efter den behandling, vi har haft i det politisk-økonomiske udvalg, har trukket det ændringsforslag tilbage, når det ikke har den virkning, som jeg regner med er tilsigtet med hensyn til samfundsøkonomien. Jeg tror da, man må give mig ret i, at der stilles nøjagtig de samme midler til rådighed. De indgår i forbruget hos de unge, enten de lånes af staten eller de lånes i pengeinstitutterne, det må være det samme.

Grethe Philip: Jeg kan i et vist omfang give hr. Lysholt Hansen ret, men jeg vil dog tilføje, at det er rigtigt, at man vel ikke kan tale om, at man frigør ressourcer ved en omlægning af studielånsordningen, men nøjagtig det samme kan man sige om det forslag, som socialdemokratiet oprindelig var fremme med med hensyn til ændring og beskæring af børnetilskuddene. Dér er der heller ikke tale om en frigøring af ressourcer. Det er et andet formål, vi har forfulgt med omlægningen af uddannelseshjælpen. Vi mener også, det i sig selv kan være værdifuldt at ændre og formindske overførselsudgifterne, men her er sigtet i højere grad at holde igen på de stigende skatteprocenter, som vi ser tone frem for os.

Indenrigsministeren *(Egon Jensen):* Fru Grethe Philip og hr. Hans Kjær var igen inde på spørgsmålet om børnesanatorier, om Prinsesse Margarethas Kystsanatorium, og fru Grethe Philip sagde, at bemærkningen måske ikke var dækkende nok. Det skal jeg i og for sig villigt medgive. Lad mig sige det på den måde, at det oprindelige formål med anvendelsen af kystsanatorierne er passé, og vi har altså fremskyndet nedlæggelsen af dem. Besparelserne på disse to områder er udtryk for en rimelig afviklingsordning, men skal det tages op igen, bliver det på det sociale område, ikke på det sundhedsmæssige, og af den grund må indenrigsministeriet nedsætte beløbene.

Økonomi- og budgetministeren *(Per Hækkerup):* Jeg har den bemærkning til hr. Lütken, at jeg har forstået undervisningsministeren således, at de bstræbelser, han udfolder, gælder hele undervisningområdet. Jeg kan sige, at vi mellem undervisningsministeriet og lønningsdepartementet og organisationerne for nærværende fører en række drøftelser, hvorunder vi prøver at skære det væk, som man måske med et pænt ord kan kalde „overdrevene" på den lønpolitiske front. De forhandlinger er vi altså midt i, og hensigten er at søge en ordning gennemført, sådan at det føles mere rimeligt, og sådan at især de i virkeligheden ekstraordinære indtægter, som visse grupper af højere lønnede har haft mulighed for at skaffe sig, bliver beskåret eller afskaffet.

Så vil jeg gerne sige til hr. Christophersen, at jeg tror ikke, at noget menneske ville kunne forlange, at vi på nuværende tidspunkt, hvor det drejer sig om at foretage en begrænsning af anlægsudgifterne og driftsudgifterne inden for rammerne, skulle være i stand til at fremlægge en detaljeret liste herover. Det arbejdes der i øjeblikket med i pensionsdepartementet, og vi søger naturligvis så hurtigt som muligt at finde frem til det, men det er noget, der givetvis kommer til at kræve forhandling med de enkelte ministerier at nå frem til en afvejet og rimelig nedskæring, som ikke føles alt for hård og alt for urimelig. Jeg var interesseret i at vide, om hr. Christophersen, som altså er tilhænger af, at der skal stå et større beløb på reguleringskontoen, var parat til at stemme for de 860 mill. kr. på regeluringskontoen og lade VRs ændringsforslag falde, hvis han havde en specificeret liste over, hvad de 860 mill. kr. ville komme til at indeholde.

(Kort bemærkning).

Christophersen: Jeg skal blot til økonomi- og budgetministeren sige, at nu er det jo

[Christophersen.]
ikke tilstrækkeligt, at man fremlægger specificerede lister, til at få ting vedtaget. Men det, jeg sagde, var, at en specificeret liste måtte være forudsætningen for, at vi overhovedet kunne tage stilling til forslaget. Ministeren kunne lige så vel risikere, hvis han kom med en specifikation, at vi stemte imod forslaget, rent teoretisk set. Det vil jeg dog lige gøre opmærksom på. Men det, vi foreløbig mangler, er altså en opgørelse over: hvad ligger der i de 860 mill. kr.? Før vi har en sådan opgørelse, er det da klart, at vi ikke kan tage stilling.

Jeg vil dog lige sige til ministerens bemærkninger om, at man ikke sådan kunne fordele begrænsningerne af anlægsudgifter og rammebelagte bevillinger, at det synspunkt kan vi da godt dele med ministeren, men det, som måske kunne forbløffe os lidt, var for det første, at man på disse områder med hensyn til de rammebelagte bevillinger og anlægsudgifter nu øjensynlig er i stand til at spare et noget større beløb end det, man under udvalgsforhandlingerne mente var et absolut maksimum. Det næste problem finder vi ovre på de sociale udgiftsområder, hvor der er en klar forskel mellem det beløb, ministeren tidligere nævnte heroppefra på de 177 mill. kr., og de beløb, som er nedlagt i regeringens seneste spareforslag, og her mangler vi fuldkommen beskrivelse af, hvad det er for områder, som på denne måde er blevet begrænset.

Økonomi- og budgetministeren *(Per Hækkerup):* Jeg vil gerne gentage mit spørgsmål: Hvis der kunne forelægges en definitiv liste over de 860 mill. kr., ville venstre så — jeg går ud fra, at venstre ikke kan tale på de radikales vegne — droppe deres større krav til besparelser, uspecificerede besparelser? Var man parat til så at stemme for regeringens forslag om reguleringskontoen på de 860 mill. kr.? Det er noget, der må kunne bevares med et ja eller et nej. Jeg ved godt, hvilken replik man kan anvende, men prøv nu engang at svare på det.

(Kort bemærkning).

Christophersen: Jeg vil sige til ministeren, at det er altså ikke ham, der afgør, hvordan jeg ønsker at besvare spørgsmål.

Det, jeg sagde, og det kan jeg gentage her, var, at når vi har sagt, at vi ikke kan medvirke ved gennemførelsen af forslaget, hænger det i første omgang sammen med, at der ikke foreligger en specifikation, og det har betydet, at vi ikke har været i stand til at tage stilling til det beløbs sammensætning, man her taler om. Hvis ministeren vil komme med en specifikation, vil vi selvfølgelig se på den, og så vil vi på det grundlag vurdere, om vi kan medvirke, eller om vi ikke kan. Det må da fuldkommen afhænge af, hvordan det beløb er sammensat. Det håber jeg ministeren er i stand til at forstå.

Økonomi- og budgetministeren *(Per Hækkerup):* Det er da klart, at efterhånden som oplysningerne foreligger, vil de kunne meddeles og vil de blive meddelt. Det vil i et vist omfang blive i finansudvalget og måske overvejende i finansudvalget, men det kan på andre områder også blive det politisk-økonomiske udvalg. Men i det forslag, som venstre og radikale har stillet, foreligger der jo heller ikke en specifikation, der foreligger bare nogle større beløb. Derfor må jeg opfatte hr. Christophersens svar således, at uanset om det var penslet ud til den sidste øre, ville man alligevel ikke have trukket sine forslag tilbage og stemt for de 860 mill. kr.

(Kort bemærkning).

Christophersen: Det er rigtigt, jeg glemte at svare på det sidste spørgsmål om vores og det radikale venstres ændringsforslag. De 1.333 mill. kr. er jo også udtryk for en finanspolitisk målsætning. Vi har sagt ganske klart, at regeringens besparelsesforslag er totalt utilstrækkelige, og derfor mener vi ikke, at de løser de økonomiske problemer. Det er altså en del af begrundelsen for, at der er denne difference. Og hvorfor i alverden skulle vi trække vores ændringsforslag på 1.333 mill. kr. tilbage, hvis vi mener, det er det, som ud fra en samlet økonomisk vurdering er fornuftigt?

(Kort bemærkning).

Grethe Philip: Da det radikale venstre er medforslagsstiller til forskellige ændringsforslag sammen med venstre, må jeg måske

[Grethe Philip.]
have lov til at blande mig i debatten mellem de to herrer.

Det, jeg ønsker at sige, er blot, at hvis økonomi- og budgetministeren ville se nærmere på dette ændringsforslag til tredje behandling, som er stillet af det radikale venstre og venstre, ville ministeren se, at der i bemærkningerne vedrørende ændringsforslag nr. 8 uden for tillægsbetænkningen, der vedrører vores besparelser, er en nøje specifikation i tal over, hvordan vi har tænkt os, at bevillingerne eller de negative bevillinger, om man vil kalde dem det, efter denne skal passes ind i beløbet på budgetregulringskontoen. Det er en tilsvarende opstilling, man i øjeblikket fuldstændig savner som tekst til regeringens ændringsforslag.

Formanden: For en ordens skyld gør jeg opmærksom på, at debatten ikke førtes mellem de to herrer, men mellem økonomi- og budgetministeren og hr. Christophersen. *(Munterhed).*

Økonomi- og budgetministeren *(Per Hækkerup):* Hvis fru Grethe Philip ikke havde taget ordet, kunne jeg have nøjedes med at sige til hr. Christophersen: tak, så var det altså klart. Der ligger en blankofordring i en reguleringskonto på 1.300 mill. kr., som heller ikke er specificeret. I hvert fald ligger der hele det område, der hedder anlægsudgifterne og driftsudgifterne inden for rammerne, som ikke er specificeret. Det kan altså ikke være på grund af manglende specifikation, man ikke vil stemme for vort forslag. Men nu fik vi altså også at vide, at det er på grund af, at man ønsker en anden og strammere finanspolitik. Det kan vi så diskutere i eftermiddag, men så skal man ikke bruge den anden motivering for at komme uden om at tage stilling til de 860 mill. kr. Det er ikke rigtig værdigt.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslagene.

Formanden: Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages kl. 14, hvor vi begynder med afstemning om ændringsforslagene.

Mødet udsat kl. 12.16.

Mødet genoptaget kl. 14.00.

Formanden: Ændringsforslaget uden for tillægsbetænkningen (af Poul Dam) på blad nr. 476 er taget tilbage. Ønsker nogen at optage det? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, er det bortfaldet.

Ændringsforslag nr. 1-9 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 1-59 i tillægsbetænkningen

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 61 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 88 stemmer mod 30; 55 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 60 i tillægsbetænkningen

vedtoges enstemmigt med 144 stemmer; 30 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 62-72 i tillægsbetænkningen og ændringsforslag nr. 10 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren, ændringsforslag nr. 73 og 74 i tillægsbetænkningen

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 76 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 154 stemmer mod 17; 4 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 75 i tillægsbetænkningen, ændringsforslag nr. 11-14 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 77 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 115 stemmer mod 60.

Ændringsforslag nr. 15 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 78 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 89 stemmer mod 30; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 79 i tillægsbetænkningen betragtedes som

forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 78 i tillægsbetænkningen.

Ændringsforslag nr. 80 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 145 stemmer mod 28; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 81 og 82 i tillægsbetænkningen betragtedes som

forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 80 i tillægsbetænkningen.

Ændringsforslag nr. 16 og 17 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren, underændringsforslag nr. 18 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren, ændringsforslag nr. 83 og 84 i tillægsbetænkningen, ændringsforslag nr. 19 og 20 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren, ændringsforslag nr. 85-101 i tillægsbetænkningen

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslaget uden for tillægsbetænkningen på blad 476 af Poul Dam var taget tilbage.

Ændringsforslag nr. 102 i tillægsbetænkningen

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 103 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 145 stemmer mod 31.

Ændringsforslag nr. 104 i tillægsbetænkningen betragtedes som

forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 103 i tillægsbetænkningen.

Ændringsforslag nr. 105 i tillægsbetænkningen

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 106 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 89 stemmer mod 31; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 107-111 i tillægsbetænkningen

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 112 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 155 stemmer mod 17; 4 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 113-119 i tillægsbetænkningen

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 21 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges enstemmigt med 89 stemmer; 87 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 22 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges enstemmigt med 89 stemmer; 87 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 120 i tillægsbetænkningen, ændringsforslag nr. 23 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren og ændringsforslag nr. 121 og 122 i tillægsbetænkningen

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 24 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren
vedtoges enstemmigt med 176 stemmer.

Ændringsforslag nr. 25 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren
vedtoges enstemmigt med 176 stemmer.

Ændringsforslag nr. 123-126 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 26 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren
vedtoges enstemmigt med 176 stemmer.

Ændringsforslag nr. 127 og 128 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 27 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren
vedtoges enstemmigt med 176 stemmer.

Ændringsforslag nr. 129 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Underændringsforslag nr. 1 uden for tillægsbetænkningen af Hans Kjær m. fl. (KF) til ændringsforslag nr. 130 i tillægsbetænkningen
forkastedes med 89 stemmer mod 31; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 130 i tillægsbetænkningen betragtedes som
bortfaldet efter forkastelsen af underændringsforslag nr. 1 uden for tillægsbetænkningen.

Ændringsforslag nr. 131 i tillægsbetænkningen og ændringsforslag nr. 28 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 132 i tillægsbetænkningen
vedtoges med 115 stemmer mod 61.

Ændringsforslag nr. 133-135 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 136 i tillægsbetænkningen
vedtoges med 145 stemmer mod 31.

Ændringsforslag nr. 137 i tillægsbetænkningen
forkastedes med 89 stemmer mod 31; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 138 i tillægsbetænkningen betragtedes som
forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 137.

Ændringsforslag nr. 139 i tillægsbetænkningen
vedtoges enstemmigt med 120 stemmer; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 140 og 141 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 142 i tillægsbetænkningen
vedtoges med 145 stemmer mod 31.

Ændringsforslag nr. 143 i tillægsbetænkningen betragtedes som
vedtaget med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 142.

Underændringsforslag nr. 2 uden for tillægsbetænkningen af Hans Kjær m. fl. (KF, V, RV) til ændringsforslag nr. 144 i tillægsbetænkningen
forkastedes med 89 stemmer mod 87.

Ændringsforslag nr. 144 i tillægsbetænkningen betragtedes som
bortfaldet efter forkastelsen af underæn-

dringsforslag nr. 2 uden for tillægsbetænkningen.

Ændringsforslag nr. 145-150 i tillægsbetænkningen og ændringsforslag nr. 29 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 30 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges med 89 stemmer mod 87.

Underændringsforslag nr. 31 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren til ændringsforslag nr. 151 i tillægsbetænkningen

vedtoges med 89 stemmer mod 87.

Ændringsforslag nr. 151 i tillægsbetænkningen, således ændret, underændringsforslag nr. 32 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren til ændringsforslag nr. 152, ændringsforslag nr. 152 i tillægsbetænkningen, således ændret, ændringsforslag nr. 153 og 154 i tillægsbetænkningen og ændringsforslag nr. 33 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges uden afstemning.

Underændringsforslag nr. 34 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren til ændringsforslag nr. 155 i tillægsbetænkningen

vedtoges med 88 stemmer mod 87.

Ændringsforslag nr. 155 i tillægsbetænkningen, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 35 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges med 89 stemmer mod 87.

Ændringsforslag nr. 36 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges med 89 stemmer mod 87.

Ændringsforslag nr. 156-170 i tillægsbetænkningen, ændringsforslag nr. 37 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren og ændringsforslag nr. 171-214 i tillægsbetænkningen

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 216 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 89 stemmer mod 31; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 215 i tillægsbetænkningen

vedtoges enstemmigt med 145 stemmer; 31 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 217 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 89 stemmer mod 31; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 218 i tillægsbetænkningen betragtedes som

forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 217 i tillægsbetænkningen.

Ændringsforslag nr. 219-233 i tillægsbetænkningen, ændringsforslag nr. 38 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren, ændringsforslag nr. 234 og 235 i tillægsbetænkningen

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 uden for tillægsbetænkningen af Damsgaard m. fl. (V, RV)

forkastedes med 89 stemmer mod 56; 31 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 236 i tillægsbetænkningen
forkastedes med 89 stemmer mod 31; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 237 i tillægsbetænkningen
vedtoges enstemmigt med 89 stemmer; 87 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 238 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 39 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren
vedtoges enstemmigt med 176 stemmer.

Ændringsforslag nr. 239 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Underændringsforslaget uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren på blad nr. 517 til ændringsforslag nr. 40 uden for tillægsbetænkningen
vedtoges enstemmigt med 145 stemmer; 31 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 40 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren, således ændret,
vedtoges enstemmigt med 145 stemmer; 31 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 240-242 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 243 i tillægsbetænkningen
forkastedes med 88 stemmer mod 33; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 244-252 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 253 i tillægsbetænkningen
forkastedes med 89 stemmer mod 31; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 254 i tillægsbetænkningen
forkastedes med 89 stemmer mod 31; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 255 i tillægsbetænkningen betragtedes som
forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 254 i tillægsbetænkningen.

Ændringsforslag nr. 256-259 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 260 i tillægsbetænkningen betragtedes som
forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 254 i tillægsbetænkningen.

Ændringsforslag nr. 261 og 262 i tillægsbetænkningen
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 263-265 i tillægsbetænkningen betragtedes som
forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 254 i tillægsbetænkningen.

Ændringsforslag nr. 266 i tillægsbetænkningen
forkastedes med 154 stemmer mod 17; 5 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 267 i tillægsbetænkningen
vedtoges med 158 stemmer mod 17; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 268 og 269 i tillægsbetænkningen betragtedes som

vedtaget med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 267 i tillægsbetænkningen.

Ændringsforslag nr. 270 og 271 i tillægsbetænkningen

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 272-277 i tillægsbetænkningen betragtedes som

forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 266 i tillægsbetænkningen.

Ændringsforslag nr. 41 og 42 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges uden afstemning.

Underændringsforslag nr. 4 uden for tillægsbetænkningen af Hans Kjær m. fl. (KF) til ændringsforslag nr. 278 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 89 stemmer mod 31; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 278 i tillægsbetænkningen betragtedes som

bortfaldet efter forkastelsen af underændringsforslag nr. 4.

Underændringsforslag nr. 5 uden for tillægsbetænkningen af Damsgaard m. fl. (V, RV) til ændringsforslag nr. 279 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 89 stemmer mod 56; 31 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 279 i tillægsbetænkningen betragtedes som

bortfaldet efter forkastelsen af underændringsforslag nr. 5.

Ændringsforslag nr. 43 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges enstemmigt med 145 stemmer; 31 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Underændringsforslag nr. 6 uden for tillægsbetænkningen af Hans Kjær m fl. (KF) til ændringsforslag nr. 280 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 89 stemmer mod 31; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 280 i tillægsbetænkningen

vedtoges enstemmigt med 176 stemmer.

Ændringsforslag nr. 281 i tillægsbetænkningen

vedtoges enstemmigt med 176 stemmer.

Ændringsforslag nr. 7 uden for tillægsbetænkningen af Hans Kjær m. fl. (KF) til ændringsforslag nr. 282 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 89 stemmer imod 31; 56 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 282 i tillægsbetænkningen betragtedes som

bortfaldet efter forkastelsen af underændringsforslag nr. 7.

Underændringsforslag nr. 8 uden for tillægsbetænkningen af Damsgaard m. fl. (V, RV) til ændringsforslag nr. 283 i tillægsbetænkningen

forkastedes med 89 stemmer mod 56; 31 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 283 i tillægsbetænkningen betragtedes som

bortfaldet efter forkastelsen af underændringsforslag nr. 8 uden for tillægsbetænkningen.

Ændringsforslag nr. 44 uden for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges enstemmigt med 89 stemmer; 87 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 284-302 i tillægsbetænkningen og ændringsforslag nr. 45 uden

for tillægsbetænkningen af økonomi- og budgetministeren

vedtoges uden afstemning.

Finanslovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Lysholt Hansen: Landets økonomiske situation karakteriseres af to alvorlige spændinger. Det er spændingen imellem vore muligheder og vore evner til at udnytte dem, og det er spændingen imellem en sund udvikling i produktion og beskæftigelse og en usund udvikling i prisniveau og betalingsbalance. Denne sidste kunne også kaldes spændingen imellem en sund realøkonomi og en usund pengeøkonomi.

Hovedlinjen i regeringens økonomiske politik er at bringe disse spændinger ud af verden på en konstruktiv måde, og derfor sættes der ind over et bredt felt. Finansudvalget spiller en aktiv rolle i disse bestræbelser, både når det drejer sig om at få de enkelte sager til at passe ind i et større billede, og når den mere langsigtede politik skal tilrettelægges.

Gennem nyhedsformidlingen kender offentligheden finansudvalget som det sted, hvor enkeltsagerne afgøres. Derfor skal jeg i dag dvæle lidt ved finansudvalgets mere langsigtede arbejde. Men først skal jeg nærmere beskrive spændingerne i dansk økonomi.

Spændingen imellem vore muligheder og vor evne til at udnytte dem kommer tydeligt til udtryk på vore eksportmarkeder. Vi er inde i et internationalt konjunkturopsving, men vi kan dårligt udnytte chancerne i udlandet, fordi hjemmemarkedet lægger for hårdt beslag på vort produktionsapparat. Denne spænding er blevet mere udpræget, siden finanslovforslaget blev fremsat i november, både fordi det internationale konjunkturopsving er blevet stærkere end ventet, og fordi efterspørgslen på hjemmemarkedet også er vokset kraftigere end antaget. Vore gunstige ydre vilkår er nettoresultatet af et samspil imellem en række modsat rettede tendenser, og vi kan ingenlunde være sikre på, at vi fortsat vil have gunstige afsætningsvilkår i udlandet. Derfor gælder det om at udnytte chancerne, medens de er der, og derfor haster det med at få flyttet afsætningen over på eksportmarkederne.

Endelig gælder det om, at regeringen gennem sin deltagelse i det internationale økonomiske samarbejde søger at fastholde fremganglinjen. Lad mig nævne tre områder, hvor det for øjeblikket går godt, men hvor det kan vende, medmindre det hindres af en effektiv politisk indsats.

Den internationale konjunktur er i fare, bl. a. fordi den skaber valutaproblemer for USA. Det er hidtil lykkedes at løse disse problemer midlertidigt, men hvis de meget indviklede internationale valutaforhandlinger ikke fører til et resultat, som amerikanerne finder nogenlunde rimeligt, så kan man frygte ét af to: enten at amerikanerne søger at begrænse valutaforbruget ved at dæmpe konjunkturudviklingen, eller at USA og lande i en tilsvarende situation griber til handels- og betalingsrestriktioner. Begge dele ville ramme Danmark overordenlig ubehageligt. Derfor må vi gøre vort til, at de internationale valutaforhandlinger i og omkring den internationale valutafond fører til et postitivt resultat.

Nu er det forholdsvis begrænset, hvad vi kan gøre på det store internationale plan; derimod har vi en større indflydelse på det valutariske samarbejde, der foregår inden for EF. Det bringer mig over på område nr. 2, hvor vi på et ikke alt for sikkert grundlag nyder godt af den internationale udvikling. Jeg tænker på højkonjunkturen inden for EF og det skrøbelige valutasamarbejde, der er medvirkende til at holde højkonjunkturen oppe.

Det var for mig at se meget vigtigt, at Danmark uder krisen i februar-marts i år deltog aktivt i arbejdet på at finde en løsning, og det var helt rigtigt, at Danmark valgte at lade kronen ligge fast sammen med en række andre EF-valutaer, medens andre lande ændrede deres kurser. Virkningen af kurstilpasningen blev, at den amerikanske dollar, den svenske krone, det engelske pund og den italienske lire blev nedskrevet over for den danske krone. Dette forringede vor konkurrenceevne over for varer fra disse lande. Omvendt blev den vesttyske mark, yenen, den østrigske schilling og den schweiziske franc opskrevet over for den danske krone. Dette forbedrede vor konkurrenceevne over for varer fra disse lande. Alt

[Lysholt Hansen.]

i alt må man dog nok antage, at kurstilpasningerne førte til, at vi blev en lille smule ringere stillet i konkurrencen over for udlandet.

Alligevel var det rigtigt, at regeringen lod kronen ligge fast. Lige før en overenskomstfornyelse og efter en bølge af prisstigninger, som vi har set det på fødevareområdet, kunne en dansk devaluering have gjort mere skade end gavn ved pris- og lønforhøjelser, som mere end opvejede de konkurrencemæssige fordele, vi ville få ved en kronenedskrivning. Dertil kom, at vi havde en afgørende interesse i, at EFs bestræbelser på valutaområdet lykkedes, så den europæiske højkonjunktur kunne opretholdes, og samtidig sikrede det os den fornødne forståelse for vore landbrugsproblemer.

Dette leder mig over på område nr. 3, hvor det i dag går godt, men hvor ingen ved, hvor længe det varer, nemlig EFs landbrugspolitik. Jeg skal ikke overdrive risikomomentet, men også her gælder det om at udnytte mulighederne, mens vi har dem.

Hvad er det så, der hindrer os i at udnytte vore muligheder? Hvorfor mangler vi evnen dertil? Ja, der er mange forklaringer, men lad mig holde mig til tre, som jeg anser for væsentlige. For det første det tiltagende boligbyggeri, for det andet den hastige vækst i belåningen af fast ejendom, og for det tredje udvidelsen af aktiviteten inden for stat, kommuner og amtskommuner.

Medens der i 1971 påbegyndtes ca. 47.000 nye boliger, igangsattes der knap 64.000 i 1972, og stigningen hidrører så godt som udelukkende fra parcelhusområdet. Noget af forklaringen på denne stigning ligger i de særlige forhold omkring momsrefusionen, noget kan forklares ved den almindelige velstandsstigning, men der er næppe tvivl om, at en del må forklares ved den udbredte forventning om fortsatte prisstigninger. Pengene flygter over i realværdier, og dette presser byggeriet i vejret. Selv om der er en stærk stigning i byggeriets produktivitet, så lægger det alligevel beslag på så megen arbejdskraft og så megen kapital til hjemmemarkedsformål, at det bremser eksportindustriernes udvikling.

Belåningen af fast ejendom er nærmest eksploderet i de seneste år. Medens der tinglystes nye lån for 26 milliarder kr. i 1970, blev det 33 milliarder kr. i 1971 og 45 milliarder kr. i 1972. Også januartallene for 1973 er foruroligende. Jeg har i tidligere finanslovstaler været inde på det uholdbare i denne udvikling. Her skal jeg blot nævne, at når inflationen skaber plads til nye lån i gamle ejendomme, så får en række mennesker ny købekraft, uden at der ligger ny produktion bagved. Herved styrkes hjemmemarkedet på eksportmarkedets bekostning.

Endelig kan man konstatere, at væksten i det offentliges aktivitet, herunder det offentliges personaleforbrug, også har lagt hindringer i vejen for eksporterhvervenes udvikling.

Disse tre forhold forklarer også, hvorfor vi har problemer med prisniveau og med betalingsbalance. Det kan siges med mange ord, men lad mig nøjes med at konstatere, at efterspørgselspresset bliver for stærkt, så det formentlig medfører et betalingsbalanceunderskud i 1973 på 2,5-3 milliarder kr., medmindre der gribes ind. Der bør naturligvis gribes ind, og det er også det, der sker bl. a. med de besparelser, som vi netop har stemt om. På boligområdet er der lagt en ramme for de tilsigtede statsfinansielle besparelser. Det afgørende er imidlertid, at der tilvejebringes en langsigtet boligløsning, som sikrer et boligforbrug af en rimelig størrelse og hindrer, at der indkasseres inflationsgevinster over lånemarkedet. Dette kan betyde en nedgang i beskæftigelsen inden for byggefagene, men det behøver ikke at blive tilfældet. I stedet for at overføre en del af byggeindustriens arbejdere til eksportindustrien kan man gøre en del af byggeindustrien til eksportindustri, så arbejderne kan blive, hvor de er. Danske typehuse og byggeelementer skulle nok kunne sælges til udlandet.

Inden for den offentlige sektor og især inden for statens område er der taget skridt til væsentlige indgreb over for anvendelsen af personale og penge. Der er skåret meget dybt, ikke mindst i budgetoverslaget for 1974-75, så hovedinteressen nu må samle sig om de mere langsigtede foranstaltninger. Afgørende er det at få styr på de lovbundne udgifter. Dette kræver dels et løbende lovrevisionsarbejde, dels et budgetsamarbejde imellem staten, kommunerne og amtskommunerne. Dette samarbejde er indledt, og

[Lysholt Hansen.]

der udfoldes en række bestræbelser for at inddrage de selvejende institutioner med sociale og undervisningsmæssige opgaver m. v. under den fælles budgettering. Regeringen er kommet meget langt ad frivillighedens vej ved aftaler med kommuner og amter. Nu skal vi videre, og selv om kommunerne mange steder er under hårdt pres, så håber vi at kunne fortsætte ad frivillighedens vej.

Der skal også ske noget på det offentlige arbejdsmarked både på lønfronten og med hensyn til beskæftigelsen. Der er naturligvis en sammenhæng mellem udviklingen i løn og beskæftigelse, og i de år, hvor det drejede sig om at udvide statens og kommunernes virksomhed stærkere end erhvervslivets, var det rimeligt at lade det offentlige føre an i lønudviklingen. Det er det derimod ikke, når man vil bremse op inden for stat og kommune, så erhvervslivet kan få den nødvendige arbejdskraft. Da må erhvervslivet være lønførende. I de nærmest kommende år vil de offentligt ansatte derfor få mindre lønstigninger end de privat ansatte. For de lavest lønnede i staten og kommunerne kan det dog være rimeligt at vise større imødekommenhed.

Hvad angår beskæftigelsen inden for det offentlige, vil der blive udfoldet særlige bestræbelser for at holde personaleforbruget nede. Til belysning heraf kan anføres enigheden om at afkorte studietiderne for de lange og mellemlange uddannelser samt — det, vi har diskuteret så livligt i dag — afkortning af lektionernes længde i skolerne, eller hvilken anden form vi kan finde for besparelser på dette felt.

Ved siden af de mere dramatiske indgreb sker der løbende rationaliseringer inden for det offentlge, bl. a. som resultat af finansudvalgets drøftelser. Jeg skal illustrere det med et eksempel på, at der er ved at ske noget, og et andet eksempel på, at der snart må ske noget.

Det første eksempel er vort øproblem. Gennem mange år har finansudvalget modtaget aktstykker til løsning af en række opgaver af stor betydning for mindre øsamfund. Disse aktstykker efterlod indtrykket af et behov for en egentlig øpolitik. På denne baggrund foretog finansudvalget i sommeren 1972 en besigtigelsesrejse til forskellige mindre øsamfund. Hovedindtrykket blev som nævnt i vor tillægsbetænkning af 14. marts, at de væsentligste problemer var trafikforbindelserne, el- og vandforsyningsproblemerne og endelig byrdefordelingen imellem stat, amter og kommuner. Disse problemer er nu taget op i regeringen, som har lovet at vende tilbage til finansudvalget, når den nærmere har fået tilrettelagt sin øpolitik.

Det andet eksempel vedrører vore sygehuses anlæg og drift. Vore sygehuse er ved at blive de helt store pengeslugere. Jeg skal helt lade være med at tale nærmere om Herlev, men det er alt for ringe styring, vi har på dette felt, både når det gælder anlæg, og når det gælder drift. Under gennemgangen af finanslovforslaget ofrede finansudvalget derfor megen opmærksomhed på sygehusproblemerne. Man havde samråd herom med indenrigsministeren og medicinaldirektøren, og sammen med undervisningsministeren besigtigede man det nye rigshospital. Hvad kom der så ud af det? Der kom et indtryk af, at man både i sundhedsstyrelsen og i kommunerne erkender problemernes størrelsesorden og også ønsker at gøre noget ved dem, men der kom også et indtryk af, at man kun er ved begyndelsen af dette arbejde, samt at det går alt for langsomt.

I juni 1971 udsendte indenrigsministeriet et cirkulære indeholdende nogle vejledende retningslinjer for sygehusvæsenets fremtidige udbygning. Ideen heri var kort fortalt, at der skulle ske en samordning af sundhedsvæsenet, så befolkningen fik en hensigtsmæssig sygehusbetjening på en samfundsøkonomisk forsvarlig måde. I dette planlægningsarbejde er sundhedsstyrelsen og indenrigsministeriet placeret som et rådgivende og styrende organ. Ulykken er blot, at når det kommer til de samfundsøkonomiske og de driftsøkonomiske sider af sygehusvæsenet, så er sundhedsstyrelsen temmelig blank. Man ved dårlig, hvad man skal sige til de kommuner eller amter, der vil bygge sygehuse, og selv om man vidste det, så ville man ikke have ret meget at skulle have sagt, bl. a. fordi sundhedsstyrelsens godkendelse af sygehusprojekter sker på et meget tidligt tidspunkt i planlægningen, inden man er nået til de afgørende økonomiske beslutninger. De ligger ude i de kommuner og amtskommuner, der vil bygge, hvor

[Lysholt Hansen.]
man mere eller mindre må handle i blinde, fordi man mangler et erfaringsgrundlag. Derfor kommer man meget nemt til, som vi har set det, at træffe de forkerte beslutninger.

For at komme videre må indenrigsministeren hurtigst muligt finde kompenserende besparelser på sit budget, så der kan blive midler til at oprette det sygehusinstitut, som også Amtsrådsforeningen ønsker oprettet og agter at støtte økonomisk. På dette institut skal der kunne gennemføres sådanne økonomiske analyser, at sygehusbygherrerne kan få den nødvendige rådgivning og sundhedsstyrelsen kan få at vide, hvad der bør siges til sygehuskommunerne. Når syndhedsstyrelsen ved det, vil det også være rimeligt, at den får mere at skulle have sagt. Det er finansudvalgets hensigt at følge denne sag og blive ved, til vi når et resultat.

Det samme kan jeg sige om regeringens samlede bestræbelser på at rette økonomien op. Vi er på vej, regeringen går videre i sin del af arbejdet, det er ikke noget behageligt arbejde. Det er nemmere at give penge ud end at holde igen, men regeringen kender sit ansvar og vil leve op til det. Der er ingen, der har lovet, og der er vel heller ingen, der med rette kan forvente, at man i løbet af blot ét år skal rette den handels- og betalingsbalancesituation, vi står over for, op, idet det er en kendsgerning, at vi i øjeblikket naturligvis er ved at foretage en lageropbygning i dette land, efter at de sidste afgifter nu er faldet bort. Dette problem skal naturligvis ikke klares på ét år. Vi tror på, at det finanslovforslag, som vedtages her i dag, med det kasseoverskud, der er budgetteret, vil virke i den rigtige retning og i det nødvendige omfang med henblik på at få den orden i vort betalingsbalanceforhold og dermed også i vor valutariske udvikling, som det er nødvendigt at få bragt i orden inden for de nærmeste år, men det er ikke et problem, der hverken kan eller bør klares på det første år.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale finanslovforslaget til vedtagelse.

Hans Kjær: Hvis der har været nogen spænding frem til dagen i dag, så har det vist alene været om den proces, vi oplevede, inden vi kom i gang med denne generaldebat. Det har nok kun været spændingen om, hvordan det ville gå med den indviklede afstemningsprocedure, som nu er overstået. I hvert fald kan man fastslå, at den politiske spænding blev udløst, da det økonomisk-politiske udvalg for en uge siden afgav sin beretning. Hvor megen spænding der så var omkring det, kan man sætte et spørgsmålstegn ved, for det var vel ikke uventet, at der skete det, at regeringen, selv om parterne i mellemtiden havde spillet en del med musklerne mod hinanden, alligevel bøjede sig mod SF.

Hvad er så det resultat, der er kommet ud af det, og hvilken situation befinder vi os nu i? Ja, nu kunne man jo nævne en forfærdelig masse tal med procenter og eksportstigninger osv., men det tjener ligesom ikke rigtig noget formål. Jeg vil prøve på ganske enkelt at belyse resultatet ved at pege på, at det spareresultat, som regeringen har kunnet få SFs tilslutning til, på 1 milliard kr., jo ikke giver sig udslag i en tilsvarende redukton af de tal, vi diskuterede ved finanslovforslagets første behandling, de rekordagtigt store udgiftstal, for i mellemtiden har de ændrede udgiftsskøn vist, at udgiftsstigningernrne er røget et godt stykke i vejret. Så vidt jeg kan se, er de 600 mill. kr. af milliarden så nogenlunde opslugt af mellemliggende udgiftsstigninger. Men det skal da også anføres, at statens indtægter nu skønnes at bringe betydelig flere penge i kassen. Når hr. Lysholt Hansen siger „med det kasseoverskud, vi nu kan se frem til", så må jeg måske sige, at med de erfaringer, vi efterhånden har vedrørende kasseoverskuds udvikling her i landet, så kunne der måske lige så godt stå „Rystes før brugen" ud for den rubrik. Der kommer flere penge i kassen, men det skyldes jo, som det er anført i bemærkningerne til finansplanen af 13. marts, at der forventes en meget hurtig stigning i indkomster og forbrug igennem 1973. Der er med andre ord tale om virkninger for statskassen, der kommer af, at der er en hastig udvikling i inflationstakten — en stigning, som nu ikke bliver standset, efter vor opfattelse, fordi de offentlige udgifter fortsat vil være for store. Der blev ikke sparet nok.

Jeg rejste allerede under første behandling tvivl om, hvorvidt de meget høje tal kunne holde. Nu er sandhedens time jo ved

[Hans Kjær.]
at være inde, og det har vist sig, at min tvivl var særdeles velbegrundet. Økonomi- og budgetministeren har således nu indregnet den tredje dyrtidsportion, som jeg i november mente at også ministeren allerede dengang selv forventede udløst af julipristallet.

Der er vel stadig væk en berettiget grund til tvivl om, hvorvidt de nu fremkomne tal kan holde. De reviderede skøn for det finansår, der slutter nu, viser jo fortsat, at der er galoperende tendenser for de ustyrlige udgifter.

Og så er der jo overenskomstsituationen. Blandt de gode hensigter, som er samlet i et afsnit i regeringens spareoplæg, i afsnit V, som mit parti har tilsagt vor støtte til, findes også erklæringen om, at der fra statens side vil blive udvist den yderste tilbageholdenhed ved lønforhandlingerne med de offentligt ansatte. Det synes at være at gøre en dyd af en nødvendighed. Hvis den fastsatte pris- og lønreserve skal holde, når der regnes med virkningerne af 3 dyrtidsportioner og af den stærke infiatoriske stigning på de betalte vare- og tjenesteydelser, så skal der vises den yderste tilbageholdenhed.

Vi har jo, samtidig med at vi har haft denne hektiske slutspurt omkring sparerunderne herinde i denne omgang, haft en anden hektisk situation i vort samfund i form af den ulyksalige arbejdskonflikt. Nu ser det forhåbentlig ud til, at vi står foran en løsning, der kan bringe afslutning på konflikten, og jeg skal vel vogte mig for at bringe forstyrrelse ind i mulighederne ved at forsøge på at fordele ansvar og skyld eller lignende parterne imellem. Men mon ikke store dele af befolkningen har mærket, at overenskomstsituationerne har en tredje partner, nemlig samfundet? Vi mærker i stigende grad, at det går ud over tredjepart, og de reaktioner, der kommer, har jo ofte en ganske ejendommelig karakter, som man har kunnet se på fjernsynsskærmen de sidste dage, idet de, der synes de bliver ramt som tredjepart, foretager foranstaltninger, der så igen rammer en ny tredjepart. Det er en illustration af, hvor ulyksaligt sådanne konflikter griber ind i vort samfund, og hvor ulyksaligt de egentlig påvirker menneskets mentalitet på en række områder.

Bebudelsen af tilbageholdenhed hænger naturligvis også sammen med, at det offentlige er arbejdsgiver for et meget betydeligt antal mennesker. Jeg tror, at meget, meget store kredse af befolkningen i dag deler vor beklagelse af, at det forslag, som mit parti fremsatte for 1½ år siden om i tide at nedsætte et kontaktorgan mellem staten og de to parter på det private arbejdsmarked, ikke blev fulgt. Var vort forslag blevet fulgt, så havde vi kunnet undgå denne storkonflikt. Var vore tanker fulgt op, så havde vi kunnet få en samfundsøkonomisk bedre løsning med en mere begrænset omkostningsstigning, hvis man havde tilpasset den offentlige økonomi og derved banet vej for et samspil mellem overenskomstfornyelsen og skattepolitikken. Skattelettelser kan jo være mere givtige end papirpenge, som blot er udtryk for kunstige stigninger.

Måtte det dog nu være gået op for regeringen, at det ville være værdifuldt, om vort forslag om et kontaktorgan nu kunne virkeliggøres, for dette er jo ikke den sidste overenskomstsituation, vi vil komme til at stå over for.

Må jeg om dette emne kun sige den ene ting mere, at jeg forstår faktisk ikke, hvordan, som jeg har hørt ministre gøre det, nogen kan lade, som om udgifter, der påføres erhvervene ved lovgivning, skulle være uden indflydelse på en overenskomstsituation. At de samme penge ikke kan bruges to gange, det tror jeg ærligt talt at ethvert menneske, selv i den omdiskuterede skole, helt ned i underskolen kan forstå. Det kan der vel ikke være nogen tvivl om.

Og hvad er det for en speciel form for begavelse, der får regeringen til midt i en sådan situation at bebude nye tyngende skatter, som skal bæres af virksomhederne? De penge kan heller ikke bruges to gange.

Jeg mener, at regeringens del af ansvaret for den situation, der opstod, er ganske klar, men nu, hvor der er håb forude, kan vi vel alle samles i håbet om, at vi kan se enden på konflikten, og jeg vil så kun tilføje håbet om, at regeringen vil tage vort forslag om kontaktorganet op, så vi kan prøve på at få en bedre samordning i fremtiden.

Jeg sagde, da vi behandlede ændringsforslagene, at der var dog kommet resultater ud af spareforhandlingerne, og det vil jeg gerne stå ved. Jeg nævnede trinene fra den 9. februar med de 142 mill. kr. og en mellem-

[Hans Kjær.]
station hos regeringen på 600 mill. kr., indtil den nåede op på godt en milliard, om end efter en lille smule neddykning igen.

Der er altså en udvikiing over 3 trin, men højderne er ikke af en sådan art, at jeg tror, jeg vil karakterisere det som en 3 trins raket; det forstår man nu noget andet ved. Man fik altså bevæget SF op fra nulpunktet, til man passerede milliarden. Det virker, som om der har været nogen indre diskussion mellem socialdemokratiet og SF om det hensigtsmæssige i at nå over miliarden eller holde sig lige under milliarden. Jeg har ligesom en fornemmelse af, at man i SF har haft lidt af den samme psykologi, som præger supermarkederne, når de skal fastsætte det, der hedder den dynamiske prispolitik. Kan man komme ned under det runde tal, lyder det jo noget billigere. Omvendt har socialdemokratiet og regeringen stridt for at holde sig over milliarden, for det lyder jo noget mere imponerende. Og det lykkedes altså, selv om man måtte give sig lidt.

Men prisen har været dyr, for der er også, som det har været nævnt, truffet beslutninger om skatteforhøjelser, og jeg mener ikke, at det er det, man længes efter eller trænger til her i landet i denne tid.

Der har været gættet meget på, hvilke bevæggrunde der har fået regeringens sparebestræbelser til at bevæge sig opad nu her i den hektiske slutfase. For det må jo erkendes, at tilløbet har været ualmindelig langt. Der er mange, der har gættet på, at den stadig tydeligere træthed og irritation i befolkningen over regereri, over formynderskab, over administrationsvælde, over uhæmmede lovstrømme og over det uacceptable skattetryk har gjort udslaget. For der er jo ingen tvivl om, at disse irritationsmomenter virker i befolkningen.

Det er også en utvivlsom kendsgerning, at det voldsomme dyk i januars handelsbalancetal kom som et chok for regeringen. Og så kan det jo konstateres, at da vi den 18. marts fik det økonomiske sekretariats økonomiske oversigt, havde det virkninger både for regeringen og for de radikales og venstres spareforslag, for begge blev hævet ved den lejlighed med ca. en halv milliard kr.

Jeg kan nu ikke lade være med at undre mig over, at januars handelsbalancetal i den grad kom bag på regeringen. Det var et stort underskud, 1,3 milliard kr., men allerede da man gennemførte den midlertidige importafgift, gjorde jeg som mit partis ordfører ved den lejlighed opmærksom på, at denne afgift selvsagt ville have virkninger på handelsbalancen og dermed på betalingsbalancen, men jeg kaldte dem for „sminkede virkninger", fordi vi jo ville få returvirkningerne siden.

Det må være nogenlunde indlysende, at det er ligesom en slags naturlov, at har man en strøm, man skaber en kunstig opdæmning for, ja, så vil strømmen tage til med så meget større fart, når man fjerner den kunstige forhindring. Men det er måske den slags simple kendsgerninger, der er for simple til at kunne indpasses i de økonomiske teorier.

Jeg havde også under finanslovdebatten ved første behandling en diskussion med hr. Lysholt Hansen om udsigterne for betalingsbalancen. Der er måske mange, der husker hr. Lysholt Hansens morsomme auktionshistorie. Der er måske også nogle, der husker, at den gav mig anledning til at fortælle historien om regeringen og Colombus. Men hr. Lysholt Hansen harcelerede over min vurdering af udsigterne: hvem kommer højest op? Jeg fandt det økonomiske sekretariats vurdering dengang uholdbart optimistisk. Er det mon muligt nu at få hr. Lysholt Hansen til at erkende, at de nu fremkomne oplysninger fra det økonomiske sekretariat bekræfter den pessimisme, jeg havde ved første behandling? Virkeligheden er jo desværre langtfra lige så morsom som historierne, ikke engang som en auktionshistorie.

Ja, der er grund til at slå fast, at den seneste vurdering, vi har fået her fra det økonomiske sekretariat, jo indeholder den 1,1 milliards besparelser, som ikke mindst øko-

[Hans Kjær.]
nomi- og budgetministeren har lagt så megen vægt på at fremhæve, men den indeholder også virkningerne af de 5,5 milliard stigninger, som er indeholdt i finanslovtallet. Og så kan vi jo erindre om, at når man nu gætter på henimod 3 milliarder kr. i betalingsbalanceunderskud for 1973, så har vi immervæk stadig væk det lille problem, som vi også diskuterede, med den lille milliard, som vedrører betalingen af udlandsgæld, og til brug for den u-landshjælp, som vi nu engang yder.

Og så må man tage i betragtning, når man skal se på denne vurdering med de 3 milliarder kr., at der skal jo endda en hel del optimistiske forudsætninger til, for at det kan holde, nemlig at det beregnede forhold mellem importtallene og eksporttallene kan holde.

Det økonomiske sekretariat peger jo direkte på, at der er en betydelig risiko for, at opgang i den indre efterspørgsel kan udløse et så stærkt pres, at eksportfremgangen bremses og importopgangen forstærkes. Det er på denne alvorlige baggrund, vi i det konservative folkeparti må anse de besparelser, som regeringen og SF nu er enedes om, og som jo er tegnet gennem de afstemninger, der har fundet sted her, for aldeles utilstrækkelige, samtidig med at en række af de beslutninger, der er truffet ved denne lejlighed, efter vor opfattelse er direkte skadelige for den økonomiske udvikling. Jeg forstår rent ud sagt ikke, at regeringen tør stå for en økonomisk politik, som indebærer en stor risiko for at vise sig at være utilstrækkelig, for hvordan vil befolkningen reagere, når overophedningen hen på året ruller sig ud og det så vil vise sig nødvendigt med nye indgreb? Jeg tror, at vi for længst er nået dertil, at for at folk skal kunne forstå, hvad man laver af indgreb, må man hellere lave indgreb af en sådan virkning, at det virkelig virker og holder og gavner og forbedrer tingene, i stedet for alle de halv- eller kvartlapperier, som kendetegner udviklingen, og hvor man kan blive ved med at begynde forfra igen.

Jeg har også fået det indtryk, at der er såvel betydelige som betydende kredse inden for socialdemokratiet, der har følt denne frygt, og som gerne havde set, at besparelserne var af en tilstrækkelig størrelse til at fjerne risikoen for senere nye indgreb. Har jeg ret i det indtryk, må man jo nu med beklagelse konstatere, at kræfterne hos disse medlemmer af regerngspartiet ikke har slået til over for de bindinger, som regeringen føler over for SF. Man må vel ellers hævde, at regeringen har haft en enestående chance for nu at få gennemført de tilstrækkelige besparelser, for hvornår har en regering tidligere haft en opposition, der som nu har budt på konkrete spareforslag? Det var bestemt ikke i KVR-regeringens tid, hvor den daværende opposition ligefrem jo ikke ville hjælpe med besparelser, tværtimod havde den jo den opfattelse, at det var roden til alt ondt, hvis man ville begynde at spare.

I det konservative folkeparti har vi fulgt en ganske klar linje i hele dette spørgsmål. Da vi i septembersamlingen havde fremlagt konkrete spareforslag på 2,2 milliarder kr., arbejdede vi støt videre med opgaven, vi opstillede en målsætning, og beløbet måtte selvsagt vokse som følge af, at regeringen gennemførte udgiftkrævende lovgivning. Under første behandling var hr. Lysholt Hansen inde på tanken, som han nævnede her før, om at lade de faste udvalg indgå i sparebestræbelserne. Det kom der for så vidt ikke noget ud af — og dog. I vort parti tog vi tanken op og satte hele gruppen til at arbejde med de konkrete spareforslag for at fylde den målsætning ud, vi havde opstillet, og resultatet er den spareplan, som vi kunne præstere den 7. marts. Det mål, vi satte os, var ved besparelserne i det første finansår at opnå en tilstrækkelig stramning til at dæmpe den inflation, som er under stærk udvikling: overophedning med store prisstigninger forude er allerede i fuld gang. Vi har derudover anset det for nødvendigt at nå frem til mærkbare skattelettelser, specielt for mellemindkomsterne, i 1974, så vi igen kunne opnå, at det kunne betale sig at tjene mere, at yde mere. For at kunne nå disse mål sigtede vi på en besparelse, som det første finansår nødvendigvis måtte være på 3 milliarder kr. og det næste finansår på 4 milliarder kr., når vi skulle have sikkerhed for, at den nødvendige skattelettelse i 1974 kunne realiseres. Vi nåede vort sparemål i planen, og vi fastholdt dette mål gennem det ændringsforslag, der nu har været til afstemning.

Vi har jo netop store muligheder i øjeblik-

[Hans Kjær.]

ket. Det er rigtigt, som hr. Lysholt Hansen sagde, at der er højkonjunktur i vore samhandelslande, og vi begynder nu om få dage en fase af vor medlemskab i EF, der både åbner de store muligheder, men også indeholder de store udfordringer, nemlig den fase, hvor toldaftrapningen tager fat. Hvis vi skal udnytte disse muligheder, må der frigøres ressourcer, såvel kapital som arbejdskraft, fra den offentlige sektor til erhvervene, ligesom den private opsparing må styrkes.

Regeringens økonomiske politik strider efter vor opfattelse imod denne nødvendige udvikling. Man hjælper ikke på problemerne ved at starte en jagt på parcelhusejerne, og det vender vi os imod. Det er en jagt, som vil forhindre folk i at vælge den boligform, som de foretrækker som miljø omkring et familieliv; man vil jage dem over i tomme lejligheder i cementørkener, som ingen ønsker at flytte ind i. Det er en jagt på mennesker, som vil ofre noget for at få det rigtige boligmiljø, og som vil præstere en langsigtet opsparing i egen bolig. Dem vil regeringen og SF nu straffe med en kapitalvindingsskat. Skal det virkelig blive den regerings eftermæle, at det var den, der indledte bestræbelserne for at gennemføre en række nye stavnsbånd i det danske samfund? For det bliver jo en af virkningerne.

Og så er der erhvervsskatterne. Der er mange erhverv her i landet, der længe har døjet under en for lav indtjening, en indtjening, der var for lav til, at den kunne friste til tilførsel af risikovillig kapital, og som ikke har levnet plads til den selvfinansiering, der er nødvendig for nye investeringer, i tilstrækkeligt omfang til at møde de udfordringer, til at møde de muligheder, jeg nævnede før. Vi må vende os imod en forringelse af erhvervenes likviditet på et sådant tidspunkt som følge af regeringens beslutning om forringede afskrivningsregler og nye forhøjelser af erhvervsbeskatningen. Det hører jo med til et moderne erhvervslivs vilkår for at kunne trives og udvikles til gavn for helheden, at man sikrer det mod uoverlagte indgreb, sikrer ro til at disponere med fast grund under fødderne.

Og så har vi nu et 2 års jubilæum: det er 2 år siden, at perspektivplanredegørelsen blev offentliggjort. Dengang stod det klart for os, at udviklingen måtte vendes, men før initiativer kunne tages dertil, fik vi regeringsskiftet. Siden er udviklingen jo løbet langt fra det, som vi ønskede; det gælder ikke mindst antallet af de offentligt ansatte. Jeg bemærkede mig, at hr. Lysholt Hansen understregede, at der var gjort nogle vældige indgreb, men det kunne da være interessant, hvis jeg kunne få økonomi- og budgetministeren — jeg er ikke så god til at huske alle de tal — til her fra talerstolen at forstælle os, hvordan det er gået med antallet af offentligt ansatte i hele sektoren bare de sidste 2 år. Jeg er sikker på, at det går nogenlunde dobbelt så stærkt som den udvikling, vi ønskede at få. Og vi anser det for bydende nødvendigt, at vi nu bringer denne udvikling til ophør. Hvis erhvervene skal have en rimelig chance for at få arbejdskraft, må den bringes til ophør.

De forslag, vi har stillet, medfører strenge virkninger, og vi erkender åbent, at der også vil være en påvirkning på arbejdskraften, også derhen, hvor direkte afskedigelser i et ikke helt ringe omfang kan blive nødvendige. Det finder vi selvsagt ikke behageligt — der er jo ingen af os, der er sadister, som økonomi- og budgetministeren vist ynder at sige det, vi gør det jo ikke for sadismens skyld, men vi gør det, fordi vi foretrækker at gribe tilstrækkelig skarpt ind nu for at undgå større ubehageligheder senere.

Selv om vi ikke i denne omgang kan glæde os over at have nået vores mål, er der dog ting i udviklingen, som nok kan give en begrænset glæde i et begrænset omfang, bl. a. at nogle af de tanker, som jeg ved første behandling lagde frem på mit partis vegne, vinder terræn. Eksempelvis anførte jeg nødvendigheden af, at der skete en samordning af skattesystemet og de sociale ydelser for at afskaffe den dobbeltprogression, der opsluger selv betydelige indkomstforbedringer. Senere har et enigt folketing besluttet at nedsætte et udvalg til at klarlægge dette problem, og det er jo positivt.

Lad mig også pege på, at jeg var inde på nødvendigheden af en langsommere igangsætning, eventuelt en direkte udsættelse, af administrationskrævende og udgiftkrævende love, hvilket måtte besluttes hurtigt. Nu får vi en række sådanne udsættelser, og det kan man glæde sig over, men man kan jo også undre sig over, at sådanne forslag

[Hans Kjær.]
overhovedet er fremsat. Det viser jo nok et manglende overblik, en manglende vurderingsevne, hos regeringen, når man bringer sig selv i en sådan situation.

Endvidere foreslog jeg, at vi skulle lave en opbremsning af lovstrømmen. Vi skulle koncentrere arbejdet omkring en gennemgang af de bestående love for at fjerne omkostninger og administration, som vi ikke har råd til at opretholde. Nu kunne jeg så for nylig — det var den 19. marts — i Berlingske Tidende læse, at hr. Orla Møller i sin mandagsartikel luftede ganske lignende tanker. Nu er hr. Orla Møller jo ikke til stede her — det er, ligesom de gymnastiske øvelser, vi har været igennem, har trættet mange medlemmer, så de er ved at hvile ud andetsteds — men det er da muligt, man kunne overbringe et spørgsmål til hr. Orla Møller. Jeg ville gerne spørge ham, om han her fra talerstolen ville bekræfte, at han ville gøre sin indflydelse i socialdemokratiet gældende, for at vi kunne få denne nødvendige lovpause til fordel for en gennemgang sigtende mod forenkling og fjernelse af overflødig administration. Jeg kunne jo også benytte lejligheden til at spørge statsministeren, men så skal der også være én, der er budbringer til ham, om han vil medvirke til dette, som hr. Orla Møller og jeg, i hvert fald efter artiklen at dømme, og hvad jeg håber på at få bekræftet, er enige om.

I mit parti kan vi imidlertid ikke glæde os over den økonomiske politik, som regeringen står ved med vedtagelsen at dette finanslovforslag. Lad mig sige, at vi skal afholde os fra tomme demonstrationer. Vi agter at stemme for finanslovforslaget, som det nu foreligger. Det er en god skik herinde. Men vi ønsker så også kraftigt at understrege, at vi ikke dermed tager noget medansvar for den økonomiske politik, der er udtrykt ved finanslovens indhold. Jeg tror, at hr. Lysholt Hansen vil nikke genkendende til formuleringen.

Det er før sagt, at vedtagelsen af en finanslov ikke forpligter til alle udgifters afholdelse. Det tror jeg også er et citat af hr. Lysholt Hansen, ikke fra første behandling, men fra sidste års finanslovdebat, hvor vi jo også diskuterede for små spareresultater, og hvor vi så fik at vide, at det kunne vi jo trøste os med. Derfor ville jeg i dag stille det spørgsmål til statsministeren — han lever vel endnu? — om dette også gælder i denne situation, eller om regeringens aftale med SF indeholder forpligtelser til at undgå yderligere besparelser. Jeg mener, at svaret har interesse, ikke kun i forhold til folketinget, men også for befolkningen, for af det svar afhænger det, om de nye indgreb i økonomien, som vi mener vil vise sig nødvendige senere på året, skal ske ved yderligere besparelser eller ved forhøjelse af skat eller forhøjelse af moms eller måske endda, hvis galt skal være, ved begge dele.

Vor stilling i en sådan situation vil ikke mangle klarhed. Vi vil fortsætte vore bestræbelser for en økonomisk sanering ved hurtig gennemførelse af besparelser og gennemførelse af tilstrækkelige besparelser. Vi tror ikke, at alle de muligheder, der findes, er udtømt med de spareforslag, som vi har fremsat, og som man altså nu mener er for store. Vi tror, det er et spørgsmål om politisk vilje, og vi tror, at når nødvendigheden er over os, så må der også være politisk vilje. Og vi vil fortsætte med at tage initiativer for at finde flere nye muligheder. Vi lægger nemlig afgørende vægt på, at det kan blive muligt at gennemføre en lettelse i skatterne for mellemindkomsterne, helst allerede fra januar 1974. Det er jo dér, muligheden for, at vi også kan tjene os ud af vores problemer, ligger. Og så må vi se på de forslag, som vi har stillet om, at man må vende bøtten i den offentlige økonomi, sådan så at man tilpasser udgifterne efter de indtægtsmuligheder, man har, ved en skattepolitik, der tager hensyn til de samfundsmæssige virkninger af den førte skattepolitik. Vort mål er, at dette kan blive en realitet.

Christophersen: Jeg gjorde i formiddags en række bemærkninger til de ændringsforslag, som nu er bragt helskindet gennem afstemningerne, eller som er forsvundet undervejs.

Jeg skal nu forsøge at sige noget om de mere generelle økonomiske problemer og om den politiske situation, vi befinder os i efter de sidste 3 ugers meget intense politiske forhandlinger om besparelser på de statslige budgetter. Disse forhandlinger endte med et resultat, som venstre beklager. De endte nemlig med, at regeringspartiet valgte en løsning, som ud fra enhver

[Christophersen.]

betragtning må siges at være utilfredsstillende.

I økonomisk henseende valgte regeringen at gennemføre besparelser af et efter vor opfattelse ganske utilstrækkeligt omfang, og i politisk henseende valgte regeringen at placere sin økonomiske politik på et meget snævert makkerskab med socialistisk folkeparti i stedet for at søge et bredere samarbejde ind imod midten. Det betyder, at vi nu står med et finanslovforslag, som ikke løser vore økonomiske problemer, og at vi befinder os i en politisk situation, hvor muligheden for brede, fornuftige løsninger, også af andre problemer i dansk politik, er gjort vanskeligere. Naturligvis kan man sige, at regeringens valg af samarbejdspartnere er dens egen sag, men konsekvenserne har jo betydning for os alle sammen, og den utilfredsstillende udgang på spareforhandlingerne betyder efter vores opfattelse for det første, at vi nu bevæger os frem imod nye økonomiske krisetilstande. For det andet betyder efter vores skøn en meget snæver venstreorienteret parlamentarisk basis for regeringens foranstaltninger, at befolkningens tillid til den økonomiske politik yderligere svækkes.

Man kan måske også udtrykke det sådan, at da socialdemokratiet med sin mindretalsregering endelig fik muligheden for at bevise, at denne regering kunne regere og samle folketinget bag sig, ja, så førte den beviset for det modsatte.

Det endte ikke sådan, fordi der ikke var andre muligheder til stede. Tværtimod havde regeringen jo i mange dage muligheden for at vælge en anden og en bredere koalition. Det var i virkeligheden ikke hos socialistisk folkeparti, den socialdemokratiske mindretalsregering fandt nogen særlig forståelse for besparelsernes nødvendighed. Tværtimod var SF jo det parti, der forholdt sig allermest negativt til spareforslagene, ikke bare som enkeltforslag, men også som idé, og det var det eneste parti, der fuldkommen undlod at fremsætte selvstændige konstruktive spareforslag. SFs eneste rolle i de tre sidste ugers forhandlinger har været at pine saft og kraft ud af regeringens spareforslag og samtidig forskyde socialdemokratiets interesse inden for den økonomiske politisk sfære over imod nye skattepolitiske tanker.

Derimod mødte regeringen forståelse fra en anden kant også i den form, at der ved siden af regeringens oprindelige udspil blev lagt et lige så konstruktivt og et endnu mere omfattende, veldokumenteret spareforslag frem fra venstre og det radikale venstre; vi ridsede her en lang række konkrete besparelsesmuligheder op, der, som jeg sagde i formiddags, for det første ville begrænse det offentliges ressourceforbrug, som for det andet var realistiske, og som for det tredje kunne virke meget hurtigt. På en række punkter viste det sig jo også under forhandlingerne, at det var forslag, som i allerhøjeste grad faldt sammen med socialdemokratiets tanker, og denne overensstemmelse blev endda under forhandlingernes gang udvidet fra punkt til punkt.

Men så indtraf der nogle andre begivenheder, som satte vore økonomiske problemer og opgaver i relief, og som måske i virkeligheden burde have haft den virkning, at det havde fået os alle sammen til at lægge kræfterne i i endnu højere grad. Der fremkom for det første fra økonomi- og budgetministeriet en revideret finansplan. Af dette dokument fremgik det ganske klart, at omfanget af den opgave, vi stod over for, var langt større, end vi indtil da havde forestillet os. Det planlagte kasseoverskud i indeværende finansår var hastigt på vej nedad. Det var nede omkring 700 mill. kr. mod de budgetterede 2.300 mill. kr. Væksten i de offentlige budgetter var stærkere end forudsat for blot få måneder siden, og det viste sig nu, at det var sandsynligt, at der i september måned i år vil blive udløst ikke én dyrtidsportion, men to dyrtidsportioner, hvor regeringen jo indtil for kort siden kun regnede med en enkelt portion.

Vi fik samtidig forelagt et andet og efter vor opfattelse ikke mindre betydningsfuldt dokument, et indtil da fortroligt uddrag af den økonomiske årsoversigt. Af denne fremgik det lige så klart, at vi i 1973 bevæger os frem mod nye valutariske problemer, frem mod et betalingsbalanceunderskud, der, hvis vi regner alt ind i det, vel nærmest vil komme til at ligge et sted mellem 3½ og 4 milliarder kr. Samtidig fortalte årsoversigten, at den samlede efterspørgsel i 1973 vil

[Christophersen.]

stige med omkring 7 pct. mod 5½ pct. i 1972, og at denne stigning, som man nu skønner vil ske i efterspørgslen, ligger på et højere niveau, end regeringen skønnede, f. eks. da vi havde førstebehandlingen af finanslovforslaget. Det betyder altså, at vi får et efterspørgselspres, som vil skabe alvorlige problemer for de erhvervsvirksomheder, som med henblik på eksport eller konkurrence med importerede varer får brug for mere arbejdskraft i en opgangssituation.

I fællesskab måtte disse to redegørelser jo fortælle os, at der på grund af den hurtigere vækst i den offentlige sektors efterspørgsel efter varer og arbejdskraft nu er lagt op til alvorlige valutariske problemer, som vil blive ledsaget af stærke prisstigninger igennem hele 1973. Vi vil fortsat være nødt til at have et højt renteniveau, og det offentlige vil som følge af væksten i budgetterne, som følge af behovet for en stram økonomisk politik, få et stigende indtægtsbehov. Jeg tror ikke, vi under drøftelserne lagde skjul på, at disse oplysninger, der fremkom efter, at spareplanerne var lagt på bordet, naturligvis måttet påvirke vores vurdering af, hvad der var behov for. Jeg tror, det stod ganske klart for regeringen, at vores vurdering gik på, at nu havde opgaven fået et andet omfang og en alvorligere karakter. Jeg tror i og for sig heller ikke, at regeringen selv var upåvirket af de nye momenter, som finansplanen og årsoversigten bragte ind i vore drøftelser. I hvert fald er det jo en realitet, at regeringen reviderede sin finansplan, og det skal den ikke klandres for.

Men jeg håber altså oprigtig talt også, at regeringen så forstår, at det da også var nødvendigt for venstre og det radikale venstre at revidere deres samlede forestillinger om, hvilken grad af økonomisk stramning der var behov for. Da vi havde gennemgået disse to dokumenter, da vi havde haft samråd med økonomi- og budgetministeren om dem, måtte vi drage den konklusion, at så var besparelser på omkring 1.500 mill. kr. ikke længere tilstrækkelige, nu måtte de statslige finanser efter vort skøn forbedres med et beløb, der snarere måtte ligge i nærheden af de 2 milliarder kr., hvis vi skulle tage et medansvar for en økonomisk sanering.

Det er klart, at et sådant skøn er behæftet med usikkerhed, det er lige så vel klart, at det ikke er nogen idé at lægge sig på et eller andet præcist tal, f. eks. 2.000 mill. kr. eller noget i den retning, men hvad der var afgørende for os, det var, at de oplysninger, vi nu havde fået, måtte bringe løsningens samlede størrelse op på et andet og højere niveau end det, vi var startet med. Og når vi lagde så megen vægt på det, så skyldtes det jo også, at hvis vi skulle være med i et bredt forlig, ja, så måtte vi jo også deltage i nogle politiske beslutninger, som gav en realistisk udsigt til en løsning af de valutariske problemer, som kunne give en realistisk udsigt til en rimelig, uændret indkomstbeskatning i de kommende kalenderår, og som samtidig kunne lægge en fornuftig ramme omkring væksten i de offentlige udgifter også på lidt længere sigt.

Det var under disse forudsætninger, venstre deltog i forhandlingerne, og det burde jo egentlig også — undskyld, jeg siger det — have været helt naturlige forudsætninger for regeringens deltagelse. Derfor mener vi også, at den reviderede udgave af venstres og det radikale venstres fælles spareplan burde have været et acceptabelt udgangspunkt også for regeringen, fordi den faktisk indeholdt meget betydelige beløb, som jo også regeringen i forhandlingernes tidlige faser var indstillet på at spare; det gjaldt på børnetilskuddenes område, men der var jo også en række af vore andre forslag, som regeringen oprindelig var indstillet på at forhandle om ud over den ramme på 1.100 mill. kr., som lå i regeringens andet forslag. I hvert fald erindrer jeg da den formulering, at det var forslag, som kunne indgå i de videre forhandlinger.

Men mens venstre og det radikale venstre drog en logisk konsekvens af regeringens finansielle og økonomiske oplysninger, ja, så blev socialdemokratiets holdning til besparelserne jo påvirket af en ganske anden faktor, af socialistisk folkepartis negative holdning til hele den idé at foretage en økonomisk sanering over udgiftsbegrænsninger, og påvirket af dette samme partis voksende interesse for regeringens forslag om højere skatter på en række områder i form af højere selskabsskatter, formueskatter osv. Resultatet blev derfor, at socialdemokratiet på den ene side i stadig højere grad under disse drøftelser lod sig binde til skattepolitiske

[Christophersen.]

krav, som var uden nogen sammenhæng med vore aktuelle økonomiske problemer og de opgaver, som de stillede os over for, og samtidig lod sig presse til langsomt, men sikkert at reducere sin reviderede spareplan.

Udgangen på forhandlingerne blev en anden end den, vi havde ønsket. Den blev også en anden, tror jeg, end den, hovedparten af socialdemokratiet og socialdemokratiets vælgere gerne havde set. Hvor enhver fornuftig betragtning af de økonomiske realiteter og de foreliggende konkrete sparemuligheder burde have animeret regeringen til at søge et forlig ind mod midten, blev den af frygt for SF tvunget til det modsatte.

Hvor befinder vi os så nu? Ja, vi står med et finanslovforslag, som vedtages om ikke ret mange timer, og det indeholder stigninger, som stadig er alt for kraftige. Dertil kommer så i sammenhæng hermed, at vi uden for det statslige budget på de kommunale budgetter også i det kommende år vil opleve en kraftig stigning af udgifterne. Det fremgår jo klart af den økonomiske årsoversigt, at det ikke mindst er de kommunestyrede udgifter, som i 1973-74 vil fortsætte deres vækst. Det betyder altså, at der fra den offentlige sektor gennem hele 1973 vil udgå en kraftig efterspørgsel efter arbejdskraft og varer, og dermed vil den samlede efterspørgsel i løbet af de kommende måneder blive presset op på et sådant niveau, at det må få alvorlige konsekvenser. 1973 vil blive præget af alvorlige valutariske problemer, prisstigningsbølgen vil rulle usvækket videre, kreditstramningen må fastholdes, og man kan alvorligt betvivle, om det bliver muligt fra 1. januar 1975 at liberalisere udlandets adgang til at købe danske obligationer.

Disse konsekvenser af, at regeringen valgte den magre løsning, vil jo uundgåeligt trække andre konsekvenser med sig. Regeringen har vores fulde støtte til at slutte sig til De europæiske Fællesskabers valutapolitiske beslutninger, men heri ligger jo bl. a., at den danske krones kurs skal flyde sammen med en række andre og noget, måske endda langt stærkere europæiske valutaer. Fortsat valutariske problemer i Danmark, stærkere inflation og et højere omkostningsniveau er imidlertid ikke en udvikling, som svarer til denne politiske linje. Derfor drager vi den konklusion, at på et eller andet tidspunkt inden så vældig længe, ja, så vil vi igen i denne sal og i folketingets udvalg skulle tage stilling til nye forslag om, hvordan man skal løse vore økonomiske problemer.

En anden konsekvens vil være af skattepolitisk art. En for slap finanspolitik i 1973-74 vil nødvendiggøre en langt strammere finanspolitik i 1974, hvis problemerne skal løses. Det kræver altså også et betydeligt kasseoverskud i 1974. Og fortsat vækst i mange offentlige udgifter vil yderligere øge statens indtægtsbehov i 1974, og dertil kommer så, at vi i de sidste 7 dage jo ikke har hørt vældig meget til regeringens store spareplaner for 1974. Det er muligt, de kommer. Jeg forudsætter da i og for sig, at denne diskussion ikke er slut — det skal jeg senere vende tilbage til — men selv hvis de skulle dukke op igen i hel eller halv tilstand, ja, så tror vi, at de vil vise sig at være utilstrækkelige til at afbalancere de indtægtskrav, som det offentlige af den ene eller den anden grund må komme med i det næste kalenderår.

Jeg mener derfor, at den magre udgang af spareforhandlingerne også indebærer en skattepolitisk konsekvens, og jeg synes, at finansministeren sammen med økonomi- og budgetministeren i de kommende uger burde bruge lidt tid på at regne sig frem til — så vi er orineteret i god tid — hvilket udskrivningsbehov staten vil have i 1974. Vi har jo nu stort set alle de nødvendige tal på bordet om forventet indkomstudvikling, om væksten i produktionen og om de offentlige budgetters udvikling til et godt stykke ind i 1974. Men når de to ministre har regnet færdig, ja, så er jeg altså alvorligt bange for, at resultatet lægger op til højere indkomstskatter, større afgifter, flere besparelser eller en kombination af disse ting.

Men måske er den største konsekvens af forhandlingernes udgang ikke af økonomisk art. Da der endelig skulle spares for alvor, var socialdemokratiet ikke hjemme. I stedet for valgte man det magre forlig med SF om besparelser og stillede til gengæld befolkningen flere skatter i udsigt, både dem, som blev fremsat som forslag i udvalget, og dem, der nu efter vores vurdering toner frem som en konsekvens af de utilstrækkelige besparelser. Denne udgang på sagen vil jo ikke

[Christophersen.]
styrke regeringen eller respekten for regeringspartiet, heller ikke blandt socialdemokratiets egne vælgere, tror jeg. Men denne kraftesløshed hos regeringspartiet rammer jo ikke blot det selv, den rammer også alle os andre i denne sal, fordi den svækker befolkningens almindelige tillid til vort folkestyres evne til at løse sine problemer i tide. Er det overhovedet en politik, som socialdemokratiets brede vælgergrupper ønsker at der skal føres i Danmark? Er det overhovedet ud fra en mere langsigtet vurdering af det politiske klimas udviklingsmuligheder en fornuftig politik at føre? Det tror jeg ikke. Men mit parti vil i de kommende måneder lægge vægt på ved enhver given lejlighed at tage regeringens økonomiske politik op til ny prøvelse, og vi vil også deltage positivt i drøftelserne om de mere langsigtede budgetbegrænsninger, idet vi i mangt og meget er enige med regeringen i det, der er blevet sagt under forhandlingerne, også i det, hr. Lysholt Hansen har sagt i dag, om de muligheder, der ligger for mere langsigtede budgetbegrænsninger.

Vi gør dette i håb om, at regeringen vil ændre sin opfattelse af, hvad det er, der er brug for på den økonomiske politiks område. Vi gør det også for over for regeringen at gøre det klart, at hvis socialdemokratiet virkelig ønsker at binde sig til SF, som det nu har gjort endnu en gang, så er det i hvert fald ikke, fordi der ikke er andre muligheder i denne folketingssal. Der er andre, som er indstillet på mere ansvarligt, på et bredere grundlag, at deltage i en samlet løsning af vore økonomiske problemer. Det ønsker vi skal stå klart. Det var denne mulighed, som i de nu afsluttede forhandlinger var nedlagt i venstres og de radikales fælles forslag, som regeringen beklageligvis valgte at afvise.

Grethe Philip: Vi er nogle stykker her i folketinget, deriblandt samtlige finanslovordførere, der i de sidste hektiske dage har måttet beskæftige os så meget med selve mekanikken omkring afstemningen ved vedtagelse af finansloven, at det har knebet med at få tid til en sidste grundig vurdering af de sluttelige finanslovtal og den konjunkturoversigt, som regeringen har lagt frem i allersidste øjeblik.

Jeg er naturligvis vidende om, at regeringen sædvanemæssigt fremlægger ændringsforslag uden for betænkningen. Det er nødvendigt for at foretage den allersidste afpudsning af skøn over indtægter og udgifter. Men det, vi har været ude for i år, finder jeg ganske enkelt er helt uacceptable arbejdsvilkår for oppositionen, der ikke kan støtte sig til en større embedsmandsstab. Den fremgangsmåde, der er fulgt i år, levner ikke mulighed for en grundig orientering i grupperne om finanslovforslaget, som det foreligger efter diverse ændringer. Det finder jeg er utilfredsstillende, og det svækker tilliden til, at folketinget arbejder grundigt med problemerne.

Årsagen til dette hastværk i den allersidste tolvte time ligger i, at regeringen har været alt for sent ude. Vi vidste jo alle sammen, at der ville blive brug for at holde igen på statens udgifter, for at foretage det, vi med et dårligt og misvisende ord kalder besparelser. Men regeringen tøvede med sit udspil. Derfor er der levnet for lidt tid til overvejelser om den langtidsplanlægning, som er så nødvendig.

Jeg tror ikke, økonomi- og budgetministeren personlig har skyld for dette. Han har gang på gang og ved forskellige lejligheder, også i udvalgsmøder her i folketinget, sagt, at der var behov for besparelser på milliardbeløb. Men han har åbenbart ikke før nu haft kraft til at trænge igennem i sin egen regering. Formodentlig bærer SF også her et stort medansvar. Vi andre herinde, vi har jo længe været til at få i tale, hvis det drejede sig om sparedrøftelser.

Vi sidder nu til halsen i akutte problemer. Derfor disse forcerede sparemøder, som står lige meget i vanry her i tinget både blandt de medlemmer, der deltager i sparerunderne, og måske endnu mere blandt dem, der ikke deltager i sparerunderne, og også ude i befolkningen.

Jeg tror ikke, jeg overskrider grænsen for det tilladelige ved at afsløre, at udvalget efter min hukommelse brugte maksimum 1 time ud af 17 lange møder til en debat om det dog helt grundlæggende spørgsmål for vor økonomi, nemlig hvor stor en finanspolitisk stramning der i øjeblikket er nødvendig.

De barske realiteter om behovet for en stærkere stramning via finanspolitikken blev, som det allerede er nævnt, fremlagt i

[Grethe Philip.]
finansudvalget i det afsluttende samråd med økonomi- og budgetministeren den 14. marts. Ministeren fremlagde på dette møde to vigtige og begge meget tankevækkende dokumenter, nemlig den reviderede finansplan for indeværende år, altså for 1972-73, samt finanslovforslagets tal, ført à jour for 1973-74, og desuden ud over denne finansplan en foreløbig konjunkturoversigt.

Det fremgik af finansplanen, at de lovbestemte udgifter i årets løb er steget med ca. 2 milliarder kr. Et nok så stort tal, som vi nu må køre videre med i de kommende år. Af stigningen var godt 1 milliard kr. uforudsete stigninger, idet der til de øvrige knap 1 milliard kr. var afsat beløb på reserverne.

At skønnet over lovbestemte udgifter eller udgifter uden for rammer, som de også kaldes, har været godt 1 milliard kr. for lavt, afspejler sig i en tilsvarende nedgang i overskuddet på drifts-, anlægs- og udlånsbudgettet. Den finanspolitiske stramning er altså i det forløbne år blevet langt ringere end tilsigtet. Jeg må sige, at jeg har svært ved at finde nogen større trøst i, at også den foregående regering begik fejlvurderinger.

For det kommende år viste finansplanen større lønudgifter end beregnet. Over lovreserven var der allerede disponeret, og der var lagt op til besparelser, der skulle holde noget igen på de lovbundne udgifters himmelflugt.

Må jeg her gøre et lille sidespring med et spørgsmål til økonomi- og budgetministeren. Siden finansplanen af 13. marts har regeringen stillet en række ændringsforslag. Formelt er der en om end nedskåret lovreserve tilbage efter regeringens forslag. Mit spørgsmål til ministeren er: i hvor høj grad er der på nuværende tidspunkt disponeret over denne lovreserve, heri inkluderet eventuelle merudgifter for staten, når forhandlingerne med landbruget afsluttes? Er det sådan, at den lovreserve, der nu står, i virkeligheden er opbrugt, og at ministeren lægger op til det sabbatår, som man fra forskellig side skiftevis har foreslået?

At der var hårdt brug for besparelser, fremgik kun alt for tydeligt af det andet dokument, der blev fremlagt af ministeren, nemlig en oversigt over danske konjunkturtendenser. Jeg skal ikke her repetere de oplysninger, vi har modtaget — de er jo også almindeligt tilgængelige for folketingets medlemmer — men blot notere, at vi i de senere måneder er gået ind i et vældigt konjunkturopsving, at de seneste tal for handelsbalancen viser en faretruende tendens i retning af et stærkt forøget underskud på betalingsbalancen, at byggeriet af parcelhuse har været rekordagtig stort og ser ud til at ville fortsætte om ikke i samme stigningstakt, en stigning, der også vil påvirke udbuddet af obligationer, og at den private efterspørgsel i øvrigt er i stærk vækst, ligesom indregistreringen af biler på ny efter et fald er vokset stærkt. Det kan tilføjes, at priserne har taget til i fart opad. Det er et yderligere udtryk for, at samfundsøkonomien er ved at blive bragt ud af balance.

1972 har på mange måder været et godt år. Det skal ikke på nogen måde bortforklares eller skjules, men vi er nu ved et vendepunkt, hvor vi må gribe problemerne an på en ny måde, hvis vi stadig skal være herre over den økonomiske situation.

Vi står over for to store problemer: det langsigtede strukturelle problem og det kortsigtede, mere konjunkturprægede. Perspektivredegørelsen stillede en prognose op for udviklingen i det offentliges udgifter, hvis vi fortsætter ad de baner, vi nu er inde i. Vi ved, at der i de få år, der er gået, siden denne redegørelse blev udarbejdet, er sket en endnu stærkere vækst i antallet af offentligt ansatte end forudsat. Det er særlig på det sociale område og inden for sundhedsvæsenet, vi finder den voldsomme stigning i personellet, og det fremgår ved nærmere undersøgelse af materialet, at det navnlig er ude i kommunerne, væksten foregår.

Dykker man yderligere ned i det materiale, vi har for hånden, viser det sig, at vi har de store stigningsprocenter blandt sociale hjælpegrupper som hjemmehjælpere og

[Grethe Philip.]

dagplejemødre. Det fortæller os noget om påvirkningen på de sociale udgifter, når der sker forskydninger i befolkningssammensætningen — i disse år ved vi jo at den går i retning af forholdsvis flere gamle — og når der sker erhvervsmæssige forskydninger. Jeg tænker her på de unge kvinders større deltagelse i erhvervsarbejde og dermed større behov for hjælp til pasning af deres børn. Det er to udviklingstendenser, hvis konsekvenser vi må lære at leve med.

Der har været stor opmærksomhed om den betydelige stigning i tilgangen af invalidepensionister. Både i finans- og i socialudvalget har vi søgt at bore i dette problem og finde frem til årsagerne. Spørgsmålet er endnu ikke ganske klarlagt — vor sociale statistik er som bekendt meget ringe — men også her er der tilsyneladende tale om visse følger af den nye og ændrede erhvervsstruktur. Det bliver stadig vanskeligere at fastholde et erhvervsarbejde for den, der ikke fuldt ud er på højde med andre fysisk og psykisk.

Der er som sagt en vældig drift opad i de sociale udgifter, der har forbindelse med ændringer i samfundets struktur, men hertil kommer jo også, at vi gennem årene har ønsket at højne den sociale standard over en bred kam. Det er også blevet langt almindeligere, at folk finder det naturligt at udnytte de tilbud, der gives dem gennem vore sociale lov, og de mange uddannede socialmedarbejdere er nok med til sprede oplysning ud til en videre kreds end før. Det er deres opgave, og jeg tror, de varetager den meget nidkært.

Det er en udvikling, der vil fortsætte, og personligt finder jeg, den også rigtig. Sociale ydelser skal ikke være en nådesakt, og opsøgende socialt arbejde må indgå som et nødvendigt led i en nutidig socialpolitik. Vi må blot gøre os klart, at dette koster penge, og at det automatisk med gældende lovgivning vil tvinge de sociale udgifter opad. Det gælder både for det sociale felt og på uddannelsesområdet, hvor vi også finder betydelige standardforbedringer, at vi bliver nødt til at foretage nye vanskelige prioriteringer og tage gamle målsætninger op til fornyet vurdering. Det er en opgave, der i første række må påhvile regeringen og særligt de ministre, der varetager de store udgiftkrævende opgaver. Men det er naturligvis også en opgave, som alle vi, der sidder som medlemmer af folketinget, må være med i.

Ser vi på det kortere perspektiv, gælder det om at undgå en overophedning af økonomien, der vil sætte en inflation i gang og true vor valutabalance. Vi har tidligere i tilsvarende situationer haft et ret stort klaviatur at spille på, når vi ville styre økonomien, men flere af tangenterne er blevet uanvendelige eller virker ikke rigtig mere. Jeg tænker på de seneste aftaler med EF-landene om et fastere samarbejde omkring valutakurserne, og jeg tænker på rentepolitikken, der i stort omfang har mistet sin virkning som konjunkturpolitisk middel. Indkomstpolitikken bør man vel slet ikke komme ind på lige nu i denne situation, og jeg har i hvert fald ikke de nødvendige informationer til at drage konklusioner om de eventuelle overenskomsteres indflydelse på vor økonomiske situation.

Det står også stadig mere klart, at der ikke er en direkte aflæselig afhængighed mellem kasseoverskud og den finanspolitiske stramning. Vi kan udmærket have et øget kasseoverskud, uden at der deri ligger en øget finanspolitisk stramning; jeg forstår, det er overvejelser, som nogle af vore fagøkonomer for tiden er meget optaget af. I hvert fald er der næppe tvivl om, at kasseoverskuddet må tildeles en mere tilbagetrukken plads i vor konjunkturpolitik.

Tilbage står så, og det er jo det, vi skal samle os om her i dag, at der må holdes igen på de offentlige udgifter, specielt på de udgifter, der er udtryk for ressourceforbrug. Jeg synes, det er et meget stort fremskridt, og jeg har opfattet situationen sådan, at det er der også bred politisk enighed om her inde i folketinget. Men regeringen skylder os stadig et svar på, hvor store besparelser situationen kræver, og den skylder os navnlig en argumentation for vurderingen. Man har for meget indtryk af, at regeringen, når den skal komme frem til et sparebeløb, går den modsatte vej og prøver at se, hvor det er muligt at spare, hvor meget man kan spare, og så får man en slutsum, mens det vel var rimeligere at gå den anden vej og sige: hvad skal der nødvendigvis spares, og så finde frem til, hvor den besparelse skal ske.

Vi har i løbet af få måneder set en række spareforslag fra regeringen, begyndende

[Grethe Philip.]

med 142 mill. kr. for finansåret 1973-74 og efterhånden stigende først til 600 mill. kr. i finansplanen af 13. marts, og nu i sidste sparerunde er man oppe på en besparelse i størrelsesordenen 1 milliard kr. Det var vel konjunkturoversigten, der satte skub i ønsket om yderligere besparelser. Vi må erkende, at de økonomiske værktøjer, vi arbejder med, er grove, og heller ikke vi i det radikale venstre gør krav på at vide nøjagtigt, hvor meget der skal spares. Men vi har vurderet situationen så godt, det har været os muligt, og vi mener, at vi bør nå op på ca. 2 milliarder kr. i samlet sum, og har, hvad vi jo ikke mindst i formiddags har drøftet nærmere, sammen med partiet venstre stillet forslag til samlede besparelser af denne størrelsesorden. Besparelserne har det dobbelte formål at drive finanspolitisk konjunkturpolitik og at dæmme op for en udvikling, der ellers nødvendigvis må føre til skattestigninger.

Under debatten tidligere på dagen om ændringsforslagene har jeg gjort rede for spareforslagene, der omfatter et bredt felt af udgifter. Intet af de store områder, hverken uddannelse, den sociale sektor eller de offentlige anlægsarbejder, kan holdes fri, når vi skal op på så store beløb, som der nu kræves. Besparelserne er selvfølgelig ikke et mål i sig selv, men hvor de frigør arbejdskraft til erhvervssektoren, er de et middel til at bekæmpe kommende valutaproblemer. Det offentlige tager i disse år en stadig stigende andel af samfundsressourcerne, og det er i længden aldeles uholdbart og vil skærpe vore valutaproblemer.

Andre af vore spareforslag har et andet hovedsigte, nemlig at dæmme op for en stigende skatteprocent. Stigende skatter er uundgåelige, hvis det offentliges udgifter, målt i faste priser, stiger i stærkere tempo end realindkomsterne, og det er vel ikke ligefrem øget beskatning, befolkningen tørster efter.

A propos skatter, så skulle vi vel nu kunne være fremme ved et tidspunkt, hvor det for regeringen skulle være muligt at vurdere skattebehovet og fordelingen på skattearter. Jeg opfordrer regeringen, og da specielt økonomi- og budgetministeren og finansministeren, til allerede nu at vurdere, hvilken politik man vil føre, og lægge den frem her i folketinget, så vi ikke risikerer at komme ind i en septembersamling, hvor vi bliver præsenteret for store og vigtige problemer, som vi har alt for kort tid til virkelig at kunne gennemarbejde.

Jeg har allerede været inde på behovet for en bedre planlægning af vor langsigtede politik. I den beretning, det politisk-økonomiske udvalg nylig har afgivet, opstiller regeringen i et kapitel 5 en række punkter, hvor man vil kunne sætte ind for at holde igen på løn- og personalestigninger.

Det radikale venstre har i princippet i det politisk-økonomiske udvalg givet tilslutning til, at der arbejdes videre efter de retningslinjer, der er angivet i regeringens oplæg.

Under dagens tidligere debat har jeg fremsat forskellige synspunkter vedrørende en effektivisering af uddannelsesområdet. Det er jo ikke noget, der kan ske fra dag til dag, men også på dette store udgiftsområde er der behov for i forbindelse med nye overenskomster med de ansatte at finde frem til begrænsninger i de svulmende udgifter.

Regeringen og særlig ministeren for offentlige arbejder har tumlet med store visioner om nye kostbare trafikanlæg. Vi mener i vort parti, at der er brug nu for en samlet og en økonomisk realistisk — med streg under realistisk — plan på dette område.

De sociale udgifter hører, som vi ved, til de mest ømtålige af alle udgiftsområder, når det gælder besparelser. Der er stadig nye opgaver, som presser sig på, og netop derfor må vi være særlig omhyggelige, når der indføres automatik i stigning af overførselsudgiften.

I den omtalte redegørelse fra det politisk-økonomiske udvalg foreslår venstre og det radikale venstre, at man går over til en regulering af de sociale pensioner på grundlag af udviklingen i de disponible indkomster, dvs. i typiske arbejdsindkomster, efter at skatten er trukket fra; jeg tror, det vil være nødvendigt også for at bibringe de lavtlønnede forståelse af, at der skal betales skatter til svage grupper i samfundet. Men denne forståelse vil kun kunne bevares, så længe de pensioner, der tildeles disse grupper, ikke begynder væsentligt at overstige, hvad de lavtlønnede selv har disponibelt til forbrug.

Endelig, men ikke mindst, er der efter de to partiers — og jeg taler her om det radikale venstre og venstre — opfattelse behov

[Grethe Philip.]

for en yderligere begrænsning af de kommunale investeringer, ligesom sygehusbyggeriet i amterne under en eller anden form bør ind under en stærkere styring. Hr. Lysholt Hansen har tidligere været inde på dette problem, vi har drøftet det i finansudvalget, og jeg er ganske enig i, at vi her har et område, der synes i for høj grad ukontrollabelt at medføre stærkt stigende udgifter. Der ligger jo en vanskelig problematik i, at vi i øvrigt er indstillet på at lade amter og kommuner selv i højere grad bestemme, men jeg føler i hvert fald, at her ligger et problem, vi bør se nøjere på.

Det er netop ude i kommunerne, vi har set den store vækst i anlægs- og driftsudgifterne i de sidste år, en vækst, der langt overstiger, hvad vi finder inden for statens udgiftsområder. Jeg kan herom henvise til forskellige tal og oversigter i konjunkturoversigten. Jeg skal ikke gå nærmere ind på hele denne problematik, men blot som ved tidligere lejligheder slutte op om de forsøg, der har været gjort, og som jeg også forstår økonomi- og budgetministeren vil arbejde videre med, på at etablere en større samordning af statens og kommunernes økonomiske dispositioner.

Som sidste led skal boligpolitikken nævnes. Vi har fra radikal side gentagne gange fremsat ønske om, at man i det politisk-økonomiske udvalg lægger rammerne for de besparelser over en årrække, der må gennemføres på dette felt, og som er af helt afgørende betydning for den samlede samfundsøkonomi. Naturligvis må der i boligudvalget sideløbende være en gennemgang af detaljer, men de store rammer bør lægges i det politisk-økonomiske udvalg.

Man kan med rette bebrejde regeringen, at den så længe har leget med tanker om nye udgiftkrævende love og igangsættelse af nye store kostbare projekter, som der jo slet ikke har været økonomisk baggrund for. Nu er regeringen endelig vågnet op og har fremsat sin store spareplan, og det skal den da ikke lastes for. Jeg ønsker ikke at give det udseende af, at uenigheden herinde er større, end den faktisk er på dette punkt.

Regeringens spareplan er et skridt i den rigtige retning. Men i det radikale venstre mener vi, at det er et ganske utilstrækkeligt skridt. Meget tyder på, at regeringen undervurderer den drift opad, som jeg tidligere har omtalt, på de lovbundne udgifter.

Når man læser konklusionen i økonomi- og budgetministerens egen konjunkturoversigt kap. 1, nr. 28, får man også et stærkt indtryk af, at der er behov for en endda meget betydelig økonomisk stramning. Vi har længe savnet en følelse af, at regeringen havde et tilstrækkelig fast greb om tingene. Man lod stå til, selv om man netop i disse måneder umiddelbart efter Danmarks indtræden i fællesmarkedet har haft særlige muligheder for at vinde ind på store nye markeder og dermed få fordele, som vi kunne have glæde af i mange år. Nu går det ikke længere med at lade stå til. Jeg finder, at vi snarest må komme i gang med en grundig overvejelse om de mere langsigtede planer. I denne omgang har interessen af forståelige grunde jo mest drejet sig om besparelser for det finansår, vi umiddelbart går ind i, men vi har brug for i en langvarig og grundig udvalgsbehandling at drøfte en mere langsigtet planlægning.

Det radikale venstre har store betænkeligheder ved enkeltdele af finanslovforslaget, som det nu foreligger her ved den endelige afstemning. Særlig den betydelige uklarhed omkring budgetreguleringskontoen virker foruroligende. Men vedtagelsen af finansloven er nu engang grundlaget for hele næste års statslige aktiviteter. Vi ønsker som hidtil at tage vort parlamentariske medansvar, derfor vil vi nu også til slut her ved den endelige afstemning stemme for vedtagelse af finanslovforslaget.

Lütken: Jeg skal på dette sene tidspunkt prøve på at fatte mig i korthed; jeg har ligesom fornemmelsen af, at så vil jeg da i hvert fald på det punkt være i overensstemmelse med, hvad forsamlingen efterhånden ønsker.

Vi har jo nu hørt en meget, meget langstrakt snak om besparelser og besparelser; det er, som om det næsten er en religiøs tro, man har på, at hvis der bare bliver gennemført besparelser, så er alting i orden. Det skal med det samme siges, at vi er da ikke modstandere af besparelser i SF, men vi er tilhængere af besparelser på fornuftig måde. Hvis man rutter urimeligt med det offentliges ressourceforbrug, må man sætte ind over for det, men som det allerede tidligere er sagt, er vi ikke særlig ivrige efter at spare

[Lütken.]
efter den generelle salamimetode, hvor man jo i virkeligheden ofte slår meget i stykker, og hvor det senere hen vil medføre øgede udgifter. Disse former for besparelser ynder vi ikke.

Det er også, som om det her er opfattet som synoymer, når man har snakket om besparelser og om finanspolitik, og det kunne friste mig til at drage én ting frem, som på mærkelig måde ligesom er gledet ud af billedet af finanspolitikken og spareforslagene, og hvad man ellers har snakket om: det er spørgsmålet om, at regeringen har trukket forslaget om at forbedre maskinafskrivningsmulighederne tilbage. Det har der været meget, meget stille om fra V, K og R. Når jeg specielt hæfter mig ved denne sag, er det, fordi vi nu i lys af de oplysninger, vi har om den økonomiske udvikling i 1973, kan se, at det ville have været ganske urimeligt at fastholde netop denne svækkelse af finanspolitikken. Det fremgår klart af det økonomiske sekretariats oversigt, at 1973 vil blive præget af stor økonomisk aktivitet, herunder også stærkt øgede investeringer i alle erhverv.

Forhistorien til dette forslag, som kom fra finansministeren, om at forbedre maskinafskrivningerne, går for så vidt tilbage til den tid, da vi gennemførte den særlige importafgift. Den ventede man jo ville bevirke, at der ville komme en så stor svækkelse i investeringerne i maskiner, at beskæftigelsen kunne komme i fare. Derfor fremsatte finansministeren i sin tid forslaget om investeringsfradrag. Det viste sig imidlertid, at glæden over dette forslag var så behersket, at forslaget altså aldrig nåede frem til tinget til anden og tredje behandling, og i stedet for fik vi så forslaget om generelle forhøjelser af maskinafskrivningsmulighederne.

Den situation, vi befinder os i i dag, er jo ikke karakteriseret af, at der er tilbageholdenhed i investeringerne, hverken i landbrug eller i industri. Der er overhovedet en helt anden situation i alle henseender nu sammenlignet med 1971 og begyndelsen af 1972. Beskæftigelsen er ikke truet, problemet er vel snarere det modsatte, nemlig at det kan befrygtes, at vi ikke kan få den arbejdskraft, vi har brug for på alle områder inden for f. eks. eksporterhvervene, fordi vi ikke hurtigt nok kan få overført fra f. eks. den offentlige sektor eller byggeriet, og fordi der altså ikke længere kan regnes med nogen væsentlig ledighed på grund af den voldsomme aktivitet, man må forvente kommer i 1973.

Det er derfor uhyre fornuftigt, at man trækker et forslag om forbedrede maskinafskrivningsmuligheder tilbage, og jeg håber ikke, at vi ser det, før der er en rimelig overensstemmelse mellem den konjunkturpolitiske situation og afskrivningsmulighederne og investeringsmulighederne.

Det forslag var yderligere koblet sammen af uransagelige årsager med spørgsmålet om at ophæve retten til afskrivning af varer købt på bindende kontrakt. Nu da denne binding jo er ophørt, kan vi få gennemført forslaget om at afskaffe afskrivninger for varer købt på bindende kontrakt, en afskrivningsform, som jo populært sagt er en slags fupafskrivning for langt de fleste, altså blot en måde at tildele købekraft på over for dem, der nu er i den gunstige situation, at de har de muligheder.

Folketingets partier må sigte længere frem end på blot at få gennemført nogle nedskæringer. Som sagt når man ikke at løse alverdens problemer ved at skære jævne menneskers forbrug ned; det tror jeg i hvert fald ikke på. Der er for øjeblikket forhandlinger om også mere langsigtede ting her i folketinget; jeg skal nævne, at der er spørgsmålet om at gennemføre en fornuftigere boligpolitik, og jeg tror, at når man drøfter denne langsigtede boligpolitik, skal man også nok have for øje, at det bliver muligt at frigøre ressourcer fra byggeindustrien til den almindelige industri, til eksportindustrien.

SF har fremsat et antiinflationsprogram, som netop tager sigte på, hvorledes man kan bekæmpe de inflatoriske kræfter, som især udfolder sig inden for boligområdet. Allerede forventningerne om, at inflationen vil fortsætte som hidtil, gør, at der sker en slags kapitalflugt over i faste værdier, i jord og fast ejendom. På disse områder sker der hvert år en værdiforøgelse på op mod en halv snes milliarder kr., uden at det modsvares af en produktion. Det er derfor nødvendigt at stoppe denne udvikling. Vi kender alle det specielle forhold, at mens det ikke anses for et erhverv i skattemæssig henseende at bo i en lejlighed, der er udle-

[Lütken.]

jet, anses det af uransagelige årsager for at være et erhverv at bo i et parcelhus. Den, der har et parcelhus, gør ligesom enhver anden forretningsmand sine indtægter op på den ene side, herunder værdi af egen bolig osv.; på den anden side gør han så op, hvilke udgifter han har haft ved at bo — det drejer sig om skatter, renter af prioritetsgæld og den slags ting — og såfremt der så bliver tale om, at hans virksomhed med at bo har givet underskud, kan han trække dette virksomhedsresultat fra på nøjagtig samme måde, som hvis han havde haft en erhvervsvirksomhed. I praksis er det altså sådan, at det er et erhverv i dette land at bo i parcelhus. Og nogle mennesker har det ualmindelig godt på dette område, de kan trække både 20.000 kr., 30.000 kr. og 40.000 kr. fra i en erhvervsindtægt, som de har andetstedsfra, eller en lønindtægt, eller hvad de nu måtte have. Det er urimeligt, og det er yderligere urimeligt, fordi det presser hjemmemarkedsindustrien parcelhusbyggeri op på et produktionsniveau, der ikke ville have være realisabelt, hvis det at bo var holdt helt uden for selvangivelsen, var en selvangivelsen helt uvedkommende ting.

SF vil have boligen ud af selvangivelsen. De, der har et underskud, vil få dette aftrappet på så lempelig en måde som overhovedet tænkeligt, nemlig gradvis over en 15-årig periode, og det turde siges at være en meget blid afvikling. Og vi vil jo ikke bare have det sådan, at det er underskuddene, der skal forsvinde, vi vil simpelt hen have boligen ud af selvangivelsen, og det vil sige, at fremover skal man altså heller ikke beskattes af et overskud, man måtte have i et parcelhus.

Flugten til fast ejendom i inflationstider medfører yderligere den mulighed, at man kan belåne sine faste værdier, efterhånden som disse stiger. Det provenu, man opnår ved lån, kan så forvandles til forbrug. Forbruget indvirker direkte på produktionen og betalingsbalancen. Renten, der skulle kunne modvirke denne voldsomme lånoptagelse, gør det jo ikke i nær tilstrækkeligt omfang, fordi man også her har fradragsret på selvangivelsen og altså er i stand til at købe speedbåde, biler og køleskabe, og hvad ved jeg, til sit privatforbrug og så trække det fra, som om det var driftsudgifter i et erhverv, og den rente og den omkostning får man rabat for af det øvrige samfund.

Det er ikke min hensigt at gå hele SFs anti-inflationsprogram igennem, men det er meget vanskeligt at tale om den økonomiske situation uden at komme ind på hele problemstillingen omkring låneinflationen.

Nu er det klart, at der også er andre kilder til inflation, og nogle af dem kan være vanskeligere at klare end andre, f. eks. dem, der kommer udefra. Vi er jo et land med en meget stor international handel og derfor sårbare over for stigninger i råvarepriser, valutaændringer osv., men det gør det jo for så vidt kun endnu vigtigere, at vi ikke skaber os plager, som vi kunne have undgået.

SF finder, at spørgsmålet om at bekæmpe inflationen derfor er af overordentlig vigtighed og må prioriteres meget højt i den almindelige økonomiske politik, og vi håber, at væsentlige dele af vort anti-inflationsprogram vil kunne medvirke til, at vi når det.

Dernæst vil jeg sige nogle bemærkninger sådan mere i bred almindelighed om den økonomiske politik. Det fremgår som sagt allerede af debatten her i dag, at der ligesom er en enorm tiltro til, at den traditionelle finanspolitik løser problemerne. Det er, som om man ikke har opdaget — ja, man har vel nok efterhånden opdaget det — at dette med bare at sætte skatterne op eller renten op ligesom ikke rigtig har den virkning, det havde i de gode gamle dage. Nu er man altså kommet ind på en anden tyrkertro, som går ud på, at hvis vi som sagt kan spare og spare og spare, så skal det nok gå alt sammen. Der er endda nogle, der stadig væk tror på religionen omkring kasseoverskuddene på trods af, at disse jo med jævne mellemrum forsvinder ud af verden og i virkeligheden på budgettets samlede størrelse er en relativt lille post.

Derimod har vi ikke hørt meget om, hvorvidt regeringen agter at benytte andre, mindre traditionelle metoder, om den søger nye veje til at løse vore økonomiske problemer, andre veje end at gå efter besparelser, rentepolitik og den slags ting. F. eks. har jeg ikke hørt meget om kapitalstyring. Allerede ved første behandling af finanslovforslaget var jeg inde på problematikken omkring denne styring; hvorledes går det med den, gør man nogle fremskridt, er det bare noget,

[Lütken.]
man i sin tid har sagt man sådan set godt kunne tænke sig at man ad åre ville se at komme i gang med, eller er det noget, vi kan vente noget af? Det er, tror jeg, en ting, vi meget gerne ville vide. Hvorledes agter man at klare problemerne med at få overflyttet, skal vi sige overflødig tilgang eller i hvert fald få bremset tilgangen til f. eks. de offentlige arbejdspladser til fordel for industri og den slags ting? Jeg tror, det bliver nødvendigt at benytte nye metoder for at klare disse ting.

Nu ved jeg godt, at vi er kommet i en vanskeligere situation, end vi har været tidligere, idet vi jo nu er blevet medlemmer af EF. Fru Grethe Philip har allerede været inde på, at der jo her er taget nogle af vore redskaber i den økonomiske politik fra os, og i det omfang man kan forvente, at valutakriserne medfører et snævrere valutarisk samarbejde, vil det jo sige, at vi kan komme i den situation, at det meste af det, vi tidligere har betragtet som selvstændige økonomiske midler, i realiteten er taget fra os.

SF er betænkelig ved den udvikling. Vi er betænkelige ved, at befolkningen ligesom er kommet helt ud af takt med, hvad der sker i dette hus, og vi kan ikke se, at det er lykken, at priserne stiger, at skatterne stiger. Vi tror, man må ind på nogle andre veje; vi tror, man må prøve at tænke nyt på de økonomiske områder.

Der er nogle, der maler det måske meget sort, men nu tror jeg i og for sig, at den vedtagelse vi nu får om en time, eller hvor meget det nu kan tage, og som også omfatter det, regeringen er blevet enig med SF om, stiller os i en situation, hvor der dog kan peges i retning af nye ting. Jeg tror, man skal lægge megen vægt på de forslag, som hedder afsnit 5 i beretningen fra det politisk-økonomiske udvalg. Dér er jo nævnt en række muligheder for at koordinere statslige og kommunale finanser.

Nu tror jeg ikke, man finder den endelige og rigtige løsning med det, men jeg tror, man kan komme et stykke ad vejen, og jeg tror, at man, i hvert fald hvis man dyrker disse ting, vil kunne opnå, at der bliver en væsentlig bedre samordning i hele det offentlige områdes økonomiske politik, ikke mindst med hensyn til ressourceforbrug, med hensyn til ansættelse af personer og brug af materialer.

Jeg tror også, det er fornuftigt, at man har taget spørgsmålet om standarder og normer for kommuner og selvejende institutioner op; vi tillægger det megen betydning, at der kommer til at ske en mindre ødslen, kan vi vist godt sige, med midlerne. Vi må erkende, at på mange områder er der knaphed, og det kan ikke nytte, at man lader, som om denne knaphed ikke findes.

Jeg tror, at der er et udgangspunkt. Jeg tror også, at der f. eks. i ØD-forslaget — som jo desværre et trukket tilbage — i tanken om den fond, der her var, er muligheder for at komme ind på nye former for økonomisk politik, som der er brug for. Det, det drejer sig om, er jo nemlig at få ledet vores produktionsfaktorer derhen, hvor de giver den største nytte for det danske samfund. Det kan jo ikke nytte, at vi prøver på at leve af at barbere hinanden, vi må altså have et rimeligt antal mennesker beskæftiget med egentlig nyttig produktion og ikke alt for mange, der er ansat i serviceydelser.

Jeg tror, at her må man ind på en mere direkte styring, end man hidtil har været, så jeg efterlyser, at økonomi- og budgetministeren måske endnu en gang kunne give os en redegørelse for eller i hvert fald et par bemærkninger om, hvorledes det forholder sig med regeringens tanker med hensyn til kapitalstyringen.

I øvrigt skal jeg sige, at vi selvfølgelig kan stemme for finanslovforslaget. Det er, som det er sagt, en god skik her i huset, at man gør det, selv om man har fået sine ændringsforslag til det forkastet, og jeg kan derfor anbefale, at det vedtages.

K. Helveg Petersen: Jeg føler trang til at gøre et par almindelige bemærkninger om den måde, hvorpå folketinget har arbejdet med spareplanerne.

Jeg mener ikke, at den procedure, der er fulgt, er rimelig. Vi har her i tinget etableret en række faste udvalg. Det havde været naturligt, om disse udvalg på en helt anden måde, end det er sket, var blevet inddraget i drøftelserne, og jeg kan her give tilslutning til det, som hr. Lysholt Hansen sagde i sit indlæg i formiddags. En forudsætning for, at det kunne lade sig gøre, at man kunne få

[K. Helveg Petersen.]

den fastere forbindelse med de stående udvalg, ville være, at man fra ministrenes side i tide havde kunnet levere det nødvendige materiale. Jeg tror, at havde man fulgt en sådan fremgangsmåde, ville man have kunnet undgå adskillige af de misforståelser, som vi nu har været vidne til.

Men det, der er det afgørende i min betragtning, er, at man altså ikke har udnyttet de kræfter, de ressourcer, der findes i de faste udvalg, og det er på alle måder en skam. Et kernepunkt i det hele er naturligvis, at folketinget til daglig arbejder med lovgivningsspørgsmål på en måde, så vi ikke har det nødvendige overblik over konsekvenserne af lovgivningen. Og det må erkendes, at vi i vor trang til at lave reformer — og her er vi jo sådan set alle med — går ind for udgiftslove fra tid til anden, uden at vi i tilstrækkelig tid gør os klart, hvilke økonomiske virkninger de har på længere sigt, hvilken udbygning af administrationen der følger med. Det hindrer ikke, at vi jævnlig klager over den øgede administration og de byrder, den pålægger befolkningen. Jeg tror, det bliver nødvendigt, at vi i den kommende tid søger at få større klarhed over forholdet mellem lovgivningen, administrationen og den måde, hvorpå de enkelte borgere opfatter alle disse ting. Der er ikke nogen mening i, at vi, som det jo faktisk sker nu, skal opleve en vækst i den skepsis og utilfredshed, der findes over for folketingets arbejde. Det kan ikke være rimeligt, at vi gang på gang oplever, at veldefinerede og velmotiverede forslag bidrager til at fjerne befolkning og folketing fra hinanden.

Forholdet er jo det, at man meget ofte slet ikke forstår, hvad det er, vi vil med det hele, hvorfor vi gør det, vi gør. Og vi må da også erkende, at vi ofte opstiller målsætninger, som vi ikke får realiseret, og at der ofte opstår konsekvenser af lovgivningen, som vi slet ikke har tilsigtet.

Hr. Hans Kjær var inde på spørgsmålet om en lovpause og nævnte, at hr. Orla Møller havde været inde på lignende tanker. Ja, jeg rejste såmænd spørgsmålet i 1967, da jeg fremlagde ønsket om et sabbatår for lovgivningen, et år, hvor kun de nødvendige love blev gennemført. Dette besindelsesår skulle bruges til, at folketinget sammen med administrationen, sammen med de kommunale myndigheder, sammen med eksperter og for så vidt også med grupper ude i befolkningen kunne gennemgå samtlige love inden for de forskellige ministerier med henblik på den forenkling og den sanering, som er ønskværdig, og med henblik på at man blev i stand til at vurdere gamle etablerede udgiftsposter, sammenholde dem med nye ønsker og nye krav. For hvordan i alverden skal vi få plads til de nye ønsker, som lægges hen til os, hvis vi ikke er i stand til at skubbe ud af gamle udgifter?

Jeg skal ikke fordybe mig i disse betragtninger om, hvordan reformer i arbejdet kunne gennemføres, men der vil blive et meget bredt register at tage stilling til, en mængde opgaver, som vi bør fordybe os i. Jeg vil gerne sige, at jeg regner bestemt med, at vi her i tinget, inden tinget tager på sommerferie, får mulighed for og tid til en længere debat om de former, hvorunder vi arbejder i tinget. Jeg kan ikke forestille mig andet, end at der vil være en stor interesse for en sådan debat, en forståelse for, at ændringer i de former, hvorunder vi arbejder, er påkrævede.

Jeg vil gerne for en ordens skyld føje til, at jeg ikke tror, at omlægninger af folketingets arbejdsformer og initiativer af forskellig karakter kan stå alene. Det ændrer ikke på det fundamentale i vores situation, men det vil være en meget virkningsfuld hjælp til at skaffe os det bedre overblik, som vi trænger til. Det ville også være en stimulans til, at vi i højere grad her i tinget interesserede os for de langsigtede opgaver og for, hvordan de skulle løses. Det ville også kunne hjælps os til at få klarhed over, hvordan vi bedre kunne inddrage vælgerne i drøftelserne af det, der sker her i tinget.

Jeg håber, at den pressede situation, som disse sparebestræbelser har skabt, kan tjene til, at vi nu går i gang med den nødvendige nytænkning. Jeg håber, at vi får en debat, hvor mange kan deltage, og hvor vi ligesom kan prøve på at komme nærmere ind på livet af de meget indviklede sammenhænge, der her rejser sig.

Nyboe Andersen: Jeg vil gerne gøre nogle få bemærkninger med udgangspunkt i det mæglingsforslag, som nu er offentliggjort.

Vi føler vel alle, at det er lykkeligt, at arbejdskonflikten nu bringes til ophør. Mere

[Nybøe Andersen.]
end nogen sinde tror jeg, at det under denne konflikt har været en almindelig opfattelse i befolkningen, at en sådan omfattende konflikt på arbejdsmarkedet, der sætter det meste af vor produktion i stå, er i afgørende strid med det moderne samfunds struktur. Vi er jo så afhængige af hinanden indbyrdes i dette samfund, at en ikke-indblandet tredjepart i virkeligheden kan blive ramt lige så hårdt som de to direkte stridende parter på arbejdsmarkedet, og vi har oplevet, hvordan det har medført skarpe og beklagelige reaktioner af forskellig art. Vi oplever jo i det hele taget en ulykkelig tendens til, at selvtægt breder sig som en ond cirkel fra den ene gruppe til den anden og også ofte optræder på den mest uventede måde.

Vi oplever også, at hævdvundne sondringer, f. eks. sondringen mellem, hvad der er lovlige, og hvad der er ulovlige konflikter, bliver mere og mere svære at fastholde og få respekteret. Den omstændighed, at en så landsomfattende og skadelig konflikt, som vi nu har, kan være fuldt lovlig, er nok svært at forstå for mange mennesker, og det kan virke demoraliserende og forvirrende på folk, der føler, at de har noget at aktionere for, men som får deres aktion stemplet med rette som ulovlig. Også sondringer mellem, hvad der er livsvigtige områder, og hvad der er ikke-livsvigtige områder, bliver mere og mere flydende og uklar.

På den baggrund hilser venstre med tilfredshed, at arbejdsmarkedets parter nu har besluttet, at de igennem et udvalg vil drøfte fremtidige forhandlingsformer med henblik på, at forhandlingerne i fremtiden kan finde sted, som der står, på en tidssvarende måde. Vi håber, at det må blive begyndelsen til et arbejde, der fører frem til, at den konflikt, vi nu oplever, er den sidste landsomfattende arbejdskonflikt.

Vi har også med tilfredshed noteret os, at LO og Dansk Arbejdsgiverforening er enige om at opfordre regeringen til at nedsætte en kommission vedrørende pristalsreguleringens fremtid, en bredt sammensat kommission, der skal finde ud af, om dyrtidsreguleringen kan afløses af en anden form for lønregulering. Jeg ville gerne bede statsministeren om her i tinget at give udtryk for en vurdering af den opfordring, som parterne har rettet til ham, og — forhåbentlig — bekræfte, at det er statsministerens agt at følge denne opfordring.

Jeg skal videre sige, at vi finder det tilfredsstillende, at parterne selv er enige om at gøre noget for at nedbringe fraværet på arbejdspladserne og derved reducere de omkostningsfordyrende virkninger af sygedagpengereformen. Det er vel en indirekte anerkendelse fra LOs side af, at denne reform alligevel kommer mæglingsforslaget ved.

Der er altså en række ting, man kan være tilfreds med i det mæglingsforslag, der nu foreligger. Til gengæld må man erkende, at det forlig, der vel bliver resultatet, nok er op til et par procent dyrere end normale overenskomstafslutninger her i landet. Jeg vil i den anledning gerne spørge økonomi- og budgetministeren, om han mener, at dette forhold vil påvirke regeringens skøn over den kommende tids udvikling; jeg tænker dels på prisudviklingen og efterspørgselspresset i samfundet, spørgsmålet, om man kan frygte sådanne forskydninger i indkomstforholdene, at den private opsparing, der tog et opsving i fjor, igen vil falde og dermed medføre risiko for et større underskud på betalingsbalancen end anslået. Specielt vil jeg naturligvis gerne efterlyse, om økonomi- og budgetministeren har kommentarer til de virkninger på selve finansloven, som et forlig efter de retningslinjer, der nu ligger, vil kunne medføre via skatteindtægter og prisudvikling, men jo også via de konsekvenser, det måtte få for lønudviklingen på det offentlige område. Det er jo vigtigt, at den løn- og prisreserve, der er i finanslovforslaget, kan holde, og jeg vil gerne efterlyse ministerens vurdering af, om dette stadig er tilfældet også på det grundlag, vi nu kender for den fremtidige lønudvikling.

Jeg skal slutte med at beklage, som ven-

[Nyboe Andersen.]
stres ordfører gjorde det for lidt siden, at vi ikke fik et bredt forlig om større besparelser end det, der nu gennemføres. Jeg synes, at den økonomiske oversigt i høj grad bekræfter, at det ville der have været brug for, hvis den overskydende efterspørgsel skal fjernes.

Alligevel er det vel noget af en begivenhed, at vi igennem forhandlingerne i det politisk-økonomiske udvalg fandt ud af at gå løs på udgiftsområder, der før har været så temmelig urørlige. Den stemning, der breder sig i befolkningen i denne tid, er vel i høj grad udtryk for, at mange mennesker nu for første gang har opdaget, at de mange velfærdsforanstaltninger ikke er noget, man bare får som en gave, men er noget, der skal betales med penge og med administration, og det reagerer man imod.

Derfor tror jeg, at vi i virkeligheden nu først står ved begyndelsen af et langsigtet arbejde, hvor vi kommer til at revidere mange af vore velfærdsforanstaltninger i retning af at forenkle og billiggøre dem. Jeg tror, det bliver nødvendigt, hvis befolkningen skal acceptere omkostningerne derved, og jeg tror, det er vigtigt, at vi gennemfører en sådan politik for derved at bevare det værdifulde ved den sociale udvikling, der er gennemført i den sidste menneskealder.

Jeg har, som andre har gjort det, bemærket hr. Orla Møllers udtalelse om behovet for en lovpause. Jeg kan kun beklage, at denne tanke ikke opstod i socialdemokratiet og blev virkeliggjort for et år eller halvandet siden; så havde forskelligt været nemmere i dag. Men sent er jo bedre end aldrig, siger man, og hvis socialdemokratiet nu kommer på bedre tanker, og hvis regeringen nu er interesseret i at sigte efter forenkling og billiggørelse af hele vor velfærdspolitik, ja, så tilsiger venstre vor postive interesse heri.

Bernhard Baunsgaard: Alene for at der ikke skal herske tvivl om det, skal jeg benytte lejligheden til at meddele, at vi stemmer for finanslovforslaget som helhed, sådan som det er bemærket af adskillige ordførere at det jo er parlamentarisk skik her i landet. Vi gør det, selv om der er skåret ned på bistanden til u-landene, hvilket vi beklager og ikke mener er tilrådeligt for det rige Danmark. Vi er i denne forbindelse: Westergaard Andersen, Meta Ditzel, Skovmand, Overgaard Nielsen, K. Helveg Petersen, Else-Merete Ross og mig selv.

Niels Helveg Petersen: Jeg vil gerne til indledning citere, hvad jeg på mit partis vegne sagde den 1. juni 1972 under tredje behandling af tillægsbevillingslovforslaget, sp. 6770:

> „Det forekommer os, at regeringen med denne politik“,
> altså den økonomiske politik,
> „har anbragt en tidsindstillet bombe i vor økonomi; der starter i 1972-73 en voldsom stigning i priser, lønninger og omkostninger, bomben tikker, så alle kan høre det, den eksploderer i 1973, men regeringen har foreløbig valgt at lade, som om den ikke kan høre det.“

Dette citat er kun anført for at dokumentere, at det ikke kan komme som nogen overraskelse for nogen, at der i dette forår er opstået et behov for et økonomisk indgreb. Disse udtalelser fremsat dengang var ikke frit opfundne, men byggede på de oplysninger, som vi havde fået af regeringen selv. Derfor er det med rette mange spørger: hvorfor hastede det pludselig, hvorfor al dramatikken, hvorfor de natlige møder for at gøre noget, som man længe havde vidst skulle gøres? Og svaret er, at det havde alt sammen ikke været nødvendigt, hvis regeringen i tide havde lyttet til de advarsler, der blev fremsat. Så havde man undgået dramatikken, og så havde man også undgået at skulle skære så dybt på visse områder, som der nu er et behov for. Det er derfor for dårligt, når folketinget i hast tvinges til at gennemføre det, som har kunnet forudses i meget lang tid.

Dertil kommer, at de indgreb, som regeringen nu lægger op til, kommer for sent, og at det er for lidt. Konjunkturopsvinget i vor økonomi har en sådan kraft, at de besparelser, der her gennemføres, kun får en forholdsvis ringe reel virkning på det økonomiske forløb og ikke vil være tilstrækkelige til at forhindre, at regeringen igen, inden den nye finanslov er mange måneder gammel, skal gennemføre en ny stramning i den økonomiske politik.

Man kan så spørge: skal dette ske ved en ny gang besparelser eller ved nye skatter?

[Niels Helveg Petersen.]

Ja, jeg må jo nærmest forstå på regeringens holdning under denne debat, at besparelsesmulighederne er udtømt, og at vi derfor kan regne med, at den nødvendige senere stramning, som må gennemføres, skal ske ad skattevejen.

Finansministeren blev i går ifølge referater meget fortørnet, da han blev spurgt om regeringens fremtidsplaner på det beskatningsmæssige område. Det er der overhovedet ingen grund til at blive fornærmet over. I budgetredegørelsen for november 1972 kan vi læse, at hvis de offentlige udgifter til køb af varer og tjenesteydelser stiger blot med 3½ pct., vil dette som en uundgåelig konsekvens have en stærkt stigende skattebyrde.

Nu stiger de offentlige udgifter til dette med 5½ pct., hvoraf man vel så må slutte, at den uundgåelige konsekvens bliver en meget stærkt stigende skattebyrde. Det er det, der er perspektivet, og derfor er det, som regeringen gennemfører, ikke tilstrækkeligt. Den samlede efterspørgsel vil efter regeringens skøn stige med ca. 7 pct., hvilket ikke er foreneligt med hensynet til en rimelig udvikling på betalingsbalancen.

Regeringens eget skøn er da også, at betalingsbalancen i indeværende år vil forringes med 2-2½ milliard kr. Vi har før haft underskud på betalingsbalancen af den størrelse, som regeringen nu forudser for dette år, men vi har aldrig haft så stærk en stigning i underskuddet, og denne stigning skal ses just på baggrund af, at vi i dette år er blevet medlem af EF, hvad der ubestrideligt giver det danske samfund en fordel på 2 milliarder kr. Vi har hidtil haft i årevis den undskyldning for vores betalingsbalanceunderskud, at vi ikke var medlem af fællesmarkedet; den gælder ikke mere. Vi skal altså sammenholde en forøgelse af vores indtægter på ca. 2 milliarder kr. med en forringelse af vores betalingsbalance på 2-2½ milliard kr. Dette tilsammen indebærer i det realøkonomiske forløb en forringelse af vores betalingsbalance af størrelsesordenen 4-4½ milliard kr.

Vi skulle have haft et pusterum, sagde man, da man gennemførte importafgiften. Det var hensigten, et pusterum, så man kunne gennemføre et sporskifte. Det var, hvad man sagde. Virkeligheden blev, at importafgiften gav regeringen nogle penge i en kort stund. Dem har man brugt, men virkningen på betalingsbalancen blev en stakket glæde. Det lunede, så længe det varede.

Der er nu behov for en opbremsning, fordi det økonomiske forløb har kørt for længe uden indgreb. Jeg vil gerne her fremhæve det ejendommelige i, at der gennemføres en opbremsning ved kun at anvende det ene sæt hjul; vi bremser kun op på den ene halvdel af den offentlige sektor. Vi har i udvalget rejst spørgsmålet om opbremsning også over for kommuner og selvejende institutioner og siger herom i den af venstre og det radikale venstre fremlagte spareplan, at ved en yderligere begrænsning af de kommunale investeringer såvel i det kommende som i det efterfølgende finansår skal der være mulighed for at opnå yderligere besparelser.

Kommuner og selvejende institutioner har tilsammen anlægsudgifter, der er det dobbelte af, hvad staten har, men disse anlægsudgifter holdes urørt i regeringens forslag, og regeringen har afvist at gå ind i en diskussion omkring dette problem.

Jeg vil gerne sige om dette problem, at det selvsagt ikke i sig selv er overhovedet ønskværdigt med indgreb over for kommunale anlægsudgifter på dette tidspunkt. De er planlagt, de har været på budgetterne i lang tid, og det vil føles uretfærdigt i kommunerne, i kommunalbestyrelserne, hvis man greb ind på dette tidspunkt. Det, jeg siger her, er ikke ment som et angreb over for kommuner eller kommunalbestyrelser, men ene som en konstatering af, at hvis vi skal styre den offentlige sektor, er en opbremsning på det statslige område ikke tilstrækkelig, kan ikke gennemføres alene ved at bremse på den ene halvdel, tilmed den halvdel, hvor væksten er nedbragt. Og der er noget bagvendt i, at de store besparelsesanstrengelser udfolder sig over for de områder, hvor der ikke er nogen vækst, men på de områder, hvor væksten især i driftsudgifterne er meget stærk, holder man sig tilbage.

Det er med stor beklagelse, vi konstaterer, at regeringen på grund af sit nære samarbejde med SF forhindres i at gøre, hvad forstandige socialdemokrater her i salen og ude i landet anser for at være både nødven-

[Niels Helveg Petersen.]
digt og rigtigt at gøre i den nuværende situation. Jeg tror, at man i denne kendsgerning, i et samarbejdsmønster her i salen, som ikke er egnet til at løse de opgaver, der ligger for, skal se den væsentligste forklaring på, den væsentligste årsag til det voldsomme røre, der er i befolkningen i disse måneder.

Dagmar Andreasen: Efter hr. Lysholt Hansens tale kan jeg ikke holde nogle bemærkninger tilbage.

Hr. Lysholt Hansen talte mange og pæne ord om at overføre arbejdskraft fra hjemmemarkedet til eksporterhverv og om at eksportere det, som vi hidtil har beholdt herhjemme, især parcelhusene, som vi bygger. Men hr. Lysholt Hansen kender jo udmærket erhvervslivet indefra, og han ved, at produktion er andet og mere end et spørgsmål om arbejdskraft. Der er noget, der hedder lyst og initiativ til at sætte i gang, men initiativ, investeringslyst og investeringsevne er ikke konstante størrelser. Det er størrelser, der påvirkes af den lovgivning, der sker her i huset, men også af det sindelag over for erhvervslivet, som der gives udtryk for fra flertallet til og med.

Hvad hjælper det, at handelsministeren har gode initiativer, når finansministeren mere end opvejer virkningerne. Ud over de generende love, der allerede er vedtaget, er der bebudet forringede afskrivningsregler for erhvervslivet, større selskabsskat og større formueskat. Jeg er selvfølgelig ikke i tvivl om, at det er SF, der har inspireret til disse love, men det bliver det i grunden ikke bedre af.

Til SF vil jeg sige: hr. Poul Dam har, jeg tror de sidste 3, måske 4 år holdt udmærkede finanslovstaler, som jeg offentligt har rost, finanslovstaler, der lod forstå, at hr. Poul Dam ved, at det danske samfund har uudnyttede muligheder for at producere sig ud af betalingsbalanceunderskuddet. Men der er ingen sammenhæng imellem det, hr. Poul Dam hidtil har sagt, og de handlinger, der kommer fra SF-gruppens side. Det er min personlige opfattelse, at man ved anvendt psykologi kunne fremme produktionen, men det ville jo altså forudsætte, at man holder op med at plukke æglæggerne af politiske grunde, så går de nemlig ud af æglægningen, selv om de måske nok overlever.

Jeg kunne vel egentlig acceptere denne erhvervsfjendtlige politik fra SFs side, hvis man ikke ville den økonomiske vækst; men SF holder sig jo aldrig tilbage, men står i første række, når offentligt forbrug skal sættes i vejret. Jeg har egentlig aldrig rigtig kunnet finde ud af, om flertallet af SF ikke forstod sammenhængen eller det er rent taktisk politik. Jeg har hidtil tænkt: gid det dog var det første, for manglende indsigt er jo egentlig mere hæderligt, end at man ikke gør det, som man ved er rigtigt.

Men jeg vil nok sige, at efter at jeg har hørt hr. Lütkens tale her i dag, tyder det på, at der i hvert fald er en god del manglende forståelse. Hr. Lütken sagde, at da der var fuld beskæftigelse, var der ingen grund til, at de tidligere bebudede forøgelser af maskinafskrivningerne blev gennemført. Ja men, herregud, det er jo lige omvendt, for hvis vi havde masser af arbejdsløshed, gjorde det jo ikke så meget, om man kørte med trillebør. Men når vi nu har så svært ved at spare i dette hus og der er et så eklatant misforhold imellem vor produktion og vort forbrug, ville det da være knaldgodt, hvis vi i stedet for satte os til at producere noget mere med det samme mandskab, og én af vejene til at gøre det er jo netop at give de producerende bedre maskiner og en mere avanceret teknik. Og det kunne man gøre ved at animere til at fremskynde det tidspunkt, hvor de producerende virksomheder anskaffer disse maskiner og denne avancerede teknik, nemlig ved at lade dem få en større del af afskrivningerne i anskaffelsesåret, for man kan jo til syvende og sidst alligevel kun afskrive det, som maskinerne koster i anskaffelse.

I de år, jeg har været med i folketinget, har man stort set brugt 1 eller 2 dage om året til at snakke om besparelser i, og alle andre dage har man snakket om at sætte de offentlige udgifter i vejret. Men den tid, man har brugt på at diskutere, hvordan man skulle få bagt et større brød, er så minimal, at den næsten ikke er til at få øje på. Jeg har ventet på nu hvert år, at man aktivt skulle gå ind i arbejdet på at sætte indtjeningen for samfundet i vejret. Der er jo masser af måder at føre en aktiv erhvervspolitik på, og det haster. Jeg har lyst til at

[Dagmar Andreasen.]
sige med Tordenskjold: hvad dælen nøler I efter?

Morten Lange: Fru Dagmar Andreasen og hr. Niels Helveg Petersen benytter denne sene eftermiddagstime til at rette et beskedent angreb på socialistisk folkeparti. De ved ikke, om vi er tåber eller ondsindede, og vi er i hvert fald den forkerte partner for regeringen; og det må de da gerne mene.

Jeg tror nok, vi skal se lidt nærmere på spørgsmålet. Nu var fru Dagmar Andreasen så elskværdig gennem sit sidste indlæg på overbevisende måde at dokumentere sin mangel på indsigt i, hvornår det er rimeligt at anvende afskrivningsregler i økonomien. Det kender vi udmærket godt fra dengang, man for alvor satte det ind, da vi virkelig trængte til en sådan lovgivning under én eller anden type, og hvor daværende statsminister Viggo Kampmann tog nogle ganske interessant initiativer. I øjeblikket er der ikke nogen fornuftig økonomisk anledning til det, og det hjælper altså ikke i den anledning at skælde socialistisk folkeparti ud for tåbelighed, for det er en af den slags ting, som virker lidt boomerangagtigt.

Men i virkeligheden er den debat, vi har i dag, måske nok mere bekymrende end blot det, at vi selvfølgelig kommer ud for de sædvanlige små overfald på hinanden. Jeg tror i virkeligheden, at vi står over for et problem, som pløjer dybere, end vi er kommet til det. Vi har valgt den for et folketing så sædvanlige, næsten traditionelle form, at nu er der et eller andet, der skal bremses op, nu skal der spares, og man skal helst bremse på alle fire hjul, forstod jeg på hr. Niels Helveg Petersen. Det er jo det, man gør i en katastrofesituation, bremser så hårdt som muligt, og så håber, at bilen ikke skrider ud, hvilket jo meget tit er et resultat af sådan en voldsom opbremsning. Jeg indrømmer, at jo mere ensartet man bremser på hjulene, jo sikrere bliver man stående på vejen, men alligevel, billedet er stadig væk præget af dette panikagtige forsøg på at holde igen i stedet for at sikre, at udviklingen får det rigtige forløb.

Det er det, det drejer sig om, og det er dér, vi er kommet i vanskeligheder, for vi bruger i vid udstrækning en lang serie af traditionelle midler. Jeg tror, det var fru Grethe Philip, der meget rigtigt gjorde opmærksom på, at en lang række af de tangenter, vi plejer at spille på, ja, de slår altså ikke an længere, vi har slidt dem op, eller vi er ved vor alliance med De europæiske Fællesskaber kommet i den situation, at vi enten ikke kan bruge dem eller måske kun bruge dem svagere, end vi tidligere kunne.

Vi er vel også kommet i den situation, at de sædvanlige metoder, vi har brugt til udnyttelse af en række skattemekanismer, nu er udnyttet til sådan en højde, at unddragelse efterhånden bliver så profitabel, at det bliver en folkesport, som man ikke kan bebrejde folk så forfærdelig meget, selv om vi naturligvis bør gøre det i stadig mere og mere bistre vendinger og true dem med at blive hængt i Varde galge, eller hvor det nu ellers er man forlyster sig med at hænge folk, der overtræder de regler, vi sætter herinde. Vi må bare konstatere, at selv om vi truer folk med ild og brand, har vi brugt denne del af vort klaviatur så hårdt, at vi må overveje, om det i virkeligheden ikke er sådan, at vi står ved et vendepunkt i vor økonomiske politik, hvor man må finde på helt andre metoder.

Det er derfor, det måske er en lykke, at regeringen i højere grad, end det har været tilfældet i lange tider, har allieret sig med socialistisk folkeparti, for det er jo netop dér, vi fra vor side gerne vil sætte ind. Vi vil gerne finde frem til nogle nye politisk-økonomiske metoder, måske også nogle, som ikke er opfundet af denne særlige profet i økonomien, professor Keynes, som vel nok har lyst op over den mere, skal vi sige fremskridtsvenlige del af den økonomisk-politiske debat. Der er nok nyere midler, vi må anvende, og det har distraheret mig en hel del, at vi i den diskussion, vi har haft i dag, i forbløffende ringe grad har hæftet os ved det, som forekommer mig at være en af de helt centrale mekanismer, som vi må have styr på, hvis vi skal styre noget som helst, nemlig inflationsmekanismen, som er en gammel socialdemokratisk kærlighed. Der har altid været en mild inflationskærlighed i socialdemokratiet, og så længe inflationen lå på 1 pct. eller 2 pct., er det såmænd også meget muligt, at det er nogenlunde sundt. Men inflationen er i de senere år blevet så meget forstærket, at den efter min opfattelse nok er den mest distraherende af de

[Morten Lange.]

økonomiske faktorer, vi har med at gøre, og det er ikke noget, socialistisk folkeparti har patent på. Tidligere ministre i De europæiske Fællesskaber har talt længe om, at nu skulle de gøre noget ved sagen, hvorpå de skiltes og fandt ud af, at de ikke vidste, hvad de skulle gøre, og det er altså bare det, der ikke er nok. Det første punkt i bekæmpelsen af onder er at erkende dem, men det næste punkt, som uvægerlig må følge på, er at gøre noget ved dem, og det er altså ved denne side af sagen, socialistisk folkeparti mener at vi har den væsentligste opgave i den økonomiske debat i dag.

Vi har stillet en række forslag i den forbindelse. Regeringen har udtalt sin sympati for en række af dem, og jeg håber, det efterhånden vil stramme sig sammen til et mønster, som virkelig vil sætte ind imod inflationen, som ikke alene er generende for landets økonomi i al almindelighed, men også er meget generende for en lang række af de fordelingspolitiske forsøg, vi gør på at skaffe os en mere rimelig fordeling af velstanden i Danmark.

Samtidig tror jeg, at vi skal se med betydelig interesse på mulighederne i det problemkompleks, der kommer frem i forbindelse med diskussionen om det økonomiske demokrati. Vi har haft en regeringsskitse på bordet, som ligger i form af et lovforslag, og regeringen har efter min opfattelse med rette sagt, at det kan nok trænge til at blive vendt en gang endnu, inden man finder den endelige løsning. Jeg tror, det hænger meget udmærket sammen med, at hvis vi tænker tilstrækkelig klart i forbindelse med økonomisk demokrati, vil vi herigennem få nye muligheder for en kapitalstyring, som jo er noget, som vi i og for sig med en lang række af vore foranstaltninger prøver på, og noget, som efterhånden ligefrem er ved at være et populært udtryk, endog Arbejdsgiverforeningens og Industrirådets medlemmer bruger det såmænd en gang imellem uden endda at have forbandelser i stemmen. Det er formodentlig en helt klar nødvendighed i det samfund, vi lever i, at finde frem til bedre midler dér, og vi har fået et kapitalmarkedsråd, som skulle gøre et eller andet i den retning. Det har, så vidt jeg ved, holdt ét møde eller to, men de virkelige styringsmekanismer hænger formodentlig sammen med, at vi simpelt hen skal lægge grundlaget for den økonomiske struktur i landet om, og det er dér, det økonomiske demokrati for alvor må komme ind i betragtningen, dér, hvor det kan give en nyorientering af vores muligheder for at styre økonomien.

Sandheden er nok omtrent på det lag, at vi har en stadig stigende samfundskontrol over økonomien. Den bliver mere og mere udviklet. Ved hver enkelt lov, vi vedtager herinde, bliver der i virkeligheden en bid mere styring. Men samtidig med at denne fremadskridende udvikling sker, sikrer vi os ikke, at resten af vores økonomi samtidig følger med ind i styringen, og det bliver i stigende grad farligt, at en stor del af den danske økonomi har disse liberalistiske muligheder for ikke at komme ind i en rationel sammenkædning med de foranstaltninger, vi træffer i øvrigt for vores økonomi.

Jeg tror, det er hele den side af sagen, vi må ind på, ellers vil vi komme i den situation, at vi i stigende grad bliver nødt til at følge hr. Niels Helveg Petersens meget lidt interessante opfordring til, at nu skal vi bremse. Det kan aldrig nogen sinde være en politisk hovedopgave at bremse. Det kan være en politisk nødaktion, og det kan være en rimelighed at gøre det i en sektor eller et par sektorer en gang imellem for at få udviklingen til at blive harmonisk, noget kan løbe fra andet. Sådan kan der jo være mange fornuftige finstyringsmekanismer, men i det øjeblik bremsningen, selve det at standse tingene, bliver hovedsloganet, som det selvfølgelig har været for det konservative folkeparti — det skal det jo være — og som har så udmærket illustreret sig i de ændringsforslag til finanslovforslaget, som vi har stemt ned til formiddag til alt held, er det en form for bremsning, som ikke fører dette land videre, og som i sin realitet faktisk gør os stadig fattigere, måske med en bedre balanceret økonomi, men fattigere, og det har aldrig været målet for socialistisk folkeparti. Det skal man i hvert fald huske, når man tager en bedømmelse af regeringen og dens valg af partner.

Jeg tror, vi står over for et vendepunkt i dansk politik, hvor vi kommer til den erkendelse, at de fleste af de ting, som vi klassisk mere eller mindre har arbejdet med alle sammen og mere eller mindre måske oven i købet troet på var brugbare, ikke dur, at det

[Morten Lange.]
er nye politiske mekanismer, der skal til. Socialistisk folkeparti har ydet nogle ganske beskedne bidrag i den forbindelse til lidt af en nytænkning, og jeg håber, at det kommende år må blive præget af dem. Ellers har vi et meget enkelt perspektiv, så kan vi se frem til næste års nedskæringsdebat, som bliver lige så interessant som denne her, lige så panisk og med lige så få resultater, thi i denne sag må man vælge side. Man kan enten være konservativ, bremse hårdt op, redde et eller andet ved en sådan opbremsning og derigennem ikke have nået nogen nydannelse, ingen nyskabelse og ingen vej fremad. Eller man kan vælge den anden side og med en klog finstyring håbe på, at man er i stand til at etablere den nye økonomiske styringsmekanisme, som virkelig vil give os nye muligheder, og jeg tror, den i vid udstrækning bygger på, at vi erkender, at mange af de mekanismer, som i dag styrer vores økonomi, og som først og fremmest karakteriseres ved en voldsom inflationsudvikling, er dem, vi skal kontrollere. Kan vi det, så kan vi styre mere, og det er ganske og aldeles meget større penge end dem, vi sidder og prøver på at klare i en, to, tre eller fire sparerunder med alle de ubehageligheder, denne form for politik medfører.

(Kort bemærkning).

Dagmar Andreasen: Hr. Morten Lange sagde i sit svar til mig, at tiden ikke var inde til forøgede investeringer, det var den derimod i 1957. Men hr. Morten Lange glemte bare at give mig en forklaring på, hvorfor den ikke var det. Jeg vil gerne stille det direkte spørgsmål til hr. Morten Lange: hvis man ved at få hævet afskrivningsreglerne til 40 pct. kunne få et firma til at købe en maskine i Tyskland, som de køber på en 36 måneders veksel, og som erstatter 10 mand i produktionen, har de så gjort en handling, der ville være gavnlig for den situation, som Danmark står i i øjeblikket?

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Dette hypotetiske eksempel vil jeg gerne besvare, hvis jeg får en analyse af den pågældende virksomheds udnyttelse af den maskine, dens indvirkning på eksportmulighederne og mange andre gode ting. Men fru Dagmar Andreasen var bare så uheldig i sin replik til mig ikke at få fat i, hvad jeg havde sagt, nemlig at på nuværende tidspunkt er det ikke fornødent med en forøgelse af afskrivningsmulighederne for at fremme investeringerne. Jeg sagde intet som helst om, at investeringerne ikke burde tage til. Det er så udmærket, hvis de gør det. Det er bare ikke nødvendigt at anspore dem med yderligere fordele på afskrivningsreglerne. Det er noget, man gør, når det har knebet rigtig gevaldigt med at skabe arbejdspladser, og det var derfor, man i sin tid valgte den vej. I dag er den ikke aktuel og ikke nødvendig.

(Kort bemærkning).

Dagmar Andreasen: Hr. Morten Lange må jo forstå, at i et privatøkonomisk eller markedsdirigeret samfund vil intet firma drømme om at investere i denne maskine, hvis ikke den giver en afkastning, som de mener er forsvarlig. Den usikkerhed, der er forbundet med investering, kan opvejes af, at man det første år får en 40 pct. afskrivning; og om man så i øvrigt erstatter import på hjemmemarkedet eller går ud i eksport er i og for sig ligegyldigt,

Så kørte hr. Morten Lange i sin argumentation for, at man ikke havde brug for disse investeringer, fordi der var fuld beskæftigelse, på denne gamle tese om, at det, det hele drejer sig om, er at skabe fuld beskæftigelse. Ja, det har det før gjort. I dag drejer det sig om at producere mest muligt pr. mand, for vi har mangel på arbejdskraft. Den offentlige sektor har jo brug for det hele.

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Den offentlige sektor har naturligvis ikke brug for det hele, og det er velkendt, at en masse firmaer her i Danmark har investeret i maskiner, fordi afskrivningsreglerne var gode, og derefter har hensat disse maskiner i den papkasse, hvori de stod så smukt, da de kom. Den slags eksempler bliver vi overrendt med af kritikere og med rette. Denne marginale afskrivningsmulighed er naturligvis den, der kan lokke til at købe maskiner, hvis virkelige nødvendighed ikke er så stor, som den sædvanlige afskrivning hjemler til. Derfor vil jeg nok

[Morten Lange.]
tro, at den sikkert styrede fabrik vil finde, at de ganske pæne afskrivningsregler, vi i øjeblikket har, er tilfredsstillende og udmærkede til det, som kan komme ind i en rationel drift. Det, man ville tilskynde til i øjeblikket ved at hæve afskrivningsreglerne, ville i virkeligheden være nogle marginalinvesteringer, hvis fornuft kunne være i højeste grad diskutabel som f. eks. det fuldstændig hovedløse eksempel, jeg fik, og som intet menneske kan tage stilling til.

(Kort bemærkning).

Dagmar Andreasen: Hr. Morten Lange, det er jo ikke rigtigt, at nogen mennesker kan tjene penge på at købe en maskine og stille den bort i en papkasse. Det er noget, man bruger i den politiske agitation, og det er kommet det danske samfund dyrt at stå, at man har kørt på disse afskrivningsregler og fortalt folk, at det var skattefiduser. Det eneste, det er, er udsættelse af beskatning, og jeg tror, at samfundet ville være tjent med, at man lod de producerende virksomheder fremskynde det tidspunkt, da man automatiserede, i stedet for at udskyde det.

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Jeg bliver nødt til at gentage, at det forekommer mig, at de afskrivningsregler, vi har i øjeblikket, er gunstige, og det er et tvivlsspørgsmål, om man skal lave dem yderligere gunstige. Jeg har ikke brugt det udtryk om dem, at de var skattefiduser, jeg har derimod konstateret, at hvis man laver yderligere afskrivningsmuligheder, kan de næsten bruges til det, for så bliver afskrivningsmulighederne efterhånden så store i forhold til de årlige konjunkturs-vingninger inden for et bestemt regnskab, at man kan få fornemmelsen af, at folk kan føle sig fristet til noget, som har mere skattemæssige end produktionsmæssige årsager, og det var måske det, der skulle undgås.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen: Ja, det er ikke, fordi jeg føler trang til sådan set at blande mig i debatten om denne i øvrigt meget interessante detalje, men jeg synes, det er lidt synd, at fru Dagmar Andreasen bruger så megen tid på at fravriste hr. Morten Lange den åbenbart dybtfølte tanke hos ham, at efter at Danmark er kommet i EF, behøver vort erhvervsliv ikke andre tilskyndelser til at investere kraftigere end før end den, at nu er vi i EF.

Første næstformand *(Grete Hækkerup):* Hr. Morten Lange har ordet for en kort bemærkning, og derefter henstiller jeg, at vi slutter med de korte bemærkninger og går videre i talerrækken.

Morten Lange: Hr. Erhard Jakobsen har formodentlig kendskab til nationaløkonomi og ved, at vi i øjeblikket verden over er inde i en forholdsvis gunstig højkonjunktur, som har ramt EF-lande og ikke EF-lande, og det har formodentlig derfor ikke nogen særlig relation til EF, når jeg kom med de indlæg, jeg gjorde. Jeg har ikke haft nogen som helst grund til at tro, det var det, der hang sammen. Derimod gjorde jeg opmærksom på, at vort medlemskab af EF havde begrænset vore muligheder for at udnytte en række af de økonomiske styringsregler, som vi hidtil har haft.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen: Jeg beklager selvfølgelig, at hr. Morten Lange ikke har forstået sagen til bunds, men alle andre, der følger med i erhvervslivets udvikling, ved da, at det ikke bare er en almindelig højkonjunktur, der har fået dansk erhvervsliv til at investere kraftigt. Enhver ved bl. a. fra erhvervslivets egne udtalelser, og de ved det trods alt bedre, end hr. Morten Lange ved det, at det er netop forventningen om at komme i EF og derefter, at vi faktisk kom i EF, der har gjort det interessant for erhvervslivet at investere, og det er sikkerheden for de markedsbetingelser, man nu har, der har gjort, at man investerer så kraftigt, som man gør. Her bygger jeg ikke på, hvad hr. Morten Lange tror eller ikke tror, her bygger jeg på folk, der ved meget mere om det, nemlig erhvervslivets egne ledere.

Første næstformand *(Grete Hækkerup):* Det må være slut med de korte bemærkninger. En ganske kort bemærkning til hr. Morten Lange.

Morten Lange: Min tro på erhvervslivet som profeter kan ligge på et ret lille sted.

Moses Olsen: Jeg vil komme med et ganske kort indlæg vedrørende Grønland i denne debat, og generelt vil jeg for Grønlands vedkommende først sige, at når vi nu er enige herinde i tinget, hvor mærkeligt det end lyder, om, at det er nødvendigt at spare på den offentlige sektor, så finder jeg det rimeligt, at Grønland kommer med ind i besparelsesbestræbelserne i et rimeligt omfang, idet vi simpelt hen ikke kommer uden om, at det ville være uansvarligt at kræve, at vi står uden for besparelsesmulighederne i Grønland. Det er naturligvis ikke behageligt for nogen at blive ramt af besparelser eller udskydelser, men jeg håber, at de eventuelle yderligere besparelser, der kunne komme, ikke i urimeligt omfang går ud over bevillinger til erhvervsformål og skoleformål, og jeg vil her pege på, at skolevæsenets driftsudgifter på forhånd synes at være utilstrækkelige og synes at være spændt til bristepunktet for tiden.

Jeg har konstateret, at det er yderst vanskeligt på nuværende tidspunkt at få noget som helst konkret at vide om, hvilke yderligere besparelser eller nedskæringer der kan ventes i de grønlandske bevillinger til anlægsarbejder f. eks. i indeværende år som led i besparelsesbestræbelserne.

Når jeg bl. a. går ind for reguleringskontoen, gør jeg det på baggrund af en forventning om, at spareforslagene vedrørende udskydelse af statslige bygge- og anlægsarbejder og almindelig reduktion af statens rammebevillinger for Grønlands vedkommende vil være så fleksibelt anlagt, at nødvendige justeringer vil være mulige hen ad vejen. Jeg vil sætte pris på at få tilsagn fra regeringen om, at en sådan fleksibilitet vil præge eventuelle indgreb i bevillingerne til Grønland i forbindelse med reguleringskontoen.

Det kunne være fristende at blande sig i den almindelige debat, og det, jeg til slut vil sige, er, at for Grønlands vedkommende synes jeg der i givet fald kan findes nogle besparelsesmuligheder inden for den offentlige sektor ved forsøg på rationalisering af en række statslige institutioner i Grønland. Jeg har før, jeg tror, det var sidste år under finanslovdebatten, nævnt muligheden af at få gennemgået Grønlands tekniske Organisations regnskaber og hele institutionen som sådan for at finde mulige rationaliseringer dér som en begyndelse til offentlige besparelser i Grønland. Det er jo sådan, at de priser, som Grønlands tekniske Organisation forlanger for f. eks. reparation af materiel til fiskeri o.s.v., langtfra harmonerer med de indtægter, som mange fiskere har, og hvis man gennem en rationalisering af institutionen kan komme til det punkt, hvor stigningen i priserne på reparationer o.s.v. ikke er så stor, som den har været indtil nu, mener jeg, at meget er nået.

Indenrigsministeren *(Egon Jensen):* Både hr. Lysholt Hansen og fru Grethe Philip har været inde på spørgsmålet om sygehusbyggeriet, og jeg tror, at alle i denne sal må være interesseret i, at vores sundhedsvæsen og det, der skal bygges, gøres billigst muligt, og at de investeringer, der skal anvendes, anvendes fornuftigst muligt. Jeg vil gerne sige, at man skal passe på i diskussionen om sygehusbyggeriet ikke at generalisere ud fra et enkelt og meget dyrt eksempel på, hvad sygehusbyggeri kan føre til. Jeg kunne meget let anvise forskellige eksempler på fornuftigt sygehusbyggeri, for heldigvis ligger det sådan, at der landet over er fornuftigt sygehusbyggeri.

Når jeg siger disse ting, er det bl. a. på grund af et samråd i finansudvalget og på grund af forskellige oplysninger, jeg senere har set om et sygehusbyggeri i Tyskland, der kostede 80.000 DM pr. seng, mens et sygehusbyggeri i Sverige på et lidt pænere plan kostede 800.000 sv. kr. pr. seng. Det er meget, meget vanskeligt at foretage sammenligninger, og derfor skal man

[Indenrigsministeren.]
være inde i de enkelte sygehusbyggerier, dels deres standard, dels deres formål, for virkelig at kunne sammenligne.

Men det, som jeg forstod at hr. Lysholt Hansen og fru Grethe Philip var inde på, var spørgsmålet om ansvarsfordelingen, når det drejer sig om sygehusbyggeriet, og her vil jeg meget gerne klart understrege, at når indenrigsministeriet og sundhedsstyrelsen har udsendt vejledende retningslinjer, ligger der ikke deri, at man skal bygge mammutsygehuse nogen steder her i landet, der ligger bare i de vejledende retningslinjer, at man skal bruge pengene fornuftigst muligt i den forstand, at man ikke kan have et udbygget sygehus i hver enkelt kommune, men må samle specialerne på et enkelt hovedsygehus inden for det enkelte amt. Der har altså ikke fra sundhedsstyrelsens side eller indenrigsministeriets side ligget noget påbud om, at man nu skal til at bygge mammutsygehuse, men man skal anvende pengene fornuftigst muligt.

Man har også været inde på spørgsmålet om ansvaret for investeringerne, og her vil jeg gerne understrege, at når opførelsen af et sygehus er godkendt og man i store træk har taget stilling til behovet for det, er ansvaret for opførelsen, udgifterne og planeringen udelukkende det enkelte amtsråds landet over, og det tror jeg i og for sig heller ikke noget amtsråd vil løbe fra. Jeg har fuld tillid til dem, men jeg har også en fornemmelse af, at de på mange områder mangler vejledning, når de står over for lægevidenskabelig ekspertise og anden ekspertise. Derfor så jeg gerne — og jeg forstår, at finansudvalgets formand også har været inde på det — at vi fandt udvej for at få det, vi kalder et dansk sygehusinstitut, der fik mulighed for virkelig at rådgive og vejlede og dermed gøre det muligt at anvende mange af de penge, som må til, på den mest hensigtsmæssige måde for sundhedsvæsenet.

Så var hr. Niels Helveg Petersen inde på spørgsmålet om amtskommuners og primærkommuners lidt flotte anvendelse af deres ressourcer. Må jeg i den forbindelse sige, at det kan være en subjektiv vurdering, i hvilket omfang man flotter sig, men man skal bare ikke forbigå den kendsgerning, at vi her i folketinget gang på gang har lagt nye opgaver ud dels til amtskommuner, dels til primærkommuner og sagt: det er jeres opgave at løse dem. Og man kan ikke stille regnskabet op og sige, at man har dobbeltinvesteringer på det område i forhold til staten, for opgaverne, som vi har lagt ud, er simpelt hen dobbelt så store. Jeg har tillid til, at man ikke rundt omkring i landet synes, at det ligefrem er særlig morsomt at ødsle med pengene.

Må jeg så gøre den slutbemærkning, at når staten skal spare, er det klart, at den øvrige offentlige virksomhed også må spare, og det er jeg helt overbevist om at man også er indstillet på både i amtskommuner og i primærkommuner, hvor man i forvejen vånder sig under meget af det, som vi i forvejen har lagt ud til dem.

Økonomi- og budgetministeren *(Per Hækkerup):* Jeg vil gerne først sige til hr. Moses Olsen, at jeg var glad for hans bemærkninger om, at man i Grønland ville have forståelse for, at når der skal gennemføres besparelser på de offentlige anlægsbudgetter, må det også omfatte Grønland. Jeg vil gerne forsikre ham for, at vi i udøvelsen af de konkrete spareforanstaltninger med hensyn til Grønland som med hensyn til andre områder vil gennemføre dem på en fleksibel måde, sådan at vi ødelægger mindst muligt ved de besparelser, der skal gennemføres.

Så skal jeg i øvrigt ikke blande mig i den interessante debat imellem hr. Morten Lange og fru Dagmar Andreasen — ja, det var vist kun de to, der drøftede spørgsmålet. Jeg synes, det var en udmærket finanslovordførertale, hr. Morten Lange holdt, med interessante aspekter, vidsyn o.s.v.; jeg må erkende, at den nød jeg virkelig. At den så pindede ud i en diskussion om afskrivningsregler, synes jeg faktisk var lidt synd, og fru Dagmar Andreasen må altså tage æren for, at det skete på den måde.

Men jeg vil da gerne sige til fru Dagmar Andreasen, at nu har lovforslaget om, at disse afskrivningsregler skulle gennemføres, ligget på folketingets bord siden november, og hvis det radikale venstre havde været interesseret i det, havde det været gennemført for længe siden. Derfor forstår jeg ikke denne pludselige interesse nu, hvor vi er kommet ind i en anden konjunkturpolitisk situation, hvor vi står over for at skulle spare, og hvor vi derfor i hvert fald ikke mener

[Økonomi- og budgetministeren.]
det er rigtigt at anvende disse hundreder af millioner kr. til en ekstra afskrivningslettelse i den kommende tid for maskininvesteringer, så meget desto mindre som investeringerne i de senere måneder er steget ganske stærkt på dette område, så der ikke er behov for en ekstra stimulans. Jeg må ærlig talt sige, at jeg forstår slet ikke fru Dagmar Andreasens bemærkninger, for for det første kunne hun have fået det før, og for det andet er det fuldstændig overflødigt nu. Men sådan er der så meget, man undrer sig over i politik.

Så vil jeg gerne sige til en af de øvrige mange ordførere for det radikale venstre, hr. Niels Helveg Petersen, at han havde jo en ganske pudsig bemærkning. Se, hvis vi får en stigning i betalingsbalanceunderskuddet i 1973 på et sted omkring 2½ milliard kr., så er det altså i forhold til 1972 en stigning fra 700 mill. kr. til 2½ milliard kr. Vi har været højere oppe med betalingsbalanceunderskuddet, siger hr. Niels Helveg Petersen. Det er skam rigtigt. Den regering, han støttede så energisk, nåede op på 4 milliarder kr., men vi har aldrig haft så stor en stigning. Nej, det tror da pokker. Når vi har haft så stort et fald fra 1971 til 1972 som fra 3,1 milliard til 700 millioner kr., og man så på grund af, at dette delvis skyldtes midlertidige faktorer, får en stigning, er det da givet, at den så bliver forholdsmæssig stor. Jeg vil råde hr. Niels Helveg Petersen til at lære forholdstalsregning, hvis ikke han allerede har lært det, men blot glemt det.

Så vil jeg sige til hr. Niels Helveg Petersen, at i det vi har opstillet — og det forstår jeg det radikale venstre er enig i — med hensyn til, hvorledes den langsigtede sparevirksomhed skal fungere, indgår som et af leddene samarbejdet imellem staten og kommunerne. Vi har gennemført dette samarbejde, og vi har for 1973-74 aftalt med kommunerne en mindre investeringsvirksomhed. Nu kan man sige, at dette er ikke nok, men vi har aftalt det, og som hr. Niels Helveg Petersen siger, vil det være vanskeligt nu at komme og lave om på den aftale, fordi man har truffet dispositioner i tillid til aftalen. Men vi har samtidig påbegyndt og er langt inde i drøftelser med kommunerne om et almindeligt budgetsamarbejde, hvor hovedsynspunktet er det, at den økonomiske politik, som staten anlægger, og som vedrører statens anlægsvirksomhed og statens driftsudgifter, på tilsvarende måde skal gennemføres i kommunerne, således at vi ikke risikerer, at hvis vi foretager foranstaltninger fra statens side af den ene eller den anden art, så foretager kommunerne foranstaltninger af den modsatte art og derved modvirker det, der var hensigten. Men jeg tror, hr. Niels Helveg Petersen vil være enig med mig i, at det trods alt er bedre at få et frivilligt samarbejde med de kommunale organisationer, det vil sige, at det hviler på deres tilslutning til det, vi foreslår eller forhandler os frem til. Det diktat, man foretog under den tidligere regering, tror jeg har skabt megen bitterhed rundt omkring i kommunerne, og jeg tror, det er fornuftigt af hensyn til den administrative udførelse af de vedtagelser, vi bliver enige om, at det sker gennem et frivilligt samarbejde med de kommunale organisationer. Så langt det overhovedet er gørligt, mener jeg, vi skal tilstræbe det.

Til hr. Nyboe Andersen vil jeg gerne sige, at jeg skal ikke kommentere spørgsmålet om overenskomstforhandlingerne og det mæglingsforslag, der nu er stillet. Jeg går ud fra, at statsministeren vil gøre nogle bemærkninger herom. Men jeg vil gerne sige, at det vil naturligvis have virkning på statens finanser. Det vil formentlig have både en positiv og en negativ virkning på statens finanser, som i det store og hele for det private arbejdsmarkeds vedkommende betyder, at der ikke sker nogen forskydning. Hvis mæglingsforslaget skulle danne udgangspunkt for, at man fra de offentligt ansattes side opnår en bedre situation, eller hvad man nu vil kalde det, end den, vi mener der er basis for, vil det kunne have en negativ virkning på statens finanspolitik. Jeg vil da gerne studere mæglingsforslaget nærmere, det har jeg ikke haft mulighed for, men indtil videre forekommer det mig ikke, at der i dette skulle ligge noget, som begrunder, at vi ikke skulle kunne føre forhandlingerne med de offentligt ansattes organisationer. I øjeblikket fører vi dem altså med tjenestemændene på et andet grundlag end det, vi hidtil har haft. Jeg skal i øvrigt ikke indlade mig i en debat om enkeltheder med hr. Nyboe Andersen.

Så vil jeg gerne sige, at de ordførertaler,

[Økonomi- og budgetministeren.]

der har været holdt, har jo været fredsommelige både i formen og delvis også i indholdet, og det synes jeg i og for sig er meget behageligt. Jeg mener ikke, det er tidspunktet, hvor vi skal grave grøfterne dybere, end de blev gravet, som følge af at vi ikke enedes om en samlet spareplan, som kunne omfatte flere partier.

Der har været klaget over behandlingen af spareforslagene, man har ikke haft tid i udvalgene til at arbejde med dem. Jeg vil da gerne sige, at i det spareoplæg, vi kom med fra regeringen den 9. februar, hvor det konkrete tal kun var disse berømte 142 mill. kr., lå der i et 12 punkts program, hvis jeg husker rigtigt, en opfordring til oppositionen om at fremkomme med deres synspunkter vedrørende en række væsentlige problemer. Men dem fik vi ikke, og jeg fik den besked, det tror jeg da jeg kan sige uden at genere formanden for udvalget alt for meget, at der ville ikke komme gang i disse drøftelser i udvalget, hvis ikke regeringen mødte frem med et udbygget konkret forslag, også med den politiske risiko, der knyttede sig hertil. Det førte altså til, at vi kom med det. Det kom måske lidt sent, ja vel, men andre var jo heller ikke hurtigere trods opfordringer fra vor side. Så vidt jeg erindrer, lå det sådan, at den 7., 8. og 9. marts kom de sådan lidt mere omfattende forslag, og så kan man jo diskutere, hvem der kom først, og hvem der kom sidst, og hvor meget det betød, at man var én eller to dage før eller efter den anden. Jeg tror ikke, det har været afgørende for forhandlingsforløbet, det vil jeg gerne sige.

Men der var jo en vilje til i udvalget at arbejde med tingene, og det gjorde udvalget også, og jeg har da været hidkaldt til mangfoldige samråd, hvor vi har drøftet en række problemer, skaffet oplysninger frem osv., som har kunnet belyse spørgsmålene. Men da man på en række områder erkendte, at det, det politisk-økonomiske udvalg kunne nå frem til, kun kunne være en målsætning for, hvad der skulle gennemføres — jeg tænker her f. eks. på det boligpolitiske område — og at de egentlige drøftelser om den langsigtede boligpolitik selvfølgelig skulle foregå i det boligpolitiske udvalg og ikke i det politik-økonomiske udvalg, så siger det sig selv, at så måtte nogle af tallene blive runde, og så måtte tallene blive uspecificerede. Det har jeg da forstået, at man i og for sig fra alle sider måtte erkende, og det førte altså til, at vi opstillede vores reguleringsreserve, ligesom det radikale venstre og venstre opstillede deres reguleringsreserve, hvor vi kunne konstatere ca. 500 mill. kr.s forskel i størrelsen, men vist ikke i princippet om, at man skulle have en reguleringsreserve, hvis enkeltheder var ukendte og senere skulle udformes i lovgivning eller i administrativ praksis. Jeg kan da godt være enig i, at det var beklageligt, at man ikke havde længere tid, men ansvaret herfor mener jeg at vi kan dele alle sammen, det kan man ikke ensidigt lægge på regeringen.

Dernæst vil jeg gerne sige — og jeg skal prøve på ikke at gøre det alt for polemisk, men jeg synes, det bør siges for den historiske sandheds skyld, som det så smukt hedder, når man skal sige noget ubehageligt — at regeringen fremlagde sine spareforslag til forhandling. Vi fremlagde et spareforslag den 8. marts med forskellige områder, som ud fra vort synspunkt var overordentlig følsomme. Vi konstaterede, at det radikale venstre og venstre mødte frem med et spareforslag på ca. 1½ milliard kr. De konservative var jo på himmelflugt med besparelserne, til gengæld var de meget luftige netop som følge af, at det var en himmelflugt. Vi gjorde da det, at vi prøvede at gennemgå vort forslag igen for at nå frem til noget, der kunne være et tilbud om forhandling med venstre og det radikale venstre, og vi mødte frem med et forslag på 1.100 mill. kr. Men dårlig nok lå det på bordet, før de to partier sprang fra 1.500 mill. kr. op til 2 milliarder kr., og jeg er stensikker på, at var vi kommet med 1½ milliard kr., så var man hoppet op på 2½ millard kr. eller havde nærmet sig de konservative på 3 milliarder kr., for vi havde et stærkt indtryk af, at man ville ikke indgå et forlig med S og SF. Jeg tror i og for sig ikke, man havde noget imod at skyde de konservative lidt ud i mørket, men man ville ikke politisk binde sig til et forlig med regeringen og SF. Derfor måtte vi erkende, at hvis sagerne ikke skulle trækkes yderligere i langdrag, så vi ikke nåede noget som helst, måtte vi skyde en hvid pind efter det bredere forlig, som vi virkelig havde håbet skulle blive muligt, og sikre os en tilslutning til det, som vi fandt

[Økonomi- og budgetministeren.]
var politisk rimeligt og gennemførligt, i et samarbejde med SF.

Vi erkender alle nødvendigheden af besparelser, og det er da også regeringens hensigt at fortsætte bestræbelserne for at spare. Nu står vi over for den runde, hvor det, der er vedtaget her i dag, skal føres ud i livet, og det skal gøres omgående, for ellers får det ikke indflydelse i 1973-74, sådan som det er hensigten at det skal have. Men derudover vil vi arbejde videre med den lange række af problemer, hvis virkninger på det offentliges udgiftsniveau kun kan vise sig efterhånden, men som jeg er enig i er aldeles afgørende for, hvorledes stigningstakten bliver i de offentlige udgifter. Det er det, der er trukket op i vores forslag af 21. marts, som er medtaget i beretningen fra det politisk-økonomiske udvalg. Jeg går ud fra, at jeg ikke behøver at gentage, hvad der står heri, men det vedrører en række områder, hvor vi allerede er inde i forhandlinger, og hvor vi derfor regner med, at vi i løbet af på visse områder kort tid, på andre områder længere tid kan nå frem til at formulere besparelsesforanstaltninger, som vil komme til at virke formentlig først i 1974-75.

Der er i dag vedtaget besparelser på godt 1 milliard kr. ud over den milliard kr., vi havde sparet, inden finanslovsforslaget blev fremsat, men det plejer man jo at skubbe væk i debatten. I virkeligheden indebærer det, vi har forelagt, i forhold til budgetoverslagene en besparelse på 2 milliarder kr. Men når man skal vurdere, om denne milliard kr. er nok, mener jeg, det ville være urigtigt at vurdere det alene på basis af 1973-74. Det, der er vores forslag, er jo, at besparelsen for 1974-75 skal vokse fra denne godt 1 milliard kr. til ca. 3 milliarder kr., og når man taler om, at det gælder om at skabe en anden atmosfære, det gælder om at vende en stemningsbølge, det gælder om at vinde folks forståelse for det her, så tror jeg ikke, at det allervigtigste er, om det er 1 milliard eller det er 1,5 milliard kr. i år i forhold til den almindelige udvikling i Danmark, men om det er en linje, der fortsættes med større besparelser i det og de kommende år, således at stigningen i de offentlige udgifter virkelig bliver reduceret. Det er dér, erhvervslivets tillid til regeringen og folketinget kommer til at finde sin afgørelse. Hvis man virkelig får tillid til, at dette sker, så vil erhvervslivet, så vil bankverdenen, så vil finansverdenen også tro på, at dette er noget, der er holdbart, og så vil vi kunne fortsætte den udvikling af investeringer m. v., som skal til for at holde vores produktion, produktivitet, eksport osv. på det niveau, vi har i dag.

Så vil jeg da gerne om dette generelt sige, at man skal ikke glemme, at da vi kom til, var vi med ret stor fart på vej ind i en arbejdsløshedsøkonomi, og vi fandt det som vores første opgave at vende det til en økonomi, der sigtede på fuld beskæftigelse. Vi vidste godt, at det naturligvis ville betyde en vis udvidelse af de offentlige udgifter, men jeg kan forsikre alle folketingets ærede medlemmer om, hvis det skulle være nødvendigt, at det er regeringens faste vilje at sætte hensynet til beskæftigelsen som nummer et i den økonomiske politik, og så må de øvrige sider af den økonomiske politik indrettes derefter, selv om det måske betyder, at vi i visse tilfælde bliver nødt til at gribe til temmelig kraftige midler for at opretholde balancen i den økonomiske politik. Vi vil ikke acceptere en politik, hvor regulatoren er arbejdsløshed, og derfor har vi gennemført en politik, hvor arbejdsløsheden i dag er så lav som, ja, jeg kan ikke sige ingen sinde, men man skal i hvert fald mange, mange år tilbage for at finde en tilsvarende lav arbejdsløshed. Danmark er ikke et fallitbo i dag. Hvis man prøver at læse den økonomiske oversigt, hvad viser den så? Den viser, at man for 1973 regner med i faste priser en samlet stigning i bruttonationalproduktet på 7 pct. Jeg siger det også til fru Dagmar Andreasen, som jo nærmest mente, det var ved at gå den modsatte vej. Der er produktion i gang, der er produktivitet i gang, der sker noget økonomisk i dette samfund, som er til gavn for os alle sammen, og derfor skal vi ikke prøve at bilde offentligheden eller hinanden ind, at det er skidt. Der er ting, der skal rettes, der er ting, der skal ændres, det kan vi diskutere med megen fryd og gør det også i dag.

Fru Grete Philip spurgte direkte: i hvor høj grad er der disponeret over lovreserven? I den forbindelse har man talt om, hvorvidt vi nu skulle have et sabbatår, jeg tror, det var hr. K. Helveg Petersen, der var oppe og tale om, at han for 4 eller 5 år siden havde

[Økonomi- og budgetministeren.]

drøftet sabbatår. Jeg tror, det er helt forkert, hvis man forestiller sig, at man kan sætte en samfundsmæssig udvikling i stå i et år. Det hører en fortidig tankegang til at tro det. Man kan ikke standse alting i 1 år i et samfund, et samfund er en levende mekanisme, der udvikler sig. Men det, vi kan gøre, er at være meget mere kritiske med hensyn til det, vi fra den offentlige sektors side sætter i gang, og regeringen har besluttet, og det er også tilkendegivet i det politisk-økonomiske udvalg, at vi på basis af oversigter, vi skal have fra de enkelte ministre i løbet af denne og den kommende måned, vil føre en stærkt tilbageholdende politik med hensyn til lovgivning, der er udgiftkrævende. Men det ville være helt urimeligt, om man sagde: alt skal standses.

Jeg vil gerne sige, når fru Grete Philip spørger, om lovreserven er opbrugt: ja, den er praktisk taget opbrugt. Men det er jo sådan med lovreserverne, at virkningerne af den lovgivning, man gennemfører, først og fremmest kommer til at vise sig året senere. Det skal man altså tage med i sin betragtning, når man vurdere det, der sker her. Gennemfører vi lovgivning af udgiftkrævende karakter i 1973-74, vil det i langt de fleste tilfælde først komme til at virke i 1974-75, og det skal vi naturligsvis have med i erindringen. Alle Danmarks problemer er jo ikke overstået, når vi passerer datoen den 1. april 1974. Vi vil stadig have nogle tilbage i 1974-75, som også vedrører den offentlige udgiftspolitik, men det er vi altså helt opmærksomme på.

De mange rigtige betragtninger, som fru Grete Philip og andre ordførere gjorde gældende, skal jeg ikke nærmere kommentere. Jeg vil kun sige til hr. Lütken, der talte om kapitalstyring og andre ressourcer, at det at styre kapitalanvendelsen, hvis man ikke vil have en direkte planmæssig dirigering, der utvivlsomt kun ville komme til at omfatte under alle omstændigheder en del af kapitalanbringelsen, er en meget kompliceret affære. Det bliver de indirekte metoder i kapitalstyringen, som kommer til at blive de afgørende for ressourceanvendelsen, og det er stadig opfattelsen hos os, at ressourceanvendelsen, som både omfatter kapital og arbejdskraft, skal søges dirigeret over kapitalmarkedet og ikke over arbejdsmarkedet, og at metoden over kapitalmarkedet nødvendigvis i første række og aldeles afgørende må blive de indirekte styringsmekanismer. Jeg tror, man, hvis man gik til en direkte styring, ville komme til at gribe ind på en sådan måde i erhvervslivets og erhvervsvirksomhedernes dispositioner, at det ville have særdeles ugunstige virkninger for produktionslivets ugenerede forløb, men det, at det sker med indirekte midler, gør det naturligvis ikke mindre påkrævet nøje at overveje disse problemer.

Vi er fra regeringens side særdeles villige til at drøfte disse spørgsmål også i den kommende tid med det politisk-økonomiske udvalg.

(Kort bemærkning).

Hilmar Baunsgaard: Den højtærede økonomiminister meddelte, at han gerne ville yde et bidrag til at klarlægge den historiske sandhed, og når man skal gøre en sådan bestræbelse, er det som regel fremmende for den historiske sandhed, at man holder sig til kendsgerningerne og ikke til egne formodninger og gætterier.

Når økonomiministeren siger, at venstre og radikale ikke ville et forlig med socialdemokratiet og SF, så ved økonomiministeren ikke noget om det. Han har en formodning, men en formodning hos økonomiministeren er ingen historisk sandhed.

Må jeg så sige, at det, økonomiministeren burde interessere sig for, når han vil vurdere, hvorfor der ikke kunne blive det, han kalder et forlig, er ikke besparelserne, det har afstemningerne vist i dag, men det, at der er en væsensforskellig vurdering af, hvad der skal til i den øjeblikkelige økonomiske situation. Hvor socialdemokratiet og SF mener, at det yder et bidrag til at rette den nuværende økonomiske situation op at kræve 500-600 mill. kr. mere op i nye skatter, havde vi andre den opfattelse, at det just ikke er nye skatter, men besparelser ud over dem, regeringen og SF kunne stå model til, der skulle til. Se, det ligner mere en historisk sandhed, når man skal finde frem til, hvorfor der ikke blev det, man kalder et forlig, mellem disse partier, at der er denne diametralt modsatte opfattelse af, hvad si-

[Hilmar Baunsgaard.]
tuationen kalder på. Det er i øjeblikket ikke nye skatter, men ekstra besparelser ud over dem, som regeringen har foreslået.

Der er altså en principiel forskel i vurderingen, og det er den, vi skal have nævnt, for at den historiske sandhed kan være så velbeskrevet som muligt.

Så vil jeg gerne sige til økonomiministeren, som sagde til hr. K. Helveg Petersen, at man ikke kan sætte samfundet i stå: Nej, det er der heller ingen der ønsker, men jeg tror, vi alle skal erkende, at der i de seneste år er gennemført så mange reformer, at vi har brug for en reformpause for at få dem, vi har vedtaget, til at fungere, og det tror jeg økonomiministeren kommer til at medvirke til — med eller uden lyst.

(Kort bemærkning).

Nyboe Andersen: Det er også et bidrag til opklaring af den historiske sandhed om dette forløb.

Den afgørende dato i disse forhandlinger er efter min opfattelse mandag den 19. marts. Den dag diskuterede vi i det politisk-økonomiske udvalg den økonomiske oversigt, som vi så for første gang, og deraf fremgik jo de tal, som ministeren lige har nævnt for os, nemlig at vi i 1973 ville få en stigning i den samlede efterspørgsel på ikke mindre end 7 pct., hvilket vil sige et par milliarder kr.s større stigning i den samlede efterspørgsel, end vi havde i fjor, og at vi også ville få et par milliarder kr. i øget underskud på betalingsbalancen. Vi måtte ud fra disse tal mene, at det udspil, vi havde foretaget, var for svagt, og på et tidspunkt, da vi ikke kendte noget til, hvad regeringens kommende udspil ville være, gik vi i gang med at forøge vores oplæg op imod disse 2 milliarder kr., som vi måtte skønne var nødvendigt for at få fjernet den overskydende efterspørgsel.

Samme aften skete der det, at den socialdemokratiske gruppe holdt møde og hr. Orla Møller i den sene fjersynsavis benyttede lejligheden til meget stærkt at betone, at det var en absolut betingelse fra socialdemokratisk side for ethvert forlig, at de skatteforslag, man havde fremlagt, hørte med til forliget. Hr. Orla Møller vidste, at dette var det samme som at sige til os andre: det er ikke jer, vi ønkser at indgå dette forlig med, det er SF, vi sigter mod et forlig med. Jeg tog mit bestik, da jeg hørte den udtalelse i fjernsynet, og sagde: all right, så er det altså ikke meningen, at vi skal have et forlig på midten, så er det et forlig til venstre side, man sigter mod.

Økonomi- og budgetministeren *(Per Hækkerup):* Nu er det jo ganske interessant, at de forslag til beskatning, som ligger i vores skitse og i vores plan fra 21. marts, ikke vedrører indeværende budgetår, men for deres praktiske virkning vil have skæringsdatoen 1. januar. Kun i meget begrænsede tilfælde vil det komme til at vedrøre budgetåret 1973-74. Det er altså noget, der hænger sammen med spareplanen for 1974-75, hvor vi foreslår besparelser på ca. 3 milliarder kr., men samtidig siger: der er sådanne skævheder i skattelovgivningen, at de bør rettes op og ajourføres, når man kommer med en sådan sparebuket til befolkningen i øvrigt. Og det mener jeg da godt at de radikale og venstre kunne have været tjent med at diskutere igennem med os i hvert fald, for jeg kan da ikke tænke mig, at man blankt ville afvise, at der skulle være visse områder, hvor en beskatninglovgivning var fornuftig som et supplement til sparelovgivninge, ikke mindst fordi man herigennem i hvert fald gør det betydelig mere sandsynligt, at man kan undgå at røre ved de almindelige skatter her i landet, og hvis man kan røre ved dem, så i nedadgående retning, men det sidste vil jeg være meget forsigtig med at love, her overlader jeg løfterne til de konservative. Men en realistisk politik mener jeg måtte have ført til, at det radikale venstre og venstre i hvert fald ville være gået ind i drøftelser med os om disse beskatningsspørgsmål.

Statsministeren *(Anker Jørgensen):* Jeg vil gerne gøre nogle generelle betragtninger om de spare- og finanspolitiske problemer, der nu har været debatteret her i dag, og som egentlig har været debatteret hele folketingssamlingen igennem.

Jeg tror, det er vigtigt at slå fast, at den særlige politiske atmosfære, der har været omkring behandlingen af dette finanslovforslag og de sparebestræbelser, der har været knyttet dertil, måske har bidraget til en

[Statsministeren.]
fejlagtig opfattelse af landets økonomiske situation. Derfor vil jeg gerne understrege, at de problemer, vi har arbejdet med, først og fremmest hænger sammen med, at der har åbnet sig nye og positive perspektiver for dansk økonomi. Det er noget, som i sig selv er lovende, men den nye situation kræver, at vi tilpasser vor økonomiske politik og herunder også vor finanspolitik.

Jeg vil også gerne minde om, at vi endnu i 1971 havde et underskud på betalingsbalancen på over 3 milliarder kr., samtidig med at vi på årsbasis havde en arbejdsløshed på over 4 pct. Det mener vi i regeringen er for meget, og denne klemme er vi jo bragt ud af i 1972. Underskuddet på betalingsbalancen blev i 1972 bragt ned, så langt ned, at man ikke med rimelighed kan tale om noget akut betalingsbalanceproblem i 1972.

Samtidig er beskæftigelsen steget så meget, at ledigheden ifølge skønnene i den økonomiske oversigt nu er nede på, hvad der svarer til en årsledighed på 2½-3 pct. Jeg kan også oplyse, at februartallet for arbejdsløsheden viste den laveste arbejdsløshed siden 1910. Jeg kan også nævne, at en by som Hanstholm for ganske nylig for første gang i sin historie kunne konstatere, at man ikke havde ledig arbejdskraft.

Denne udvikling hænger i høj grad sammen med de nye og positive perspektiver, der har åbnet sig for vor økonomi. Der har i 1972 været en mærkbar konjunkturopgang på vore udenlandske markeder, og den er kommet både industrieksporten og landbrugseksporten til gode. Afsætningen er steget og dermed også eksporterhvervenes indtjening.

Men denne udvikling har også trukket bevægelser med sig i den indenlandske efterspørgsel, som kan true den videre udvikling, såfremt vi ikke i tide formår at styre denne udvikling og holde den inden for rimelige rammer. Den højere beskæftigelse og den stigende indtjening i eksporterhvervene trækker en tendens til forøgelse af forbruget med sig. Samtidig animerer den til en forøgelse af investeringerne både i landbruget og i byerhvervene. Og lægger vi hertil den stigning i boligbyggeriet, som vi har set, først og fremmest i parcelhusbyggeriet, ved vi, at vi står over for en fortsat stigende efterspørgsel.

Det er stillet over for dette behov for en stramning af finanspolitikken, at regeringen har draget nogle yderligere konklusioner, en stramning, som ikke måtte ske igennem en forhøjelse af udskrivningen af den almindelige skat på indkomst og forbrug. Vi havde allerede i efteråret givet udtryk for, at vi ikke fandt, det var rimeligt at øge skatteudskrivningen. Det var i konsekvens af denne indstilling, at vi skaffede udvej for en nedsættelse af folkepensionsbidraget på 2 pct. netop for at neutralisere en del af stigningen i de kommunale skatter. Og lad mig tilføje, at regeringen er positivt indstillet over for at skabe muligheder for efterhånden at lette beskatningen af mellemindkomster, som efterhånden er ramt ganske hårdt. Vi mener, at det solide grundlag for en sådan politik er mere langsigtet planlægning af de offentlige udgifter, en planlægning og prioritering, som må omfatte både stat, kommuner og amter.

Det var dog ikke uden betænkeligheder, vi gik til at stille forslag om nedskæringer på statens budget af det omfang, der her er tale om. Vi vidste jo, at kortsigtede besparelser har taget en betydelig plads i de senere års finanspolitik, og at vi ikke kunne gå ret meget videre ad den vej, uden at det kom til at gøre ondt. At denne vurdering var rigtig, har vi vel alle tydeligt set i de sidste par uger. Vi erkendte imidlertid nødvendigheden af at komme med forslag til betydelige nedskæringer, hvis vi skulle undgå skatteforhøjelser. Derfor indarbejdede vi i selve finanslovforslaget nedskæringer på 1 milliard kr., som vi supplerede op, så vi, som det nu er bekendt, nåede op på en ekstra milliard kr., altså i alt 2 milliarder kr.

Når man nu bagefter ser på de forslag, der efterhånden blev fremlagt af regeringen og de 3 oppositionspartier til højre i salen, må man konstatere, at de et meget langt stykke lå tæt op ad hinanden. Hvorfor blev der så ikke tale om et egentligt forlig?

De tre partier angiver jo som en af årsagerne, at regeringens forslag ikke var vidtgående nok. Deroverfor må vi pege på, at der ikke fra de tre partiers side kom supplerende forslag, som vi fandt var rimelige eller socialt forsvarlige. Hvad var det da, man foreslog? Ja, man ville nedskære f. eks. statens bygge- og boligfond med ca. 60 mill. kr. Man ville også skære over 200 mill. kr. væk

[Statsministeren.]
ved at forringe den sygedagpengeordning, som også i dag har været diskuteret, og som netop nu skal træde i kraft. Det er den tendens, der lå i disse konkrete forslag og i de store uspecificerede besparelser i øvrigt, som regeringen ikke kunne acceptere.

Den anden grund, man har fremført fra oppositionens side, er, at man ikke kunne acceptere de forslag om særlige skatteforhøjelser, som var med i regeringens forslag, og som netop nu blev diskuteret igen. Vi må imidlertid fastholde, at når vi skærer dybt på områder, som ikke helt kan undgå at berøre de svagere stillede i samfundet, så er det rimeligt, at vi samtidig inddrager de grupper, som har en bedre økonomisk bærekraft.

For der har, som økonomi- og budgetministeren sagde det, været tale om en skæv udvikling i beskatningen. Når vi i løbet af en kort årrække f. eks. har flerdoblet indkomst- og forbrugsskatterne, mens selskabsbeskatningen og formueskatten kun har vist en meget begrænset stigning, ja, så må det være rimeligt at foretage en beskeden justering på disse områder. Derfor mener jeg ikke, at hr. Hilmar Baunsgaard og hr. Nyboe Andersen har ret i deres betragtninger. Det er nogle ganske rimelige ændringer, vi her lægger op til.

Vi fandt det heller ikke rimeligt i den øjeblikkelige finansielle situation at skride til en yderligere — og jeg understreger yderligere — forbedring af de i forvejen meget liberale afskrivningsregler. Jeg vil også godt understrege: ikke i den øjeblikkelige finansielle situation.

Lad mig til slut pege på den lære, jeg mener vi bør drage af de problemer, vi har været stillet over for. Udviklingen på bygge- og boligområdet peger efter regeringens opfattelse i retning af, at der er et behov for meget hurtigt at få fastlagt en langsigtet boligpolitik. Problemerne skal jo nu forhandles i folketingets boligudvalg, og jeg skal ikke her gå i enkeltheder, men blot pege på nogle af de punkter, som er væsentlige for regeringen.

For det første må der ske en reduktion af de meget betydelige direkte og indirekte tilskud, der ydes til bygge- og boligsektoren. Herom er der vist meget udbredt enighed i salen. For det andet må vi sikre en ligelig behandling af alle boligformer. For det tredje bør vi tage fat på de områder, hvor de nuværende forhold synes at nære inflationstendenser. For det fjerde må vi lægge vægt på, at der skabes mulighed for et tilstrækkeligt almennyttigt byggeri til en leje, som befolkningen kan betale, og at der samtidig fortsat — jeg siger udtrykkeligt fortsat — skal være mulighed for, at så mange som muligt kan få eget hus, hvis de ønsker det.

Der må tages store sociale og menneskelige hensyn i boligpolitikken. Regeringen og socialdemokratiet har ikke ønske om at medvirke til ændringer af en sådan karakter, at de tvinger folk til at flytte fra deres bolig, hvad enten der er tale om en lejlighed eller et parcelhus.

Den anden lære, vi har draget, er, at omfattende, kortsigtede besparelser eller nedskæringer er et meget uhensigtmæssigt instrument. Heri er jeg ganske enig med fru Grethe Philip, der også var inde på den betragtning. Vi bør sætte alle kræfter ind på at undgå den slags i fremtiden. Derfor lægger vi afgørende vægt på, at vi nu i stedet koncentrerer os om at sikre en bedre planlægning og prioritering på længere sigt. Men denne bestræbelse indgik, som økonomi- og budgetministeren har peget på det, i virkeligheden også med stor vægt allerede i regeringens oplæg af 9. februar, og jeg kan egentlig godt beklage, at interessen for de kortsigtede besparelser blev så dominerende, at disse langsigtede betræbelser ligesom gled i baggrunden. Det er nemlig her, de egentlige perspektiver ligger. Jeg ved godt, at der tidligere har været talt en del om disse tanker. Regeringens udspil er imidlertid et forsøg på at iklæde tankerne kød og blod, og vi håber, at alle folketingets partier

[Statsministeren.]
vil bidrage til, at disse bestræbelser kan bære frugt.

Hr. Hans Kjær har stillet mig et spørgsmål, og det lød omtrent således: indeholder aftalen med socialistisk folkeparti en forpligtelse over for SF til ikke at komme med flere besparelser? Jeg kan sige, at der ligger ikke nogen egentlig aftale ud over, at regeringen har fremlagt sine spareplaner, som jo igen er revideret, bl. a. efter drøftelser i det politisk-økonomiske udvalg. Disse spareplaner, som altså er et resultat af flere runder, og som har givet resultatet på to gange 1 milliard kr., er tilrådt af socialistisk folkeparti. Der ligger hverken mere eller mindre i dette i forholdet til socialistisk folkeparti.

Der har i debatten været fremdraget begreberne „lovstop" og „lovpause" og også på det sidste en gammel vending, nemlig at vi på det lovgivningsmæssige område skulle have et „sabbatår". Jeg vil gerne understrege som et udtryk for, hvad regeringen mener om disse ting, at vi erkender, menneskene ikke kan følge med i den udvikling, der foregår, og menneskene er såmænd også politikerne. Men på den anden side, udviklingen kan ikke og skal ikke stoppes. Jeg tror derfor, det er rigtigt at bruge et andet udtryk end „lovstop", nemlig begrebet „en opbremsning med hensyn til udgiftkrævende lovgivning", og især lægge vægt på, ikke at vi skal stoppe, men at vi skal køre i et lavere gear. Jeg tror, det må være linjen. Vi erkender, at der er behov for en opbremsning, at køre i et lavere gear, men det er urealistisk — og også at falde i den anden grøft — nu at sige, at der skal være tale om et egentligt lovstop.

Jeg vil også gerne benytte lejligheden til at sige om den politik, regeringen har ført i den periode, som vi indtil nu har gennemlevet, og som også vil komme til at præge den tid, der er tilbage af folketingssamlingen, at det er en politik til gavn for den jævne befolkning. Vi har skærpet arveafgiften. Vi har lavet en særlig beskatning, fordi vi finder det nødvendigt at have øgede indtægter til staten, i form af en særlig afgift på fast egendom. Vi har skærpet skattekontrolloven, således at vi kan modvirke de alt for mange skatteunddragelser. Vi har også, og det har været diskuteret heftigt, stillet forslag om en udvidelse af postgirokontoret, hvorved en større service for de offentligt ansatte fremmmes. Vi har fremmet et forslag om arbejderbeskyttelse, om sikkerhedsrepræsentanternes tryghed, og vi har fremsat forslag om en revision af arbejdsretslovgivningen. Vi har også i sidste samling med virkning fra den 1. april gennemført den omdiskuterede dagpengereform. Vort forslag om økonomisk demokrati, som jo har vækket samtlige borgerlige blades lederskribenter til en voldsom dåd, er også et udslag af, at regeringen agter at fremme lovgivning og forslag og en politik i det hele taget, som er til gavn for den almindelige befolkning. Det har været arbejdspladsproblemer, der også har præget denne samling.

Hr. Hans Kjær har stillet mig det spørgsmål, om der kom nogen ny sparerunde. Jeg tror, man må sige, at egentlige sparerunder er vi i denne omgang færdig med. Finanslovforslaget skal jo i dag endeligt vedtages, og derfor skal man nok ikke vente de store ændringer på dette område.

Hr. Hans Kjær har også spurgt, om vi sigter mod højere skatter, herunder også højere moms. Jeg kan sige, at regeringen sigter ikke imod det. Den begrænsning i de offentlige udgifter, som ligger i hele finanslovforslaget med dets forudgående sparerunder, er netop et udtryk for, at vi ikke sigter mod dette; tværtimod sigter vi imod at nå muligheder for at kunne nedsætte trækprocenten. Vi kan ikke love, at det vil ske, men vi vil i hvert fald sige, at vi sigter ikke imod nogen forhøjelse.

Der blev også spurgt, jeg tror, det var af hr. Christophersen og måske også af fru Grethe Philip, om ikke vi kunne få en afklaring med hensyn til udskrivningsprocenten, med hensyn til det udskrivningsbehov, der måtte være. Jeg kan sige, at regeringen ikke har ønske om, at der skal være en ekstraordinær folketingssamling i september måned. Vi mener, det er tilstrækkeligt og helt i orden, hvis disse problemer om udskrivningsprocent m. m. klares, når vi når frem til den ordinære samling, der jo begynder først i oktober.

Også den aktuelle situation på arbejdsmarkedet har været inddraget i debatten. Jeg vil gerne pege på den kendsgerning, at den meget omfattende konflikt, der i øjeblikket er løbende, ikke alene er en strejke, men også er en lockout. Det er dette, der er

[Statsministeren.]

årsag til, at konflikten er blevet så omfattende, som den er. Hr. Hans Kjær var inde på, at løsningen var, at man fremover etablerede, som de konservative har foreslået det, et særligt kontaktorgan. Jeg tror, man skal erkende, at de frie forhandlinger og den ret, som parterne har til, om nødvendigt, at etablere konflikt, når alt kommer til alt, med det ubehag, som det trods alt kan medføre, alligevel er den mest hensigtmæssige måde at klare arbejdsmarkedets problemer på i Danmark. Jeg tror ikke, jeg overdriver, når jeg siger, som en amerikansk arbejdsmarkedsekspert har gjort det i en bog, at Danmark har noget nær verdensrekord i arbejdsfred. Har vi ikke verdensrekorden, er det i hvert fald sikkert, at det danske arbejdsmarked er noget af det mest fredelige. Det skal man ikke glemme, fordi vi lige nu står i en situation, hvor vi forhåbentlig kun oplever en ganske kortvarig konflikt. Tager vi hele efterkrigsperioden, har der været konflikter i 1947, 1956, 1961 og nu altså i 1973. Konflikt er altså undtagelsen og bestemt ikke reglen.

Jeg synes, vi fra folketingets side skulle udtale — og i hvert fald vil jeg gerne på regeringens vegne udtale — glæde over, at arbejdsmarkedets parter hurtigt fandt sammen igen efter opfordring fra undertegnede, og at de også kunne finde frem til et mæglingsforslag. Det tyder jo på, at konflikter, når alle muligheder i øvrigt måtte være udtømt, er et middel til at presse parterne sammen for at prøve igen.

Hr. Nyboe Andersen har også kommenteret overenskomstsitutionen, og jeg kan sige, at jeg ikke alene mener, at mæglingsforslaget som helhed kan danne grundlag for arbejdsfred i de kommende to år, men også, at det protokollat, som de to parter på arbejdsmarkedet har underskrevet, er et protokollat, som vi må hilse med tilfredshed. Der står bl. a. i dette, at man vil virke for, at spørgsmål af interesse for arbejdsmarkedet nøje overvejes mellem de berørte parter, inden beslutning iværksættes. Jeg finder det værdifuldt, at parterne er enige herom, og mener også, at regeringen, den til enhver tid siddende regering, skal være villig til at forhandle med de to parter, før endelig beslutning om lovgivning fremmes. Det er en selvfølge, at der ikke heri kan ligge nogen binding for en regering eller folketinget, men alle parter må på den anden side være interesseret i, at parternes mening indgår i de politiske overvejelser.

Protokollatet siger også, at hovedorganisationerne på arbejdsmarkedet er enige om at anbefale regeringen, at der nedsættes en kommission om dyrtidsreguleringens fremtid. En sådan kommission bør omfatte repræsentanter for alle interesserede parter, og den skal inden næste overenskomstsituation søge afklaret, om dyrtidsreguleringen kan afløses af en anden form for lønregulering. Det mener jeg er et forslag, som vi bør tage positivt imod, og jeg vil derfor foreslå regeringen — og kan vel egentlig godt nu sige, at regeringen vil være indforstået med — at vi nedsætter en sådan kommission. De forskellige former for dyrtidsregulering har jo ofte givet anledning til debat i offentligheden, og det er derfor rimeligt at få undersøgt, om der er andre og måske bedre måder at løse problemerne omkring lønregulering på.

Hermed har jeg vel svaret på det spørgsmål, som hr. Nyboe Andersen har stillet til mig, og jeg kan yderligere sige, at jeg allerede i går har udsendt meddelelse om, at den holdning, jeg her giver udtryk for, er regeringens.

Jeg vil gerne udtale tilfredshed med, at arbejdsmarkedets parter, som jeg sagde det før, har fundet hinanden. Det har været en besværlig omgang, også en omgang, som har medført en konflikt, men det afgørende er alligevel, at man i fællesskab har fundet frem til en løsning.

Jeg vil egentlig også gerne udtale tilfredshed med den behandling, finanslovforslaget har fået. Der har vel nok på visse punkter — man kan vel godt sige visse centrale punkter — været meninger, som har delt salen; dog er det alligevel meget tydeligt, at da vi stemte om de enkelte ændringsforslag til finanslovforslaget, så var der en lang række, også en lang række væsentlige punkter, hvor flertallet var meget større end det flertal, som man ellers omtaler så venligt og så ofte. Det var et flertal, som nogle gange udstrakte sig til at omfatte hele salen.

Jeg vil udtale håbet om, at vi til trods for meningsforskelle alligevel kan samarbejde om at løse de økonomiske problemer.

Formanden: Vi går dernæst til anden omgang. Hr. Lysholt Hansen har ordet. *(Lysholt Hansen:* Jeg frafalder!).

Hans Kjær: Jeg må sige, at med respekt for, at det snart er 10 timer siden, vi begyndte på denne debat, så skal man ikke frygte, at jeg skal gå ind i en anden omgang som sådan; den vil jeg godt frafalde som hr. Lysholt Hansen. Det, der imidlertid kalder mig op, er det, statsministeren svarede på nogle spørgsmål fra mig. Nu var statsministeren ikke til stede i salen, da jeg stillede dem, og jeg kan forstå, at referatet har været lidt unøjagtigt, for det var, ligesom mit spørgsmål blev delt op i nogle runder. Jeg har ikke spurgt, om vi skulle have en ny sparerunde, og jeg har heller ikke spurgt, om regeringen sigtede på skatte- eller momsforhøjelser. Der er vel ingen regering, der nogen sinde vil sige: det sigter vi på. Sådan noget kunne jeg aldrig finde på at spørge om. Det, jeg gerne ville have at vide af stateministeren, var, om man, når — eller hvis, man kan jo blødgøre det; jeg sagde når, men så siger vi hvis — situationen i løbet af finansåret udvikler sig sådan, som jeg tror og mange frygter, at overophedning finder sted og det derfor alligevel bliver nødvendigt at foretage nye økonomiske indgreb, da vil gå til nye spareforhandlinger eller en ny sparerunde — som ikke er regeringens mål i sig selv, det har jeg for længst forstået — eller om der lå i det indgåede forlig med SF, at nu kunne der ikke spares mere i dette finansår, for så måtte svaret jo blive, at så måtte løsningen i stedet for blive skatter eller moms eller eventuelt begge dele. Jeg håber, statsministeren forstår forskellen på det, jeg spurgte om, og det, statsministeren svarede på. Det var ikke et spørgsmål om sigtet, det var et spørgsmål om, hvilken løsning regeringen ville gribe til, og om den er forhindret i at vælge frit.

Videre omtalte statsministeren, at jeg havde anbefalet det konservative forslag om et kontaktorgan på arbejdsmarkedet, og henviste til, at han troede mere på og var tilhænger af den frie forhandlingsret. Må jeg gøre opmærksom på, at vort forslag om et kontaktorgan ikke på nogen måde tilsigter at gribe ind i en fri forhandlingsret. Det tilsigter udelukkende, at regeringen er med i den frie forhandling, sådan at der i forbindelse med det, man gerne vil nå frem til, også kan tages samfundsøkonomiske hensyn, der kan sikre, at det, man gerne vil nå, kan ske på en mere realøkonomisk måde end i form af, at man pumper flere papirpenge ud, som finansministeren endda skal have størsteparten af igen. Jeg skal ikke gå længere ind i det, men skal henstille, at statsministeren sætter sig ind i det forslag, vi har fremsat; når han har gjort det, så tror jeg, at han har en positiv indstilling til at tage det under overvejelse.

Ninn-Hansen: Den opbremsning af lovgivningen her i tinget, som statsministeren omtalte, er ikke alene fornuftig, den er nødvendig. Den er nødvendig for, at dette ting kan få rimelige arbejdsvilkår, men det afgørende er selvfølgelig, at man indretter sig efter de muligheder, der er for, at en lovgivning kan slå igennem i befolkningen.

Jeg var lidt forundret over, at statsministeren efter at have nævnt denne opbremsning begyndte at remse op en række lovforslag, man alligevel ville have igennem. Ja men jeg tror slet ikke, statsministeren har ret i, at det er noget, der interesserer befolkningen, at man nu kommer med en hel masse nye love. Jeg tror, statsministeren ligesom vi andre har opdaget, at det, der er ønske om, er, at regeringen undlader at komme med alle disse nye vidtgående lovforslag, at man er tilbageholdende med reformer, som befolkningen ikke kan følge med i, at man sørger for at sikre en lovgivning herinde, så vi ikke udvider, men indskrænker det bureaukrati, vi har fået.

Statsministeren kender jo oppositionspartiernes stilling til den opbremsning, der kan foretages allerede i år. Jeg vil gerne have, hvis statsministeren vil knytte nogle bemærkninger til dette. Det er konkrete forslag, og det afgørende er jo ikke, at man taler om at bremse op eller lignende, men at regeringen allerede nu viser en vilje til at fjerne en række lovforslag, der i øjeblikket ligger i folketinget uden at gøre nogen som helst nytte, tværtimod, i arbejdet her, og som heller ikke vil gøre nytte, hvis de realiseres, men bare gøre administrationen større.

Vi havde for et år siden en debat her i dette høje ting, der vel med rette kunne betegnes som et rivegilde efter noget, der

[Ninn-Hansen.]

var blevet en fiasko. Det var den debat, der fandt sted efter kulegravningsudvalgets arbejde. Jeg ved ikke, om der var nogen af os, der havde særlig fornøjelse af den debat, der dengang fandt sted. Jeg tror det egentlig ikke, og jeg vil erkende som en af deltagerne i den, at jeg tror egentlig ikke, vi gjorde det særlig fornuftigt. For hvad blev tilbage, efter at vi havde prøvet på at udpege, hvem der havde ansvaret, og hvem der havde gjort dit og dat? Der blev tilbage det indtryk hos den befolkning, vi lovgiver for, at man måtte konstatere, at der altså ikke var gennemført noget af det, som vi alle havde sagt var nødvendigt. Og det er vel egentlig, når det kommer til stykket, det afgørende. Gør vi det, der er nødvendigt og rigtigt — så kan resten af debatten være så nogenlunde ligegyldig — eller gør vi det ikke?

Jeg synes, der måske har været nogle tendenser under denne finanslovdebat af tilsvarende art til at udpege de andre som dem, der havde urealistiske forslag, og fremhæve egne forslag. Ja men får vi noget særligt ud af det? Er det alligevel ikke rigtigere at pege på det positive, der dog har været — i modsætning til for et år siden under disse forhandlinger — at man nåede et vist resultat? Hvem der så har medvirket til resultatet, kan vi jo drøfte, men er det den diskussion, der har den store interesse? Selv om jeg politisk er ganske uenig med den regering, vi har, og navnlig med dens støtteparti, SF, så finder jeg det i hvert fald bedre, at vi er nået frem til at begrænse statens udgifter med 1 milliard kr. fremfor det, man stod med den 9. februar, da statsministeren var til samråd i det politisk-økonomiske udvalg og sagde, at vi skulle ikke have besparelser bortset fra de 142 mill. kr., der var talt om. Hvis besparelser er noget tilfredsstillende og noget, vi må erkende der er brug for, så er denne milliard kroner bedre end intet.

Med hensyn til behandlingsformen vil jeg sige: når partier her i salen om det konservative forslag har påstået, at det ikke var realistisk nok, så var det jo meget let for mig over for andre partier at sige: ja men hvor realistiske var så de ændringsforslag, der kom fra andre partier, ændringsforslag, der blev opfundet i løbet af en halv dags tid? Jeg har dog en vis tiltro til, at det, der er arbejdet med igennem et stykke tid —som det skete med den konservative plan, der var udarbejdet igennem et stykke tid og sammenarbejdet i gruppen — er der mere holdbarhed i end i de forslag, der pludselig kommer om besparelser på nye hundreder af millioner kroner fra anden side. Men jeg kan ikke se nogen særlig grund til at diskutere det, for det helt afgørende i den forbindelse er jo, at det ikke er den saglige uenighed, der er til stede, tværtimod. Jeg anerkender i allerhøjeste grad det samarbejde, der var i det politisk-økonomiske udvalg med adskillige medlemmer af den socialdemokratiske gruppe, som jeg sætter pris på, og hvis fornuftige standpunkter jeg sætter pris på. Men der eksisterer andre politiske konstellationer, det erkender vi, og der er altså også en forskellig økonomisk opfattelse.

Jeg tror hverken i denne store sag om tilrettelæggelsen af økonomien eller i andre af de store sager, vi skal behandle i den følgende tid, at socialistisk folkeparti og vi kan finde hinanden. Men det skyldes da ikke, at vi vil pege fingre ad socialistisk folkeparti. Det skyldes en fundamental uenighed imellem os af politisk art. Vi vil simpelt hen noget forskelligt med samfundet, og således er det vel også for flere i den socialdemokratiske gruppe.

Når vi ser på besparelsesarbejdet, ja, så har økonomi- og budgetministeren jo ret i, at han ikke kan tale om skattelettelser, men må overlade det til os, der har stillet konkret forslag om offentlige besparelser, der kan føre dertil. Vi kan altså have en forskellig vurdering af, om skatterne har en sådan højde, at man først og fremmest må arbejde på at få dem ned, eller man, som et regeringsmedlem har udtrykt det her, lægger så megen vægt på det administrationsapparat, man har, med det antal, man har ansat i administrationen, at man vil beholde dem alle, at man vil beholde hele systemet og beholde de serviceydelser, man har i dag. Det er en afvejelse. Vi erkender, at vi mener, det er mere nødvendigt at få gennemført en ordning, så vi kan begrænse det, vi tager fra befolkningen i skatter, fremfor at vi kan beholde det apparat, man har. Så kan vi diskutere, hvad der er nødvendigt i den forbindelse. Der var altså ikke enighed mellem regeringen og os, og vi var af for-

[Ninn-Hansen.]
skellig opfattelse og kom med forskellige forslag fra oppositionens side. Men er der ikke noget fornuftigt i dette? Ellers har jeg ærlig talt ikke forstået den anmodning, som statsministeren kom med i mødet den 9. februar, hvor statsministeren sagde til de andre partier: hvis I har nogle forslag, så kom med dem. Jeg forstår ikke den opfordring, vi i øvrigt har fået, hvis ikke meningen var, at vi skulle fremkomme med de forslag, som vi finder rigtige, og som passer til det politiske system, som vi ønsker fremmet.

Når vi har gjort det, så synes jeg stadig væk ikke, opgaven er at pege fingre ad hinanden eller hverandres forslag. Jeg synes heller ikke, det var opgaven for statsministeren i forhandlingsfasen at begynde at dele op, hvem man ville forlige sig med, og hvem man ikke ville forlige sig med. Jeg synes snarere, at vi i denne sag og andre sager skal være interesseret i, hvad der kommer af forslag fra de forskellige partier. Så kan vi acceptere det, vi politisk kan gå med til, ellers gør vi det selvfølgelig ikke.

Økonomi- og budgetministeren, der har delt store præmier ud, da dagbladet Aktuelt indkaldte besparelsesforslag, må vel formentlig være lige så interesseret i de forslag, som partier i folketinget stiller; det håber jeg da, også af hensyn til det videre arbejde, for vi er selvfølgelig ikke indstillet på at høre op med dette. Vor opgave bliver at få gennemført de besparelser, vi har foreslået, og andre besparelser i den finanslov, vi stemmer for, men hvor vi ikke sætter punktum. Vi ønsker, at budgettet skal længere ned.

Jeg vil gerne til sidst stille et spørgsmål til statsministeren. Vi skal have nogle andre forhandlinger i den kommende måned om boligspørgsmålet. Siger statsministeren dér: alt eller intet? Er statsministeren kun interesseret i os andre i den sag, hvis vi kan blive enige om det hele, eller har statsministeren interesse i at arbejde også med de forslag, vi kommer med, selv om det ikke kan føre til det samlede resultat? For jeg gentager: socialistisk folkeparti og det konservative folkeparti kan ikke enes, heller ikke i den sag. Men vi kan vel bidrage i fællesskab til at nå nogle løsninger. Er statsministeren interesseret i dette, eller vil statsministeren allerede i dag sige, som det skete under skatteforhandlingerne, at der er vist ikke rigtig noget at gøre med det eller de partier?

Nyboe Andersen: Jeg vil gerne først takke statsministeren for et positivt svar vedrørende mit direkte spørgsmål om hans stilling til den foreslåede kommission om dyrtidsreguleringen. Statsministeren beskæftigede sig også med andre sider af det protokollat vedrørende arbejdsmarkedet, som er knyttet til mæglingsforslaget. Jeg kan være enig med statsministeren i, at første del af dette protokollat jo ikke kan betyde nogen binding for regering og folketing, det er klart nok. Men det er vigtigt, at vi her i dette hus har en erkendelse af, at hvad regering og folketing beslutter, kan få meget stor betydning på godt og ondt for afviklingen af arbejdsforhandlinger. Man kan ikke skille de politiske og det faglige med vandtætte skodder; den lære synes jeg nok vi må drage af begivenhederne omkring de nuværende arbejdsforhandlinger.

Statsministeren kom med den erklæring, at han fandt, at retten til konflikt alligevel er — og ordene var —: den mest hensigtsmæssige måde at klare arbejdsmarkedets problemer på i en given situation. Jeg må sige, at jeg tror ikke, et flertal af den danske befolkning vil mene, det er en hensigtsmæssig måde, hr. statsminister, at klare arbejdsmarkedets problemer på, at sætte hele vores produktion i stå. Jeg tror, statsministeren her tager fejl af den opfattelse, der gør sig gældende — i hvert fald uden for de fagforeningskredse, som statsministeren har særlig kontakt med.

Statsministeren *(Anker Jørgensen):* Hr. Hans Kjær har stillet et par spørgsmål eller rettere har uddybet, hvad det var, han spurgte om. Jeg tror, jeg kan nøjes med at sige til hr. Hans Kjær, at jeg vistnok har svaret på mere, end han spurgte om, men dog har svaret også på det, han spurgte om.

Hr. Ninn-Hansen sagde, at vi burde fjerne en række af de lovforslag, som er fremsat i folketinget, dem var det ikke nødvendigt at belaste folketinget med. Jeg vil gerne gøre hele folketinget opmærksom på, at jeg — i går, var det vel — har modtaget et brev fra hr. Ninn-Hansen, hr. Poul Hart-

[Statsministeren.]
ling og hr. Hilmar Baunsgaard. Heri nævner de en lang række lovforslag, som vi ikke behøver, siger de, at gøre færdig. Man nævner lovforslag som våbenloven, lov om sterilisation og kastration, borgerlig straffelov, ligningslov og selskabsskattelov, aktieselskabsloven, retsplejeloven, lands- og regionalplanloven — som man har sukket længe efter — straffelov m. m. Jeg kan ikke på forhånd sige, at vi skal stoppe disse og endnu flere lovforslag. Jeg tror, der er en lang række af disse lovforslag, som det er nødvendigt og rigtigt og rimeligt at gennemføre i denne samling, hvis der kan skaffes tilslutning til det i salen — allerhelst på så bredt et grundlag som muligt, men hvis ikke, så på normal parlamentarisk basis. Må jeg dog for en ordens skyld gøre opmærksom på, at vi på et særligt møde med folketingets formand og med gruppeformændene skal drøfte disse problemer. Her må vi naturligvis sagligt vurdere, om det i et eller andet omfang kan være rimeligt at udskyde nogle lovforslag. Jeg kan kun sige, at i første omgang mener jeg, det ser ud, som om mange af disse lovforslag absolut bør gennemføres.

Hr. Ninn-Hansen sagde, at jeg skulle have peget fingre ad et bestemt parti, og det må være de konservative, hr. Ninn-Hansen tænker på. Jeg har ikke peget fingre ad noget parti. Jeg mener, at alle partier i folketinget er ligeværdige. De har ret til at gå ind i forhandlingerne, og vi har alle sammen pligt til at lytte til, hvad de har at sige. Selvfølgelig, naturligvis. Men hvis man skal tale om at pege fingre, så kunne man vel sige, at hr. Ninn-Hansen i meget stor udstrækning pegede fingre ad et andet parti og ligesom på forhånd udelukkede, at hr. Ninn-Hansen kunne være med i politiske løsninger, som omfattede dette parti.

Jeg tror, vi skal konstatere, som hr. Ninn-Hansen også gjorde det, at der er en række punkter, hvor vi ikke kan enes, men vi skal prøve på det, og kan vi ikke enes, så er det en demokratisk ret at gennemføre forslagene med det flertal, der nu engang kan klares.

Hr. Nyboe Andersen sagde, at jeg havde udtalt, at den mest hensigtsmæssige måde at klare arbejdsmarkedets problemer på, det var konflikten. Jeg vil nu foreslå, at man ser på min udtalelse i dens helhed; gør man det, så tror jeg ikke, man har lov til at sige så forenklet som hr. Nyboe Andersen her gjorde det, at jeg siger: den mest hensigtsmæssige måde, det er konflikter. Jeg sagde i virkeligheden, at det var den yderste og ikke den bedste løsning, men det var den løsning, man kunne være nødt til at tage i anvendelse, hvis der skal være realiteter i arbejdsmarkedets forhandlinger. Arbejdsmarkedets parter vil næppe tage forhandlingerne helt alvorligt, hvis ikke der er, skal vi sige en frygt, en risiko for, at uenighed kan medføre konflikt. Videre pegede jeg på, at denne frihed og det ansvar, som parterne derved lægger på sig selv, i virkeligheden har været en meget stærk årsag til, at arbejdsmarkedet i Danmark har været meget fredeligt.

Hr. Nyboe Andersen sagde også, at man måtte erkende, at man ikke kan adskille det faglige og det politiske. Den udtalelse vil jeg gerne sige tak til hr. Nyboe Andersen for, for det er noget, som vi i socialdemokratiet altid har været klar over.

Ninn-Hansen: De bemærkninger, som statsministeren fremsatte om lovforslagenes antal og begrænsninger heri, skal jeg ikke kommentere nærmere. Jeg tror også, det er rigtigt, at den forhandling finder sted i et formandsmøde; jeg håber på et resultat i overensstemmelse med de forslag, der er fremsat over for statsministeren, og som statsministeren omtalte.

Jeg kan ikke anerkende sammenligningen imellem mine udtalelser om socialistisk folkeparti og den måde, hvorpå statsministeren omtalte forhandlingerne om besparelserne. Jeg har konstateret, hvad jeg ikke tror SF vil dementere, at der er afgørende politiske forskelle imellem os. De, der har været til stede i udvalgsforhandlingerne om besparelserne, har gang på gang kunnet konstatere det, og sådan er det nu engang. Når vi taler om boligspørgsmålet, så må jeg jo nok sige, at de udtalelser, der er fremsat fra SFs side om parcelhusene, på forhånd synes at udelukke enhver mulighed for samarbejde om den endelige løsning af den sag mellem det konservative folkeparti og SF.

Men i det andet spørgsmål hæftede jeg mig ved, at det var statsministeren — og en statsminister har nu engang en særlig opgave, en særlig stilling i forhold til befolknin-

[Ninn-Hansen.]
gen og også i forhold til partierne her i tinget — der først opfordrede partierne til at komme med deres forslag til besparelser, på et tidspunkt, da regeringen ikke selv var kommet med nogen. Så gør vi det, men får kort tid efter at vide, at dér er afstanden vist så stor, at der ikke er noget at gøre. Vi er selvfølgelig i den konservative folketingsgruppe taknemlige for, at af den spareplan, vi fremlagde, kunne regeringen dog bruge, jeg tror en 10-12 punkter, da regeringen senere udarbejdede sine forslag. Det er vi glade for, og jeg tror, det er en fordel, at man har optaget de forslag fra den konservative plan. Når vi var midt i et sådant arbejde, hvor alle, og ikke mindst medlemmer af den socialdemokratiske gruppe, prøvede på, om vi kunne blive enige om mest muligt, undrede det mig bare, at statsministeren i den situation begyndte at fjerne nogle, og det gjorde statsministeren ved et par lejligheder.

Det, der kan have interesse, er, om statsministeren mener det samme i forbindelse med de boligforhandlinger, jeg omtalte. Det spørgsmål besvarede statsministeren ikke. Hvis man på forhånd må erkende, at 5 partier får man nok ikke samlet om den sag, er statsministeren så alligevel interesseret i at samarbejde, så langt det lader sig gøre, med os og andre partier, eller er statsministeren det ikke?

Morten Lange: Hr. Ninn-Hansen har det med socialistisk folkeparti som fanden med det hellige kors, som det vist hedder, og det er urimeligt. Han vil efterhånden formodentlig i højere grad opdage, at de påstande, han fremfører om det umulige i at gå ind i et samarbejde, hvor vi er med, det er noget, også det konservative folkeparti skulle lægge på hylden. Der bliver gennemført meget samarbejde i dette folketing på tværs af alle mulige skel, og de konservative kan såmænd også gå ind i det en gang imellem. Jeg glæder mig over, vi fra tid til anden også har den skelnen i folketinget, at de konservative er konservative som f. eks. i dag — og hr. Ninn-Hansen er i den forbindelse en meget kraftig eksponent.

Hvad angår statsministerens bemærkninger om alt det, der skulle udskydes, så er det konservativ dragesæd. Jeg vil gerne bede regeringen om at regere.

Statsministeren *(Anker Jørgensen):* Til hr. Ninn-Hansens spørgsmål om, hvorledes regeringen vil stille sig til den fremtidige løsning af boligproblemerne, må jeg svare, at regeringen er naturligvis indstillet på at samarbejde, at forhandle, at prøve på at finde en løsning på boligproblemet i dets helhed og alle de mange enkeltproblemer, som boligpolitikken består af. Hvordan det skal løses, det er det vist lidt for tidligt at sige noget om nu. Det er jo det, man har boligudvalget til, og der er vel også skatteudvalg og andre udvalg, hvor vi i den resterende tid af folketingsperioden skal forhandle disse spørgsmål. Det ville være at drage nogle konsekvenser på forhånd at sige, hvem man skal lave forlig med og om hvad.

Jeg håber på et godt samarbejde i udvalgene og i folketinget om løsning af de problemer, vi står over for. Jeg vil gerne understrege det, som hr. Ninn-Hansen selv har lagt megen vægt på at fortælle folketinget i dag, nemlig at regeringen har optaget en række af de forslag til besparelser, som de konservative har stillet. Det må vel være udtryk for, at regeringen er modtagelig, at den er åben, at den kan lytte også til det konservative folkeparti. Jeg håber, vi også fremover vil kunne modtage gode impulser også fra de konservative.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget
vedtoges enstemmigt med 173 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Retsudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om ændring af købeloven, forsikringsaftaleloven og gældsbrevsloven. (Ændring af morarentesatserne). Eksemplarer vil blive omdelt.

Skatte- og afgiftsudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om ændring af lov om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v. Eksemplarer vil blive omdelt.

[Formanden.]

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 30. marts, kl. 11 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Mobilitetsfremmende ydelser, bopælsbetingelser, nyuddannedes ret til dagpenge, pensionisters ret til arbejdsløshedsdagpenge m. v.).

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om statsligt indskud i Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk A/S.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme. (Loft over grundskyldpromillen) [af Juul-Madsen m. fl.].

4) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme [af A. Chr. Andersen m. fl.].

5) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om udskrivning af skat til amtskommunen [af A. Chr. Andersen m. fl.].

6) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om højere forberedelseseksamen.

7) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om uddannelsesstøtte.

8) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om forsvarets organisation m. v.

9) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om forsvarets personel.

10) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om forenkling af den komunale administration [af Flemming Jensen m. fl.].

Mødet hævet kl. 19.20.

---

72. møde.

Fredag den 30. marts kl. 11.

Den første sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Mobilitetsfremmende ydelser, bopælsbetingelser, nyuddannedes ret til dagpenge, pensionisters ret til arbejdsløshedsdagpenge m. v.).

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 140) findes i tidenden sp. 5123).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget
vedtoges enstemmigt med 162 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.